
Ainevaldkond „Sotsiaallained“

1. Sotsiaallainetealane pädevus Ruila Põhikoolis

Sotsiaallainete pädevusega taotletakse õpilase toimetulekut iseendaga, suutlikkust toimida lähikonnas, valmisolekut ja oskust olla aktiivne ning vastutustundlik kodanik, oskust mõtestada ühiskondlikke suhteid minevikuühiskondades lähtuvalt ajaloolisest kontekstist ja üldinimlikest väärtustest.

Ruila Põhikool on kogukonnakool. Omapära väärtustamine - koolis väärtustatakse kohalikku ajalugu. Koduloo ainekava on läbivalt lõimitud kõikidesse anetesse.

Koolis tutvustatakse Ruila mõisa ajalugu, mille kogumisel on tehtud koostööd Tartu Ajalooarhiiviga ja Ruila mõisa viimaste omanikega.

Leiame et kool on kogukonnakeskus, kool teeb kogukonnaga tihedat koostööd ning vanemad on kaasatud kooli traditsiooniliste ürituste läbiviimisesse. Sotsiaallained on tihedalt seotud kohaliku ettevõtluse tutvustamisega mis on välja toodud ettevõtlusõppe moodulis.

Sageli on kooli loovtööd seotud piirkonna ainekuga, kus kogutakse kohalikku pärimust, vilistlaste mälestusi. Väärtustame oma kooli ajalugu. Koolil on kodulootuba, milles on kohalikust piirkonnast kogutud muistised. Teeme koostööd Hageri ja Ristema talumuuseumiga.

Teeme koostööd kohaliku kogukonnaga Maaameti kohapärimuse kaardirakenduse loomisel.

Põhikooli lõpetaja:

- 1) tunneb huvi kogukonna, rahva ja maailma arengu vastu, mõistab ühiskonnas toimunud ja toimuvate muutuste põhjusi, tagajärgi ja seoseid;
- 2) tunneb huvi enda arengu vastu, hindab ennast adekvaatselt, analüüsib oma võimalusi, usub endasse ja kavandab oma tulevikku, võtab eakohase vastutuse oma tuleviku kujundamise eest, väärtustab loovust ja ettevõtlikkust ning arendab endas neid omadusi ja pädevusi;
- 3) austab demokraatiat ja inimõigusi, teab oma õigusi ja kohustusi, järgib seadusi, üldinimlike väärtusi ja üldtunnustatud käitumisnorme, kujundab oma arvamuse ning on vastutustundlik ja aktiivne ühiskonnaliige, on lojaalne Eesti riigile;
- 4) valdab infootsimise meetodeid, hindab kriitiliselt allikate usaldusväärsust ja teabe sisu; väärtustab teaduspõhist maailmapilti ja kujundab enda seisukoha;

- 5) aktsepteerib inimeste individuaalseid erinevusi, kultuurilist ja maailmavaatelist mitmekesisust, suhtub neisse sallivalt, kui need pole inimväärikust alandavad või inimsusevastased;
- 6) tunnetab oma rolli nii kodukandi kui Eesti kultuuripärandi hoidja ja kandjana, väärtustab inimkonnakultuuri pärandit ja aktsepteerib kultuurierinevusi;
- 7) hoolib endast ja teistest, järgib tervislikke eluviise, käitub turvaliselt enda ja teiste inimeste suhtes, hoiab keskkonda, on teadlik tarbija.

1.2. Ainevaldkonna õppeained ja nädalatundide jaotumine

Õppeaine	Nädalatunde klassiti									
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	Kokku
Ajalugu					2	2	2	2	2	10
Inimeseõpetus		1	1		1	1	1	1		6
Ühiskonnaõpetus						1			2	3

1.3. Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming

Sotsiaalainetes käsitletakse inimese ja ühiskonna toimimist minevikus ning tänapäeval. Sotsiaalainete vahendusel kujundatakse õpilastes oskusi näha ühiskonna arengus põhjuse tagajärje seoseid ning teha teadlikke valikuid, lähtudes ühiskonnas kehtivatest väärtustest ja moraalinormidest. Õppe välitel kujundatakse õpilastes tahet toimida kõlbelise ja vastutustundliku ühiskonnaliikme ning isiksusena.

Sotsiaalainete pädevusega taotletakse toimetulekut

1. iseendaga (intrapersonaalne: eneseusaldus, eneseregulatsioon, eneseanalüüs, empaatia, autonoomia ja vastutus) - enesemääratluspädevus;
2. lähikonnas (interpersonaalne: suhestumine, osalus ja turvaline kohanemine erinevates sotsiaalsetes kontekstides) - sotsiaalne pädevus;
3. ühiskonnas (institutsionaalne: poliitika, valitsemine, riik, vabakond, turg, meedia jt ühiskonnaelu korraldamise vormid) - kodanikupädevus.

Kodanikuks olemist määratletakse kui võimet tegutseda vastutustundliku kodanikuna ja osaleda ühiskonnaelus.

Sotsiaalse pädevuse ruumilisele haardele (lähiümbrus, kogukond, ühiskond, globaalne) lisandub ajaline/ajalooline (minevik, olevik, tulevik) mõõde.

Õppe korraldamisel lähtutakse Eesti riikliku iseseisvuse tunnustamisest, eesti kultuuri traditsioonide, Euroopa ning maailma kultuuri ja teaduse põhisaavutuste väärtustamisest ning riikliku õppekava üldosas sätestatud põhimõtetest.

Ajalugu õppides omandavad õpilased kultuuriruumis orienteerumiseks olulisi teadmisi oma kodukoha ja maailma minevikust ning kultuuripärandist. Aine vahendusel suunatakse õpilane teadvustama, analüüsima ja kriitiliselt hindama ning tõlgendama minevikus aset leidnud sündmusi ja protsesse, nende omavahelisi seoseid ja seoseid tänapäevaga ning ajaloosündmuste erineva tõlgendamise põhjusi. Ajalooõpetus kujundab oskust mõista minevikunähtuste mõjul toimuvat arengut. Ruila mõisakooli keskkond toetab ajalooõpet läbi ajaloo perioodide.

Inimeseõpetus lõimib õppesisu kõigis kooliastmes, toetades õpilase toimetulekut iseendaga, eakaaslaste hulgas, peres, kogukonnas ja ühiskonnas. Inimeseõpetuse eesmärk on toetada õpilase sotsiaalsete ja emotsionaalsete oskuste arengut, õppides tundma ennast, kujundama vastutustundlikult oma suhteid, olema terviseteadlik, aus, hooliv ja õiglane. Inimeseõpetuse kaudu kujundatakse esmased teadmised ja hoiakud sotsiaalsest võrdsusest, võrdväarsusest ning naiste ja meeste võrdõiguslikkusest.

Ühiskonnaõpetuses omandavad õpilased teadmised, oskused ja hoiakud ühiskonnas toimimiseks ning vastutustundlike otsuste tegemiseks. Õppeaine üldeesmärk on luua eeldused aktiivse kodaniku kujunemiseks ja ühiskonna sidususe tugevdamiseks. Kõik sotsiaalvaldkonna ained on toeks, et õpilasel areneks suutlikkus analüüsida oma käitumist ja selle tagajärgi, sobival viisil oma tundeid väljendada, aktsepteerida inimeste erinevusi ning arvestada neid suheldes; ennast kehtestada, seista vastu ebaõiglusele viisil, mis ei kahjusta enda ega teiste huve ega vajadusi. Sotsiaalvaldkonna õppeainete kaudu õpitakse tundma ning järgima ühiskondlikke väärtusi, norme ja reegleid, omandatakse teadmisi, oskusi ja hoiakuid sotsiaalselt aktsepteeritud käitumisest ning inimeste vastastikustest suhetest, mis aitavad kaasa tõhusale kohanemisele ja toimetulekule perekonnas, eakaaslaste hulgas, kogukonnas ning ühiskonnas. Omandatakse teadmisi majandusest, tööturust, maksundusest, õpitakse tegema otsuseid rahatargalt ja vastutustundlikult. Sotsiaalainete kaudu kujundatakse alus maailmavaatelse mitmekesisusega arvestamiseks ning valmisolek dialoogiks erineva maailmavaate esindajatega. Sotsiaalainetes käsitletavate õppeteemade kaudu kujundatakse õpilastes esmane valmisolek märgata ebavõrdsust ühiskonnas ja aidata kaasa võrdõiguslikkuse, sh soolise võrdõiguslikkuse edendamisele. Valdkonnasisese lõiminguga taotletakse, et õpilane areneks terviklikuks isiksuseks, kes suhtub endasse ja teistesse positiivselt, arvestab kaasinimesi, lähtub oma tegevuses üldinimlikest väärtustest ning märkab ja mõistab ühiskonnas toimuvat. Kõigi sotsiaalvaldkonna õppeainete seisukohalt on tähtis

koostööoskus ja töötamine rühmas. Õpilane omandab tõhusad oskused ja valmisoleku ühiskonnaellu sekkuda ja olla edukas elukestvas õppes ja tööturul. Õppesisu valib aineõpetaja arvestusega, et kooliastmeti kirjeldatud teadmised, oskused ja hoiakud, üld- ja valdkonnapädevused ning õpitulemused oleksid saavutatavad. Ühiskonnaõpetus on tihedalt seotud kohalike kogukonna ettevõtmistega ja ettevõtlusega.

1.4. Üldpädevuste kujundamise võimalusi, valdkonnasisene lõiming ja läbivate teemade käsitlemine

Üldpädevused sotsiaalainetes üldpädevused kujunevad kõigi õppeainete kaudu, ent ka tunni-, huvi- ja koolivälises tegevuses	Tegevused ja protsessid
1) kultuuri- ja väärtuspädevus – suutlikkus hinnata inimsuhteid ja tegevusi üldkehtivate moraalinormide seisukohast; tajuda ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, ühiskonnaga, loodusega, oma ja teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga ning nüüdiskultuuri sündmustega; väärtustada loomingut ja kujundada ilumeelt; hinnata üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi, väärtustada inimlikku, kultuurilist ja looduslikku mitmekesisust; teadvustada oma väärtushinnanguid;	Õppekäikude plaan, kus külastused on seotud ainealaste teadmiste ja oskuste omandamisega. Klassivälises plaanis on kirjeldatud nii klassi- kui ülekoolilisi üritusi: Emakeele nädal, kooli aastapäev, Tartu Rahu aastapäev, Eesti Vabariigi aastapäev, õpilastööde näitused, kalendritähtpäevade tähistamised, mõisakontserdid, teatri ühiskülastused. (Vt lisa) Maakondlikest ja vabariiklikest laulu- ja tantsupidudest osavõtt, kas kooli laulu- ja tantsupeo või pärandkultuuripäeva korraldamine. Kohapärimuse tutvutamine (Maaameti kaardirakendus)

2) sotsiaalne ja kodanikupädevus – suutlikkus ennast teostada; toimida aktiivse, teadliku, abivalmi ja vastutustundliku kodanikuna ning toetada ühiskonna demokraatlikku arengut ja Eesti riiklikku iseseisvust; teada ja järgida ühiskondlikke väärtusi ja norme; austada erinevate keskkondade reegleid ja ühiskondlikku mitmekesisust, religioonide ja rahvuste omapära; teha koostööd teiste inimestega erinevates situatsioonides; aktsepteerida inimeste ja nende väärtushinnangute erinevusi ning arvestada neid suhtlemisel;

Klassivälisetöö plaan

TORE projekt, Arutleva kooli projekt

Ühiskonnaõpetus:

Inimeseõpetus:

Ajalugu:

Kodanikupäev, Tartu rahu aastapäeva ettevalmistamine

Õpilasmavalitsuse töö

Koostöö Salu kooliga

Ettevõtlusõppemooduli rakendamine

Koostöö noortekeskusega

Noorkotkaste ja kodutütarde tegevuse teadvustamine.

Kodanikualgatus: kohalike MTÜ-ga tutvumine.

Külalisesinejate kutsumine.

3) enesemääratluspädevus – suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi; analüüsida oma käitumist erinevates olukordades; käituda ohutult ja järgida tervislikke eluviise; lahendada suhtlemisprobleeme;

TORE projekt

Õppeprotsessi planeerimine, eneseanalüüs.

Uurimustööde ja loovtööde teemade valik lähtuvalt õpilase huvist.

	Seotuse kasvatamine kodukohaga - aines kodukandilugu
4) õpipädevus – suutlikkus organiseerida õppekeskkonda individuaalselt ja rühmas ning hankida õppimiseks, hobideks, tervisekäitumiseks ja karjäärivalikuteks vajaminevat teavet; planeerida õppimist ja seda plaani järgida; kasutada õpitut erinevates olukordades ja probleeme lahendades; seostada omandatud teadmisi varemõpituga; analüüsida oma teadmisi ja oskusi, motiveeritust ja enesekindlust ning selle põhjal edasise õppimise vajadusi;	Õpioskuste strateegiate kasvatamine läbi aine (analüüs - järelendus - tõlgendamine). Kooliväliste globaalsete ja päevakajaliste teemade käsitlemine. Õpioskuste õpetamine ja arendamine. Projektõpe, probleemülesannete lahendamine, uurimisküsimuste püstitamine: loovtööd, referaadid, esitlused, kokkuvõtted, sekkumispraktika kasutamine.
5) suhtluspädevus – suutlikkus ennast selgelt, asjakohaselt ja viisakalt väljendada nii emakeeles kui ka võõrkeeltes, arvestades olukordi ja mõistes suhtluspartnereid ning suhtlemise turvalisust; ennast esitleda, oma seisukohti esitada ja põhjendada; lugeda ning eristada ja mõista teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust; kirjutada eri liiki tekste, kasutades korrektset viitamist, kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustada õigekeelsust ja väljendusrikast keelt ning kokkuleppel põhinevat suhtlemisviisi;	Väljendusoskuse arendamine, oma arvamuse kujundamise arendamine, arutlusoskuse arendamine (Arutleva kooli projekt, tunniülesanded) Ainealase sõnavara arendamine läbi erinevate ülesannete Keeleteadlik aineõpetus.
6) matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus – suutlikkus kasutada matemaatikale omast keelt, sümboleid, meetodeid koolis ja igapäevaelus; suutlikkus kirjeldada ümbritsevat maailma loodusteaduslike mudelite ja mõõtmisvahendite abil ning teha tõendus põhiseid otsuseid; mõista	Matemaatika ainesse lõimituna.

<p>loodusteaduste ja tehnoloogia olulisust ja piiranguid; kasutada uusi tehnoloogiad eesmärgipäraselt;</p>	<p>Jooniste, tabelite, graafikute vormistus ja analüüs (Loovtööd, praktilised tööd ainetundides).</p> <p>Andmetöötlus.</p>
<p>7) ettevõtlikkuspädevus – suutlikkus ideid luua ja ellu viia, kasutades omandatud teadmisi ja oskusi erinevates elu- ja tegevusvaldkondades; näha probleeme ja neis peituvaid võimalusi, aidata kaasa probleemide lahendamisele; seada eesmärged, koostada plaane, neid tutvustada ja ellu viia; korraldada ühistegevusi ja neist osa võtta, näidata algatusvõimet ja vastutada tulemuste eest; reageerida loovalt, uuendusmeelselt ja paindlikult muutustele; võtta arukaid riske; rakendada finantskirjaoskust;</p>	<p>Ettevõtlikkusõppemooduli rakendamine (koostöö kohalike ettevõtete ja ettevõtjatega)</p> <p>Mardilaada ettevalmistamine ja läbiviimine.</p> <p>Ainevõistlustel osalemine.</p> <p>Väljasõitude kava.</p>
<p>8) digipädevus – suutlikkus kasutada uuenevat digitehnoloogiat toimetulekuks kiiresti muutuvates ühiskonnas nii õppimisel, kodanikuna tegutsedes kui ka kogukondades suheldes; leida ja säilitada digivahendite abil infot ning hinnata selle asjakohasust ja usaldusväärsust; osaleda digitaalses sisuloomes, sh tekstide, piltide, multimeediumide loomisel ja kasutamisel; kasutada probleemilahenduseks sobivaid digivahendeid ja võtteid, suhelda ja teha koostööd erinevates digikeskkondades; olla teadlik digikeskkonna ohtudest ning osata kaitsta oma privaatsust, isikuandmeid ja digitaalset identiteeti; järgida digikeskkonnas samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid nagu igapäevaelus.</p>	<p>Arhiiviallikate tutvustamine; kohapärimuse rakenduse kasutamine; veebikeskkondade tutvustamine</p> <p>Erinevate õppekeskkondade kasutamine. Erinevate digitaalsete vahendite kasutamine õppetöös (nutitelefonid, tahvelarvutid)</p> <p>Infootsingu harjutamine</p> <p>Videomaterjalide loomine</p> <p>Veebirakenduste kasutamine teadmiste hindamiseks ja refleksiooniks.</p>

Läbivate teemade käsitlemine

1. Elukestev õpe ja karjääri planeerimine

Ajalugu: õpilased õpivad siduma minevikusündmuse tänapäeva ja tulevikuga, mõistes, kuidas ühiskonna areng loob eeldused elukutsevalikuteks. Kodukoha ja mõisa ajalugu tutvustades tekib arusaam erinevate ametite rollist eri ajastutel.

Inimeseõpetus: keskendutakse eneseanalüüsile ja oskusele hinnata oma tugevusi ja nõrkusi. Tundides käsitletakse karjäärivalikuid, tulevikuplaneerimist, seotust huvialade ja väärtustega.

Ühiskonnaõpetus: ettevõtlusõppemooduli kaudu tutvutakse kohalike ettevõtete ja tööturu võimalustega. Tehakse koostööd Töötukassaga ning kutsutakse kooli külalisesinejaid erinevatelt elualadelt.

Sündmused, mis toetavad: Jõululaat ja heategevuslaat, töövarjupäev koostöös Töötukassaga, õpilasesinduse ja koolikohvikute korraldamine, arenguestlused ja loovtöö esitlus, karjääriõpetuse valikaine

2. Keskkond ja jätkusuutlik areng

Ajalugu: käsitletakse inimtegevuse mõju loodusele eri ajastutel (nt maaviljeluse areng, industriaalajastu). Kodukoha õppekäikudel uuritakse muistiseid ja keskkonnamuutusi.

Inimeseõpetus: kujundatakse säästvat tarbimiskäitumist ja arusaama isiklikust vastutusest keskkonna ees. Arutletakse igapäevase elustiili valikute (toitumine, liikumine, tarbimine) mõju üle keskkonnale.

Ühiskonnaõpetus: õpitakse tundma keskkonnapoliitika ja rahvusvahelise koostöö rolli. Kodanikuaktiivsuse kaudu tutvutakse kohalike kogukonnaalgatustega (nt keskkonnatalgud).

Sündmused, mis toetavad: Matkapäevad ja rattamatk, liikumise- ja spordinädal, maastikumäng ja orienteerumine, väljasõitude nädal, programm "Roheline kool"

3. Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Ajalugu: vaadeldakse kodanike rolli ühiskonna arengus, nt rahvuslik ärkamine või kodanikuühiskonna kujunemine Eestis. Seostatakse kodukoha ajaloo (Ruila mõisa roll kogukonnas).

Inimeseõpetus: õpitakse koostööoskust ja osalemist projektides (nt TORE, Arutleva kooli programm). Õpilased kogevad vabatahtlikku tegevust ühisürituste ettevalmistamisel.

Ühiskonnaõpetus: analüüsitakse riigi, kohaliku omavalitsuse, MTÜ-de ja ettevõtete rolli. Rakendatakse ettevõtlusõppemoodulit, tehakse koostööd noortekeskuse ja kohalike ettevõtjatega.

Sündmused, mis toetavad: Kodanikupäeva tähistamine, õpetajate päeva korraldamine õpilaste poolt, õpilasesinduse tegevused ja stiilpäevad, jõululaat ja koolikohvikud.

4. Kultuuriline identiteet

Ajalugu: rõhk kodukoha (Ruila mõis, Hageri ja Ristema muuseumid) ja Eesti ajaloo tundmisel. Õpilased väärtustavad kultuuripärandit ja õpivad seda hoidma.

Inimeseõpetus: kujundatakse sallivust erinevate kultuuride vastu, arutletakse identiteedi kujunemise ja mitmekultuurilise ühiskonna üle.

Ühiskonnaõpetus: analüüsitakse kultuurilise mitmekesisuse rolli ühiskonna sidususes, tutvutakse erinevate kultuuride panusega maailma arengusse. Koolis osaletakse ka rahvusvahelistes projektides.

Sündmused, mis toetavad: Rahvakalendri tähtpäevade tähistamine (mardi-, kadri-, jõulu- ja kevadpühad), Eesti Vabariigi aastapäeva aktus, emakeelenädal ja võõrkeelenädal, teatrietenduste külastused, muusika- ja kunstiprojektid, pärimuslike elementidega koolilõpu sündmus.

5. Teabekeskond ja meediakasutus

Ajalugu: arendatakse allikakriitikat (kirjalikud, esemelised, audiovisuaalsed allikad). Õpilased õpivad eristama usaldusväärseid ja kallutatud allikaid.

Inimeseõpetus: käsitletakse turvalist meediakasutust, sh sotsiaalmeediat ja privaatsuse kaitset. Õpitakse eristama fakti ja arvamust.

Ühiskonnaõpetus: analüüsitakse meedia rolli demokraatlikus ühiskonnas. Tehakse praktilisi ülesandeid (nt uudise analüüs, valeinfo tuvastamine).

Sündmused, mis toetavad: Õpilaskonverentsid ja etluskonkursid, loovtööde esitus, projektõpe ja esitluste koostamine, digipäevad ja e-õppepäevad.

6. Tehnoloogia ja innovatsioon

Ajalugu: uuritakse teaduse ja tehnika arengut eri ajastutel ning selle mõju ühiskonnale. Kasutatakse digitaalseid vahendeid (ajatelje koostamine, interaktiivsed ülesanded).

Inimeseõpetus: arutletakse digikeskkonna ohutuse, privaatsuse ja tehnoloogia mõju üle igapäevaelule.

Ühiskonnaõpetus: kasutatakse veebikeskkondi ja arhiiviallikaid, õpitakse tundma IKT rolli ühiskonnas ja poliitikas. Valmistatakse ette digitaalseid esitlusi ja refleksioone.

Sündmused, mis toetavad: Teaduspäev ja Tartu Ülikooli teaduskooli üritused, digipäevad ja e-õppepäevad, stendide ja animatsioonide loomine loovtöö raames, kooliarhiivi täiustamine.

7. Tervis ja ohutus

Ajalugu: vaadeldakse, kuidas meditsiin ja terviseteadmised on ajaloos arenenud. Näiteid tuuakse ka kohaliku kultuuripärandi kaudu.

Inimeseõpetus: keskne roll – tervislikud eluviisid, riskikäitumise ennetamine, turvaline käitumine igapäevaelus. Toetavad projektid (nt TORE).

Ühiskonnaõpetus: tutvutakse tervise- ja sotsiaalsüsteemi toimimisega, arutatakse kodanike vastutust turvalise keskkonna tagamisel.

Sündmused, mis toetavad: Kevadine ja sügisene spordipäev, tervisepäev ja tervisenädal, Felix Tungali jooksupäev, liikluskasvatustlikud üritused koostöös politsei ja Maanteeametiga, valla talispordimängud.

8. Väärtused ja kõlblus

Ajalugu: käsitletakse väärtussüsteeme eri ajastutel ja kultuurides, arutletakse, miks ei saa minevikunorme hinnata tänapäeva väärtuste alusel.

Inimeseõpetus: kujundatakse hoiakuid – ausus, hoolivus, sallivus, õiglus. Õpitakse lahendama suhtlemisprobleeme.

Ühiskonnaõpetus: käsitletakse demokraatlikke väärtusi ja inimõigusi, osaletakse aruteludes ning õpitakse argumenteerima ja oma seisukohti põhjendama.

Sündmused, mis toetavad: 1. septembri aktus (tarkusepäev, väärtuste tutvustus), advendihommik ja jõulupidu, Eesti Vabariigi aastapäeva tähistamine, klassijuhatajatunnid ja arenguvestlused, pärimuslik õppeaasta lõpu sündmus.

Valdkonnasisene lõiming sotsiaalainetes

1. Isiksuse areng ja eneseanalüüs

- Inimeseõpetus keskendub enese tundmisele, väärtustele ja igapäevaoskustele.
- Ühiskonnaõpetus seob selle laiemasse konteksti – kuidas inimese väärtused ja valikud mõjutavad tema rolli kodanikuna.
- Ajalugu annab ajas mõõtme: kuidas eri ajastutel on kujunenud arusaam inimesest, perekonnast, kogukonnast ja ühiskonnast.
Lõiming: arutelud väärtuste ja käitumise üle, kus tuuakse ajaloolisi näiteid ning seotakse need tänapäeva ühiskonna ootustega.

2. Kodanikuidentiteet ja demokraatia

- Ühiskonnaõpetus annab teadmised riigi toimimisest, demokraatiast ja kodanikuühiskonnast.
- Ajalugu toob näited Eesti rahvuslikust ärkamisest, Vabadussõjast või taasiseseisvumisest, et mõista, kuidas demokraatia ja vabadused on kujunenud.
- Inimeseõpetus keskendub kodaniku vastutusele ja oskusele oma seisukohti väljendada.
Lõiming: projektid kodanikupäeval või EV aastapäeva tähistamisel, kus käsitletakse nii ajaloolist tausta kui ka tänapäevaseid osalusvõimalusi.

3. Kultuuriline identiteet ja väärtused

- Ajalugu avab Eesti kultuuri ja traditsioonide kujunemise.
- Inimeseõpetus arendab sallivust ja austust erinevate kultuuride suhtes.
- Ühiskonnaõpetus toob sisse multikultuurse ühiskonna teemad ja Euroopa väärtused.
Lõiming: rahvakalendri tähtpäevade tähistamine, kus seotakse pärimuslik pool ajaloo kaudu ning tänapäevane mitmekesisus inimeseõpetuse ja ühiskonnaõpetuse kaudu.

4. Keskkond ja vastutus

- Inimeseõpetus arutleb isikliku tarbimise ja eluviisi mõjude üle.
- Ühiskonnaõpetus vaatleb riigi ja kogukonna vastutust keskkonnapoliitikas.
- Ajalugu toob näiteid keskkonna kasutamisest ja selle tagajärgedest eri aegadel (nt industriaalühiskond).
Lõiming: väljasõidud ja matkapäevad, kus käsitletakse nii keskkonnakaitset kui ka ajaloolist maastikupärandit.

5. Meediakirjaoskus ja allikakriitika

- Ajalugu õpetab allikakriitikat (kirjalikud ja esemelised allikad).
- Ühiskonnaõpetus analüüsib meedia rolli demokraatias.
- Inimeseõpetus keskendub turvalisele ja vastutustundlikule meediakasutusele.
Lõiming: praktilised ülesanded, kus õpilased uurivad sama teemat ajalooallikatest, meediast ja oma igapäevaelust ning võrdlevad saadud infot.

6. Tervis, ohutus ja heaolu

- Inimeseõpetus annab teadmised tervislikest eluviisidest ja riskikäitumise ennetamisest.
- Ühiskonnaõpetus tutvustab tervise- ja sotsiaalsüsteemi toimimist.
- Ajalugu näitab tervise ja meditsiini arengut ajas (nt katkud, meditsiinilised läbimurded).
Lõiming: tervisepäevadel ja spordiüritustel saab siduda inimese igapäevaoskused, ühiskondlikud süsteemid ja ajaloolised näited.

7. Karjääri planeerimine ja tööelu

- Inimeseõpetus aitab õpilastel mõista oma tugevusi ja huve.
- Ühiskonnaõpetus seob selle tööturu ja ettevõtlusega.
- Ajalugu annab ülevaate ametite ja töörollide kujunemisest.
Lõiming: töövarjupäevad ja ettevõtlusprojektid, kus lisaks tänapäevasele tööturule uuritakse ka kodukoha ajaloolisi elatusviise.

Ruila Põhikoolis on sotsiaalainete lõiming loomulik ja igapäevane, sest ajalugu annab ajaperspektiivi, ühiskonnaõpetus tänapäevase süsteemse raamistiku ning inimeseõpetus toob sisse isikliku ja sotsiaalse mõõtme. Õppe- ja kasvatustegevust toetavad kooli sündmused (nt kodanikupäev, tervisepäev, väljasõitude nädal), mis loovad loomuliku seose kolme õppeaine vahel.

1.5 Õppe kavandamise ja korraldamise erisused

Valdkondlikku õppetegevust kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üld- ja valdkonnapädevustest, kooliastme lõpuks taotletavatest teadmistest, oskustest ja hoiakutest ning õpitulemustest ja kooli õppekavas sätestatud õppesisust, kooliastmete õppe ja kasvatuse rõhuasetustest ning lõimingust teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) arvestatakse didaktika nüüdisaegsete käsituste ja ainevaldkonnas toimunud arenguga, võetakse arvesse kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas;
- 3) toetatakse lõimingut valdkonna sees, õppeainete vahel ja õppekava läbivate teemadega, arendatakse õpilaste teadmisi, oskusi ja hoiakuid;
- 4) rakendatakse mitmekesiseid ja kombineeritud õppemeetodeid ning aktiivsust, loovust, koostööd ja tagasisidet soodustavaid õppetegevusi, kujundatakse õpiharjumusi ja -oskusi;
- 5) arvestatakse õpilaste eelteadmisi, huvisid, individuaalseid eripärasid ja -võimeid, kasutatakse diferentseeritud sisu ja sobivat pingutust nõudvaid ülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud ja õpilasele tähenduslikku käsitlust, reageeritakse õpiraskustele ning

pakutakse õpiabi;

6) taotletakse mõõdukat ja ühtlaselt jaotuvat õpikoormust, mis soodustab motivatsiooni ning jätab aega puhkuseks ja huvitegevuseks;

7) tegeldakse probleemikeskselt ja kogemuspõhiselt eluliste nähtuste ja olukordadega, seostatakse oskusi igapäevaelu ja jätkuõpingutega;

1.7 Õppekeskkonna erisused

Ruila kool on mõisakool, mis paikneb kaasaegseks koolikeskonnaks loodud mõisakompleksis.

Ruila koolis on ajalugu lõimitud kodukandilooga ja mõisa ajalooaga.

Õppimist toetav õppekeskkond kujundatakse viisil, kus luuakse kultuuritundlik, üksteist austav, kaasav, vastastikku hooliv ja toetav, turvaline, kiusamis- ja vägivallavaba õppekeskkond, mis rajaneb usalduslikel suhetel, sõbralikkusel ja heatahtlikkusel ning kus märgatakse ja tunnustatakse õpilase pingutusi ja õpiedu. Aktsepteeritakse erinevate seisukohtade olemasolu, arutletakse nende üle ning hinnatakse neid, lähtudes allikatest, tõendusvahenditest faktidest ning demokraatliku ühiskonna aluspõhimõtetest.

Kool võimaldab viia õpet läbi ruumis, kus on:

- 1) mööbli ümberpaigutamise võimalus liikumist eeldavateks tegevusteks nagu rühmatööd, dramatiseeringud, rolli- ja õppemängud;
- 2) internetiühendus nii õpetajal kui ka õpilastel, digitehnoloogia ning audiovisuaalsete esitluste ja videoühenduse kasutamise võimalused.

Kool võimaldab:

- 1) korraldada õpet väljaspool klassiruumi, nt mäluasutuses või ametiasutuses;
- 2) kasutada ainekava eesmärgi toetavaid õppematerjale ja -vahendeid;
- 3) õppekäike ja kohtumisi erinevate valdkondade esindajatega.

1.8 Ainevaldkondlikud hindamise erisused

Hindamine lähtub Ruila Põhikooli õppekavast.

Kokkuvõttev hindamine toimub semestripõhiselt.

Õpetaja tutvustab õppeperioodi alguses õppeaines läbitavat materjali, hindamismeetodeid ja seda, kuidas kujuneb kokkuvõttev hindamine.

Hindamine on õppeprotsessi osa, mille kaudu toetatakse õpilase õppimist ja arengut. Hindamisel saadakse ülevaade õpitulemuste saavutatusest ja õpilase individuaalsest arengust ning toetatakse selle kaudu õpilase kujunemist positiivse minapildi ja adekvaatse enesehinnanguga ennastjuhtivaks õppijaks. Hindamise tulemusena/abil saab õpilane tagasisidet oma edenemise kohta õppimisel ja õpistrateegiate valikuteks. Õpetaja saab teavet oma õpetamise tulemuslikkuse kohta ning sisendit nii õppetegevuse kui ka iseenda pädevuste arendamiseks.

Hindamise alus on valdkonna ainekavades kirjeldatud õpitulemused kooliastmete kaupa. Hindamisega toetatakse kooliastme lõpuks taotletavate teadmiste ja oskuste omandamist, hoiakute kujunemist ning valdkonnapädevuse saavutamist. Ainealaste teadmiste ja oskuste kõrval antakse tagasisidet ka üldpädevuste arengu ning väärtushoiakute ja -hinnangute kujunemise kohta. Hoiakute kujunemisele antakse tagasisidet suunavate ja toetavate sõnaliste hinnangute abil.

Alates esimesest kooliastmest kaasatakse õpilane hindamisprotsessi nii oma töö hindamisel kui ka kaasõpilaste tagasisidestamisel. Õpilasele on õppeprotsessi alguses teada, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ning millised on hindamise kriteeriumid. Õpilast suunatakse õppeprotsessi käigus oma õppimist ja püstitatud eesmärkide saavutamist analüüsima ja reflekteerima. Arutluste, juhtumianalüüside ja loominguliste tööde puhul hinnatakse arvamuste ja seisukohtade argumenteeritust, seostatust ja veenvust, õpilase seisukohtadele minevikusündmuste, ühiskonnas ja maailmas toimuva kohta antakse sõnalist kirjeldavat tagasisidet. Praktiliste ja loominguliste ülesannete sooritamisel hinnatakse nii protsessi kulgu kui ka tulemust. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid pööratakse tähelepanu ka õpilase keelekasutusele, sh erialaste terminite, isiku-, riikide ja kohanimede, rahvusvaheliselt aktsepteeritud lühendite õigele kasutusele ja õigekirjale, mida arvestatakse hindamisel vastavalt ülesande eesmärgile ja kokkulepitud hindamiskriteeriumidele.

Erineva keerukusastmega teadmiste, oskuste ja hoiakute hindamise võimaldamiseks kasutatakse mitmekesiseid hindamisviise ja -vorme. Hindamisvahendi ja -viisi valik sõltub püstitatud õppe-eesmärkidest ja eeldatavast õpitulemusest. Hindamismeetodite valikul arvestatakse õpilaste vanust, individuaalseid võimeid ning valmisolekut ühe või teise tegevusega toime tulla.

Ajaloos hinnatakse õpilaste teadmisi ja oskusi tähtsamate ajaloosündmuste ja -nähtuste analüüsi nõudvate ülesannete kaudu. Allikaanalüüsi puhul hinnatakse allikast olulise info leidmist, selle tõlgendamist ja võrdlemist, kommenteerimist ning usaldusväarsuse üle otsustamist. Arutluse puhul hinnatakse kirjutise vastavust teemale, ajastu- ja teemakohaste faktide teadmist, võrdlemise, seoste loomise ja järelduste tegemise oskust ning isikliku suhtumise väljendamist põhjendatud argumentide toel.

Inimeseõpetuses hinnatakse õpilaste teadmisi ja oskusi ning nende seostamise oskust. Õpilase hoiakuid ja väärtushinnanguid mõõdetakse ja tagasisidestatakse vaatluse, õpilase antud hinnangute ja otsustuste ning juhtumianalüüsi alusel.

Ühiskonnaõpetuses hinnatakse arutlusoskust, erinevate allikate, sh õigustekstide tõlgendamist ja analüüsi, ühiskondlike probleemide analüüsi ja oma seisukoha kujundamise ning selle põhjendamise oskust; aga ka kodanikuvalmidust ja -vastutust ühistegevuses osalemise, ühiskonnaliikmele kohustuslike toimingute, sh vajalike dokumentide täitmise oskuse jt eakohaste ülesannete kaudu. Väitluses hinnatakse oskust kuulata aktiivselt teise poole väiteid ning oskust esitatud väidetele tõendus põhiste argumentidega vastata. Hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest, hindamise nõuded ja korraldus.

AJALUGU

Õppeaine kirjeldus, taotletavad tulemused

Ajalugu õppides omandavad õpilased kultuuriruumis orienteerumiseks olulisi teadmisi oma kodukoha ja maailma minevikust ning kultuuripärandist. Aine vahendusel suunatakse õpilane teadvustama, analüüsima ja kriitiliselt hindama ning tõlgendama minevikus aset leidnud sündmusi ja protsesse, nende omavahelisi seoseid ja seoseid tänapäevaga ning ajaloosündmuste erineva tõlgendamise põhjusi. Ajalooõpetus kujundab oskust mõista minevikunähtuste mõjul toimuvat arengut.

Ajalooõpetuse kaudu kujundatavad oskused:

- oskus orienteeruda ajas ning analüüsida ajaloolise keskkonna kujunemist;
- ajaloomõistete tundmine ja kontekstis kasutamine;
- küsimuste esitamine ajaloo kohta ning neile vastamine;
- funktsionaalne kirjaoskus, kriitiline mõtlemine, arutlusoskus, järelduste tegemine ja seoste loomine ning oma seisukoha kujundamine ja põhjendamine;
- empaatia, oskus asetada end kellegi teise olukorda ajastut arvestades;
- koostöö- ja konfliktilahendusoskus.

Rõhuasetused ja põhimõtted ajalooõpetuses:

- Õppekava üldosa rõhutab **liikumist õpetamiselt õppimisele**, eesmärgiks on õpilase aktiivne roll õppimisprotsessis.
- Võetakse arvesse **üldpädevuste** kujundamist (teadmised + oskused + väärtushoiakud + hinnangud) kogu õppeprotsessi jooksul.
- Õppekavas on tähtsal kohal **kriitiline mõtlemine**, analüüsi- ja seoste loomise oskus, ajas ja ruumis orientatsioon.
- Ajaloo õpetamisel rõhutatakse seose loomist mineviku ja tänapäeva vahel – et mõista praegust, tuleb mõista minevikku.
- Empaatiline lähenemine: õpetamisel arvestatakse ajaloolist konteksti ja püüeldakse selle poole, et õpilane suudaks panna end ajas teise olukorda.
- Kronoloogiline-temaatiline ülesehitus: ajaloo õppimine algab sissejuhatava algõpetusega, liigub läbi muinasaja, keskaja, uusaja, lähiajaloo. Eesti ajalugu lõimituna maailma ajalookursusega, paralleelide tõmbamine.
- Õppevahenditest: ajalooallikate (fotod, kaardid, esemed vms), õppekäikude ja ajaloolise keskkonna kasutamine, muuseumide ja kohaliku ajaloo uurimine.

Õppe kavandamine ja korraldamine

Õppetegevus on õppijakeskne, toetab õpimotivatsiooni hoidmist ja õpilaste kujunemist aktiivseiks ja iseseisvaiks õppijaiks ning loovaiks ja kriitiliselt mõtlevaiks ühiskonnaliikmeiks, kes suudavad teha valikuid ja võtta vastutust oma õppimise eest.

Põhikoolis õppetegevust kavandades ja korraldades teevad õpetajad koostööd, seejuures:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, valdkonnapädevusest, kooliastme lõpuks taotletavatest teadmistest, oskustest ja hoiakutest ning õpitudemustest ja kooli õppekavas sätestatud õppesisust, kooliastmete õppe ja kasvatuselõpetuse rõhuasetustest ning lõimingust teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) arvestatakse didaktika nüüdisaegsete käsitluste ja ainevaldkonnas toimunud arenguga, võetakse arvesse kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas;
- 3) taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) oleks mõõdukas, jaotuks õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätaks piisavalt aega puhkuseks ja huvitegevusteks;

- 4) arvestatakse õpilaste eelteadmisi, huvisid, individuaalseid eripärasid ja võimeid, kasutatakse diferentseeritud ja sobivat pingutust nõudvaid ülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud ja õpilasele tähenduslikku käsitlust, reageeritakse õpi- ja eluraskustele, pakutakse õpiabi ja tuge õpivalikutes;
- 5) võimaldatakse nii individuaalset, paaris- kui ka rühmas õpet, kujundatakse õpiharjumusi ja -oskusi, suunatakse tegema valikuid;
- 6) kaasatakse õpilasi õppetegevuste kavandamisse, võetakse aega eesmärkide ja taotletavate õpitulemuste saavutamise viiside ja hindamiskriteeriumide läbiarutamiseks ning refleksiooniks;
- 7) rakendatakse uurivat õpet ja kasutatakse mitmekesiseid ja kombineeritud õppemeetodeid ning aktiivsust, loovust, koostööd ja tagasisidet soodustavaid õppetegevusi, laiendatakse õpilaste teadmisi, arendatakse oskusi ja kujundatakse hoiakuid;
- 8) rakendatakse ja kasutatakse info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õppekeskkondi, õppematerjale ja -vahendeid;
- 9) võimaldatakse siduda õpet koolivälise eluga, et kogu ainekäsitus oleks võimalikult elulähedane, õpilasele eakohane ja tähenduslik. Õppetegevuse kaudu laiendatakse ainevaldkonna teadmisi ja kujundatakse oskusi. Ajalooõpetus on valdavalt uurimispõhine, kasutatakse esmaseid ja teiseseid allikaid. Kõikides sotsiaalainetes tuleb lisaks põhiteemadele käsitleda ka ühiskonnas asetleidvaid muutusi ning kasutada õppe illestamiseks näiteid ümbritsevast elust.

Ajalugu õppeastmeti

II kooliaste – ajalugu

Kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

1. Teab, ajaloo periodiseerimise põhimõtteid ning et ajaloo periodiseerimine on kokkuleppeline.
2. Teab, et ajaloosündmustel ja -nähtustel on põhjused ja tagajärjed.
3. Kasutab ajaloomõisteid kontekstis.
4. Teab näiteid kodukoha minevikust.
5. Teab, et Eesti ei ole alati olnud iseseisev ning teab olulisi sündmusi ja isikuid Eesti omariikluse kujunemisloos.
6. Mõistab, kuidas kujunes inimasustus.
7. Mõistab, et teadus ja tehnika on pidevas arengus ja mõjutavad inimesi ning ühiskonnaelu.
8. Oskab asetada end minevikus elanud inimese olukorda ning saab aru, et erinevast rollist vaadates on maailm erinev.

9. Teab, et eri aegadel on ühiskonnas olnud erinevad väärtussüsteemid, mida ei ole õige hinnata tänapäeva kontekstis.
10. Teab, mis tunnused on iseloomulikud demokraatlikele ja mittedemokraatlikele ühiskonnavormidele ajaloos.
11. Teab, millist liiki allikatest saab mineviku kohta teavet ja milliste tunnuste järgi saab allikate usaldusväärsust hinnata.
12. Teab näiteid kodukoha kultuuripärandist, olulisi inimesi ja nende rolli kodukoha kultuuriloos.
13. Märkab ja väärtustab minevikupärandit Eestis ja mujal.
14. Teab, kuidas meditsiin ja inimeste teadmised tervisest on aja jooksul muutunud.
15. Teab näiteid, kuidas inimkond on minevikus keskkonda mõjutanud.

II kooliastmes alustatakse ajalooõpinguid algõpetusest, mille raames õpitakse tundma ajaarvamist ja allikaid, tehakse tutvust ajalooüldmiste, isikute ja eluoluga minevikus. Käsitletakse valitud näiteid muinas- ja vanaajast, vanadest idamaadest, Vana-Kreeka ja VanaRooma ajaloost.

Õpilane:

- 1) kasutab ajaarvamise seotud mõisteid asjakohaselt: e.Kr., p.Kr, sajand, aastatuhat jt; 5., 6. klass
- 2) teab, et ajalooallikad jagunevad suulisteks, esemelisteks, kirjalikeks ja audiovisuaalseteks ning toob nende kohta näiteid; 5., 6. klass
- 3) iseloomustab erinevate allikatüüpide eripära, hinnates nende usaldusväärsust; 5., 6. klass
- 4) kasutab perekonnavooru uurimisel eritüübilisi allikaid; 5., 6. klass
- 5) teab, et ajaloo periodiseerimine on kokkuleppeline, nimetab ajalooajalooperioode ja sündmusi, mis on aluseks ajaloo periodiseerimisele, põhjendab oma valikut; 5., 6. klass
- 6) paigutab ajateljele isikliku elu sündmusi, ajalooüldmuse ja -ajalooperioode, kasutades õigesti ajaühikuid; lahendab ajatelje abil ülesandeid; 5., 6. klass
- 7) toob näiteid sündmustest ja protsessidest maailma ja Eesti ajaloo ning isikliku elu; 5., 6. klass
- 8) kirjeldab ajalooüldmuse näitel põhjuse ja tagajärje seost; 5., 6. klass
- 9) kasutab narratiivi loomisel ajaloomõisteid asjakohases kontekstis; 5., 6. klass
- 10) teab ja esitleb lugusid oma kodukoha minevikust; 5., 6. klass
- 11) nimetab Eesti iseseisvumisega seotud sündmusi ja isikuid; 5. klass
- 12) teab mõnda inimeste ajaloolist asulat, kirjeldab selle tekkimise ja kujunemise põhjusi; 5., 6. klass
- 13) kirjeldab joonise abil ajaloolist asulat; 5., 6. klass
- 14) toob näiteid, kuidas ühiskonna ja elukeskkonna areng mõjutavad inimeste igapäevaelu; 6. klass
- 15) nimetab teaduse ja tehnika arengut mõjutanud tähtsaid avastusi ja leiutisi ning selgitab nende tähtsust; 6. klass
- 16) teab näiteid erinevatest ühiskonnaeluliste vormidest antiikajal ja kirjeldab nende erisusi; 6. klass
- 17) teab, et inimeste arusaam maailmast sõltub ajaloolisest kontekstist ja inimese sotsiaalsest rollist ühiskonnas; 6. klass
- 18) nimetab ajaloolisi isikuid ja põhjendab nende olulisust kultuuriloos; 5., 6. klass

- 19) toob näiteid ajaloomälestistest ja selgitab, miks need on kultuuriloos olulised; 5., 6. klass
20) toob näiteid ravivõtete ja tervishoiu kohta eri aegadel; 6. klass
21) toob näiteid inimtegevuse ja looduskeskkonna vastastikusest mõjust minevikus. 6. klass

Ajalugu - 5. klass 70 tundi

Teemad:

- A. Ajaarvamine
- B. Ajalooallikad
- C. Ajaloosündmused, ajaloolised isikud ja eluolu: elu muinasajal; eluolu keskajal
- D. Ajaloosündmused, ajaloolised isikud ja eluolu: Eesti 16.-18. sajandi sõdade perioodil; eluolu uusajal; kool vanal ajal
- E. Ajaloosündmused, ajaloolised isikud ja eluolu: Rahvuslik ärkamisaeg
- F. Ajaloosündmused, ajaloolised isikud ja eluolu: Eesti iseseisumine; Iseseisev Eesti kahe maailmasõja vahel
- G. Ajaloosündmused, ajaloolised isikud ja eluolu: Eesti ja Teine maailmasõda, Nõukogude aeg, Iseseisvuse taastamine

A. Ajaarvamine
Õppesisu
Põhimõisted: eKr, pKr, sajand, aastatuhat, ajatelg, Rooma number, araabia number
Õpitulemused
<ul style="list-style-type: none">• kasutab ajaarvamisega seotud mõisteid asjakohaselt: eKr, pKr, sajand, aastatuhat, kümnend, ajajoon, Rooma number, araabia number• paigutab ajateljele isikliku elu sündmusi, ajaloosündmusi ja -perioode, kasutades õigesti ajaühikuid; lahendab ajatelje abil ülesandeid
<ul style="list-style-type: none">• mõistab, et ajaloo jagamine on tinglik ning ajaloolased teevad seda selleks, et lihtsustada ajaloo uurimist• jagab ajalugu perioodideks (kujuneb arusaam ajaloolise keskkonna kujunemisest): esi- ehk muinasaeg, vanaaeg, keskaeg, uusaeg, lähiajalugu

Lõimingu võimalused

Valdkondlikud: inimeseõpetus - kultuuriline identiteet - Kristuse sünd kui ajaarvamise alus

Teised ainevaldkonnad:

matemaatika - aja mõõtmine: arvtelje koostamine, sajandite määramine, arvutamine - kui palju aega on ühest sündmusest möödunud? kasutab matemaatikale omaseid sümboleid ning meetodeid.

Arvutiõpetus- koostab digivahendite abil ajajoone: <https://www.timetoast.com/timelines/dipity-online-timeline>;

Lõiming AHK plaaniga:

Kodukoha käsitluse võimalused: muinasaegne, keskaegne, uusaegne asustus kodukohas

IKT ja praktilised tööd:

Kristo Siig. 5. klassi ajaloo kursus: video 7, Ajaarvamine

Sajandite määramine: <https://sisuloome.e-koolikott.ee/node/2195>

Ajatelg. Joonistab ajajoone, kannab sellele aastaarvud. Joonistab oma elu ajatelje ning kirjutab iga eluaasta kõrvale need sündmused, mida peab oma elus tähtsaks. Leiab kõrvale sündmusi Eesti või maailma ajaloost.

B. Ajalooallikad

Õppesisu

Põhimõisted:

- Suulised, esemelised, kirjalikud ja audiovisuaalsed allikad; muuseum, arhiiv, kroonika, legend, arheoloogia, muistis
- mälestused, intervjuud, fotod, videod, päevikud, kirjad

Õpitulemused

- Teab, et ajalooallikad jagunevad suulisteks, esemelisteks, kirjalikeks ja audiovisuaalseteks ning toob nende kohta näiteid
- Iseloomustab erinevate allikatüüpide eripära, hinnates nende usaldusväärsust
- Kasutab perekonnaloo uurimisel eritüübilisi allikaid
- nimetab ja liigitab ajalooallikaid
- kasutab kontekstis ajalooallikatega seonduvaid mõisteid: kirjalik, suuline, esemeline ja audiovisuaalne allikas, muuseum, arhiiv

Lõimingu võimalused

Valdkondlikud:

Teised ainevaldkonnad:

muusikaõpetus – regivärsiline rahvalaul.

kunst – ehituskunst, maalid ajalooallikana; fotod.
eesti keel – muistendid, vanasõnad, legendid, müüdid.

Lõiming AHK plaaniga:

Kodukoha käsitluse võimalused: Ruila kooli muuseumitoa külastus

IKT ja praktilised tööd:

Ajalooallikate liigitamine erineval viisil:

- a) tabelisse sedelite asetamine, interaktiivsed võimalused, nt <https://learningapps.org/display?v=pch90cxjj19>
b) suuline tagasiside mänguna
Esemekaardi täitmine kooli muuseumitoa allika põhjal.

C. Ajaloosündmused, ajaloolised isikud ja eluolu: elu muinasajal; eluolu keskajal

Õppesisu

Põhimõisted:

- kiviaeg, pronksiaeg, rauaaeg, korilus, küttimine, kodukohaga seotud muinasaja asustus, muinaslinnus
- muistne vabadusvõitlus, Läti Henrik, Liivimaa kroonika, maakond, ristiusk, Lembitu
- ristiusk, kirik, (katoliku kirik, paavst), klooster
- elu keskajal linnas ja maal, raad, tsunft, raekoda, Hansa Liit, gild, linnaõigus, linnused

Õpitulemused

- toob näiteid sündmustest ja protsessidest maailma ja Eesti ajaloos ning isiklikus elus
- kirjeldab ajaloosündmuse näitel põhjuse ja tagajärje seost ja iseloomustab allikatüüpide eripära, hinnates nende usaldusväärsust
- teab, et inimeste arusaam maailmast sõltub ajaloolisest kontekstist ja inimese sotsiaalsest rollist ühiskonnas
- kirjeldab joonise abil ajaloolist asulat, toob näiteid, kuidas ühiskonna ja elukeskkonna areng mõjutavad inimeste igapäevaelu

Lõimingu võimalused

Valdkondlikud: inimeseõpetus

Teised ainevaldkonnad:

kunstiõpetus - õpilane illustreerib oma teadmiste põhjal eestlaste eluolu muinasajal; kunstniku pildi analüüs.

loodusõpetus - kontuurkaardi täitmine, kaardile legendi koostamine. Ajaloo atlase kasutamine.

eesti keel ja kirjandus - katkendite lugemine raamatust, digitaalsetest allikatest.

loodusõpetus - ilmakaarte määramine kiriku asendi järgi.
loodusõpetus - Eesti keskaegsete linnade ja hansalinnade märkimine kaardile.
eesti keel ja kirjandus - lühijutu koostamine.
käsitöö ja kodundus - keskajale omase toidu valmistamine.
muusika - keskaja muusika kuulamine, selle iseloomustamine ja võrdlemine tänapäevaga.

Lõiming AHK plaaniga: Välek (Film "Välek Vibulane" <https://www.youtube.com/watch?v=6l8hKZOR7Y8>)

Kodukoha käsitluse võimalused:

Kodukohaga seotud muinasaja asustusega tutvumine, õppekäik Kääbastemäele, ohvrikivi juurde. Õppekäik kodukohaga seotud ajaloolisesse kirikusse.
Õppekäik kodukohas või selle läheduses, mis on seotud keskaja temaatikaga. Õppematerjali iga maakonna keskaja kohta leiab "Eesti kultuurilooline õppematerjal"
Ruila mõisa saatus Liivi sõja ajal.

IKT ja praktilised tööd:

Kristo Siigi videote põhjal võrdleva tabeli täitmine: kiviaeg, pronksiaeg, rauaaeg
Kontuurkaardi täitmine: kaardile kantakse Kunda, Pulli muinasasulad. Märgitakse ära, kus asub õpilase kodukoht
Õppekäik kodukohaga seotud kultuurimälestise juurde.
Vaatus või lühiuurimus: kas, kus ja kuidas religioon ümbritseb õpilase kodukanti (keskkonda, kus õpilane viibib) ja dokumenteerida plakati, esitlusena vms vormis. Püüda leida seos/seoseid keskajaga.
Kiriku järgi ilmakaarte määramine. Anda ette kiriku põhiplaan.
Loovülesanne paaris: õpilased valivad paaris ühe keskaja linna või maaga seotud teema (ameti, linnakodanikuks või talupojaks olemise) ning teevad ajastule omase taskuhääliku. Veebipõhine helisalvestus: <https://vocaroo.com/> Kujutlevad ennast keskajal elanud isiku rolli. Võivad lahata nt mõnda keskajal olnud probleemi linnas või maal.
Töö kaardiga: kaardile märgitakse Eesti keskaegsed linnad ja eraldi värviga hansalinnad.
Lühijutu koostamine: Tallinna keskaegse linna kaardi põhjal lühijutu koostamine, kus ette on antud lausete algused.

D. Ajaloosündmused, ajaloolised isikud ja eluolu: Eesti 16.-18. sajandi sõdade perioodil; eluolu uusajal; kool vanal ajal

Õppesisu

Põhimõisted:

- Liivi sõda, Ivan IV (Balthasar Russow, Liivimaa kroonika) Põhjasõda, Karl XII, Peeter I
- Rehielamu ja mõis, toidulaud, rõivad ja rahvatraditsioonid, pärisorjus

- Tartu Ülikool, talurahvaharidus ja Bengt Gottfried Forselius

Õpitulemused

- toob näiteid sündmustest ja protsessidest maailma ja Eesti ajaloos. Nimetab ajaloolisi isikuid ja põhjendab nende olulisust kultuuriloos, toob näiteid inimtegevuse ja looduskeskkonna vastastikusest mõjust minevikus
- toob näiteid, kuidas ühiskonna ja elukeskkonna areng mõjutavad inimeste igapäevaelu
- kasutab narratiivi loomisel ajaloomõisteid asjakohases kontekstis

Lõimingu võimalused

Valdkondlikud: inimeseõpetus (elukestev õpe ja karjääri planeerimine - hariduse olulisus vanasti ja tänapäeval.)

Teised ainevaldkonnad:

kirjandus - legendid ja lood Karl XII-st ja Peeter I-st.

kunstiõpetus - analüüsitakse pilte valitsejatest Ivan IV Karl XII, Peeter I. Kadrioru loss.

geograafia - kontuurkaardi täitmine, sõjakäigu kohta lausete sõnastamine kaardi põhjal.

matemaatika - statistiliste andmete analüüs Eesti rahvaarvu muutuste kohta

eesti keel - kirjaliku ja suulise eneseväljendusoskuse arendamine.

kunstiõpetus - rehielamu ja/või mõisakompleksi joonistamine.

eesti keel - suulise eneseväljendusoskus

Lõiming AHK plaaniga: Kooli aastapäev

Kodukoha käsitlemise võimalused: Ruila mõisa saatus Põhjasõja ajal. Õppekäik: talurahva eluolu oma kodukoha muuseumi näitel

IKT ja praktilised tööd:

Paaristöö: Karl XII ja Eesti või Peeter I ja Eesti. Tutvutakse legendidega (Karl XII kohta – üks õpilane loeb teisele legendi ette; teine õpilane jutustab, mida kuulis.

Magnetkaardid Liivi sõja ja Põhjasõja kohta (sõdivad pooled, sõja põhjus), näiteid sündmustest, tagajärjed ja sõja mõju).

Paaristöö: Õpilased joonistavad plakati, millel kujutavad tänapäeva inimest ja vana aja inimest.

Mälestused: õpilased küsivad oma vanematelt ja/või vanavanematelt nende kooliaja kohta ning teevad võrdleva tabeli.

E. Ajaloosündmused, ajaloolised isikud ja eluolu: Rahvuslik ärkamisaeg;

Õppesisu

Põhimõisted:

- Rahvuslik ärkamisaeg, Jannsen, Koidula, Jakobson, Hurt, laulu- ja mänguseltsid, I üldlaulupidu

Õpitulemused

<ul style="list-style-type: none"> • nimetab ajaloolisi isikuid ja põhjendab nende olulisust kultuuriloos
Lõimingu võimalused Valdkondlikud: Teised ainevaldkonnad: kunstõpetus - kunst rahatähtedel. muusika - "Mu isamaa, mu õnn ja rõõm" kuulamine, kaasa laulmine.
Lõiming AHK plaaniga:
Kodukoha käsitlemise võimalused: Rahvuslik ärkamisaeg, ühistegevus kodukohas; ärkamisaegsed kodukohaga seotud isikud ja/või sündmus ja/või ajaloomälestis
IKT ja praktilised tööd: Magnetkaardid. Õpetaja annab ette märksõnad, millest tuleb kokku panna loogiline ja sidus kokkuvõttev lause/laused

F. Ajaloosündmused, ajaloolised isikud ja eluolu: Eesti iseseisvumine; Iseseisev Eesti kahe maailmasõja vahel
Õppesisu
Põhimõisted: <ul style="list-style-type: none"> • Päästekomitee: Päts, Konik, Vilms, iseseisvusmanifest, iseseisvuse väljakuulutamise • Vabadussõda (1918-1920), Johan Laidoner, Võnnu lahing - võidupüha, Poska, Tartu rahu • Eesti aeg kahe maailmasõja vahel: Maaseadus, Eesti kroon, üldine eluolu ja kultuur
Õpitulemused
<ul style="list-style-type: none"> • nimetab Eesti iseseisvumisega seotud sündmusi ja isikuid • toob näiteid sündmustest ja protsessidest maailma ja Eesti ajaloos. Kirjeldab ajaloosündmuse näitel põhjuse ja tagajärje seost
Lõimingu võimalused Valdkondlikud: ühiskonnaõpetus: inimene kui ühiskonna liige ning osaleja ühiskonnaelus; kodanikualgatus ja ettevõtlikkus - vabatahtlikud vabadussõjas (nt koolipoisid, Soome vabatahtlikud). Teised ainevaldkonnad: eesti keel - kirjaliku eneseväljendusoskuse arendamine, jutu koostamine. muusika - Eesti Vabariigi riigihümn, kuulamine ja kaasa laulmine.
Lõiming AHK plaaniga: Vabariigi aastapäev, Tartu rahu aastapäev
Kodukoha käsitlemise võimalused: Vabadussõja monumendi või paiga külastamine.

IKT ja praktilised tööd: Faktipüramiid: koos pannakse kirja olulisemad märksõnad iseseisvumise kohta; Pildi- ja kuulamisülesanne: rahvussümboolika (lipp, vapp, hümn, nominaalid jne); Õpilane kirjutab lühikese jutu, mida tähendab tema jaoks Eesti riik ja et Eesti on iseseisev riik.

Erinevad ülesanded kaardiga - sõja alguse, oluliste lahingute leidmine, kontuurkaardile kandmine, Tartu rahu järgse ja tänapäevase Eesti kaardi võrdlemine.

Lühikokkuvõtted nimekatest kultuuritegelastest kahe maailmasõja vahel, nt padlet keskkonda või seinalehele

G. Ajaloosündmused, ajaloolised isikud ja eluolu: Eesti ja Teine maailmasõda, Nõukogude aeg, Iseseisvuse taastamine

Õppesisu

Põhimõisted:

- Stalin, Hitler, MRP, Nõukogude okupatsioon, küüditamine, Saksa okupatsioon, holokaust, suur põgenemine
- metsavendlus, kolhoos, eluolu ENSV-s
- laulev revolutsioon, Balti kett, Lennart Meri, fosforiidisõda

Õpitulemused

- toob näiteid sündmustest ja protsessidest maailma ja Eesti ajaloos ning isiklikus elus; kirjeldab ajaloosündmuse näitel põhjuse ja tagajärje seost
- toob näiteid sündmustest ja protsessidest Eesti ajaloos ja isiklikus elus; toob näiteid ajaloomälestisest ja selgitab, miks need on kultuuriloos olulised
- nimetab ajaloolisi isikuid ja põhjendab nende olulisust; toob näiteid inimtegevuse ja looduskeskkonna vastastikusest mõjust minevikus

Lõimingu võimalused

Valdkondlikud: inimeseõpetus - väärtused ja kõlblus - perekonna esemete ja piltide ajalooline väärtus.

Teised ainevaldkonnad: eesti keel - kirjaliku eneseväljendusoskuse arendamine
kunstiõpetus - piltide analüüs.

eesti keel ja kirjandus - küsimuste moodustamine ja vestluse läbiviimine.

matemaatika - esemete paigutamine ajalisel õiges järgnevuses.

loodusõpetus - metsavennapunkrid - seos looduskeskkonnaga.

käsitöö ja kodundus - valmistatakse nõukogudeaegseid toite ja uuritakse nõukogude aja moodi.

Näituse koostamine mälestustest ja nõukogude aja esemetest.

Iga õpilane kirjutab Lennart Meri pildi juurde, mida ta sellest isikust teab.
Viktoriin iseseisvuse taastamise kohta.

Lõiming AHK plaaniga:

Kodukoha käsitlese võimalused: Õppekäik kodukohas või selle läheduses olevasse kohta, mis seostub ENSV ajaga.

IKT ja praktilised tööd: Pildianalüüs: sõjapurustused Tallinnas. Õpetaja valib pildid, mille üle arutletakse (sõda ja selle mõju, tagajärjed).
Kristo Siig video põhjal küsimuste moodustamine, paariline vastab küsimustele. Küsimuste algused (nt mis, miks, mida jne) ette anda.
Vestlus/intervjuu: õpilased uurivad kodus vanematelt, vanavanematelt ja/või perekonna tuttavatelt, missugune oli eluolu nõukogude ajal
Näituse koostamine mälestustest ja nõukogude aja esemetest.
Viktoriin iseseisvuse taastamise kohta.

Ajalugu 6. klass 70 tundi

Teemad:

- A. Muinasaeg ja muinasaeg Eestis
- B. Vanad Idamaad: sissejuhatus Idamaadesse; Mesopotaamia; Egiptus; Vahemere idaranniku kõrgkultuurid
- C. Vana-India ja Vana-Hiina
- D. Vana-Kreeka: Kreeka-Mükeene; linnriigid; kultuur ja teadus; hellenism
- E. Vana-Rooma

A. Muinasaeg ja muinasaeg Eestis

Õppesisu

Põhimõisted:

- esiaeg ehk muinasaeg, vanaaeg, keskaeg, uusaeg, lähiajalugu, eKr, pKr, sajand, aastatuhat, kümnend, araabia number, Rooma number, ajalooallikad, arheoloogia
- inimese kujunemine, kiviaeg, pronksiaeg, rauaaeg, sugukond, küttimine ja korilus

Õpitulemused

- teab, et ajaloo periodiseerimine on kokkuleppeline, nimetab ajaloo perioode ja sündmusi, mis on aluseks ajaloo periodiseerimisele, põhjendab oma valikut; kasutab ajaarvamise seotud mõisteid asjakohaselt

- toob näiteid, kuidas ühiskonna ja elukeskkonna areng mõjutavad inimeste igapäevaelu; kasutab narratiivi loomisel ajaloomõisteid asjakohases kontekstis
- teab mõnda inimeste ajaloolist asulat, kirjeldab selle tekkimise ja kujunemise põhjusi; teab ja esitleb lugusid oma kodukoha minevikust

Lõimingu võimalused

Valdkondlikud:

Teised ainevaldkonnad:

matemaatika - aja mõõtmine: arvtelje koostamine, sajandite määramine, arvutamine - kui palju aega on ühest sündmusest möödunud?

eesti keel - kirjaliku ja suulise eneseväljendusoskuse arendamine.

usundiõpetus - maailma religioonide tekkimine, sobivad ülesanded II kooliastme usundiõpetuse kavast

kunstiõpetus - õpilane illustreerib oma teadmiste põhjal eestlaste eluolu muinasajal.

Lõiming AHK plaaniga: Välek (Film "Välek Vibulane" <https://www.youtube.com/watch?v=6l8hKZOR7Y8>)

Kodukoha käsitluse võimalused: Õppekäik kooli või kodukoha ümbruses;

Pildianalüüs - pilt Eesti esimeste elanike asula paikadega (leiab pildilt üles esemed, mis ei sobi muinasaega)

IKT ja praktilised tööd:

EIS testid (Ajaloos lähtetaseme test 6. klassile; Ajaperioodid. Ajaarvamine); õpilane joonistab oma elu ajatelje; Kristo Siig õppevideod koos ülesannetega.

Õpilane valib ühe muinasaja perioodi ja koostab lühijutu. Töö kaardiga (kontuurkaardi täitmine)

B. Vanad Idamaad: sissejuhatus Idamaadesse; Mesopotaamia; Egiptus; Vahemere idaranniku kõrgkultuurid

Õppesisu

Põhimõisted:

- tsivilisatsioon ehk kõrgkultuur, Egiptus ja Niilus, Mesopotaamia - Eufrat ja Tigris, Hiina - Huanghe ja Jangtse, India - Indus ja Ganges
- Vaarao, preestrid, templid, ametnikud, orjad, hieroglüüfid, papüürus, palsameerimine, muumia, sarkofaag, püramiidid, kalender, aritmeetika ja geomeetria

- Tähestik, meresõitjad, Kartaago; Ainujumala usk, Jahve, Mooses, Vana Testament, kümme käsku

Õpitulemused

- toob näiteid inimtegevuse ja looduskeskkonna vastastikusest mõjust minevikus; nimetab teaduse ja tehnika arengut mõjutanud tähtsamaid avastusi ja leiutisi ning selgitab nende tähtsust
- toob näiteid, kuidas ühiskonna ja elukeskkonna areng mõjutavad inimeste igapäevaelu; nimetab ajaloolisi isikuid ja põhjendab nende olulisust kultuuriloos
- nimetab teaduse ja tehnika arengut mõjutanud tähtsamaid avastusi ja leiutisi ning selgitab nende tähtsust; nimetab ajaloolisi isikuid ja põhjendab nende olulisust kultuuriloos; kasutab narratiivi loomisel ajaloomõisteid asjakohases kontekstis
- toob näiteid sündmustest ja protsessidest maailma ajaloos

Lõimingu võimalused

Valdkondlikud: Ühiskonnaõpetus - mesopotaamlaste usund, linnriik kui ühiskonna valitsemise vorm; Ühiskonnaõpetus, inimeseõpetus - väärtused ja kõlblus - orjapidamine antiikajal ja inimelu väärtus tänapäeval; ühiskonnaõpetus - judaism, Iisrael, kaubandus jõukuse alusena (Foiniikia jõukad kaubalinnad) Vana Testament, kümme käsku, kultuuri ja väärtuspädevus - suhtume lugupidavalt teistesse kultuuridesse

mesopotaamlaste usund, linnriik kui ühiskonna valitsemise vorm

Teised ainevaldkonnad:

ühiskonnaõpetus - riigi tunnused (skeem riigi tunnuste kohta)

loodusõpetus - Euroopa ja Aasia kaart, jõed.

loodusõpetus - kaarditöö,

eesti keel - küsimuste koostamine teksti põhjal ja neile vastamine, funktsionaalse lugemisoskuse arendamine (allikatöö)

eesti keel - kirjaliku eneseväljendusoskuse arendamine.

inglise keel - videodest teabe saamine ja selle mõistmine.

kunstiõpetus - Egiptuse teemalise pildi joonistamine.

usundiõpetus - Õiglusejumalanna Maat [vt ülesannet](#)

ühiskonnaõpetus - judaism, Iisrael. Kaubandus

Lõiming AHK plaaniga:
Kodukoha käsitluse võimalused:
IKT ja praktilised tööd: Töö kontuurkaardiga; Definitsioonikaardi koostamine mõiste TSIVILISATSIOON kohta Monogramm kiilkirjas Erinevaid teste Mesopotaamia kohta (http://hiiekool.ee/oppematerjalid/vanaaeg/mesopotaamia.html) Uudise koostamine Vana-Egiptuse kohta. Heli salvestamiseks võib kasutada keskkonda www.vocaroo.com); Lühijutt “Kui ma elaksin Vanas Egiptuses” Õpilasel teemaga tutvumine või kinnistamine Mastery keskkonnas

C. Vana-India ja Vana-Hiina
Õppesisu
Põhimõisted: <ul style="list-style-type: none">India ja Indus, Ganges, kastisüsteem, usulised tõekspidamised, budism, kunst, kirjandus, arvutussüsteem, male, Hiina ja Huang He, Jangtse, keisriigi algus, Hiina müür, Suur Siiditee, kompass, paber, Konfutsius
Õpitulemused
<ul style="list-style-type: none">nimetab teaduse ja tehnika arengut mõjutanud tähtsamaid avastusi ja leiutisi ning selgitab nende tähtsustteab, et inimeste arusaam maailmast sõltub ajaloolisest kontekstist ja inimese sotsiaalsest rollist ühiskonnas.
Lõimingu võimalused Valdkondlikud: inimeseõpetus - õpi- ja suhtluspädevus – töötab rühmas, võtab vastutuse oma ülesande tegemisel, otsib infot, sõnastab olulise, jagab kohustusi, suhtleb rühmaliikmetega viisakalt. Teised ainevaldkonnad: eesti keel - kirjaliku ja suulise eneseväljendusoskuse arendamine. kunstiõpetus - postri või esitluse kujundamine
Lõiming AHK plaaniga:
Kodukoha käsitluse võimalused:
IKT ja praktilised tööd: koostada plakat või slaidiesitlus etteantud hindamisjuhendi alusel rühmatöona

D. Vana-Kreeka: Kreeta-Mükeene; linnriigid; kultuur ja teadus; hellenism

Õppesisu

Põhimõisted:

- Balkani poolsaar; Hellas ja hellenid, barbarid, Kreeka, Kreeta, Ateena, Sparta, Knossos, Mükeene
- polis, rahvakoosolek, akropol, agoraa, türann, aristokraatia, demokraatia, kodanik, ori, Perikles, Kreeka-Pärsia sõjad (Maratoni lahing)
- Homeros, eeposed "Ilias" ja "Odüsseia"; Herakles, komöödia ja tragöödia, Zeus, Olümpia, olümpiamängud, 776 eKr, templid, arhitektuur, skulptuur, vaasimaalid, Herodotos, nt Pythagoras, Hippokrates, Sokrates, Platon, Aristoteles
- Aleksander Suur, hellenism, Aleksandria, seitse maailmaimet, nt Eukleides, Archimedes, Ptolemaios

Õpitulemused

- kasutab narratiivi loomisel ajaloomõisteid asjakohases kontekstis; toob näiteid sündmustest ja protsessides maailma ajaloos
- teab näiteid erinevatest ühiskonnaelu vormidest antiikajal ja kirjeldab nende erisusi; kirjeldab joonise abil ajaloolist asulat; toob näiteid ajaloomälestistest ja selgitab, miks need on kultuuriloos olulised
- nimetab ajaloolisi isikuid ja põhjendab nende olulisust kultuuriloos; teab, et inimeste arusaam maailmast sõltub ajaloolisest kontekstist; iseloomustab erinevate allikatüüpide eripära, hinnates nende usaldusväärsust
- nimetab ajaloolisi isikuid ja põhjendab nende olulisust kultuuriloos; toob näiteid sündmustest ja protsessidest maailma ajaloos; teab näiteid erinevatest ühiskonnaelu vormidest antiikajal ja kirjeldab nende erisusi

Lõimingu võimalused

Valdkondlikud: inimeseõpetus - kultuuriline identiteet – õpilase kujunemine kultuuriteadlikuks inimeseks

Teised ainevaldkonnad:

eesti keel - kirjaliku eneseväljendusoskuse arendamine, sidusate lausete moodustamine.

eesti keel - funktsionaalse lugemis- ja kirjaoskuse arendamine.

eesti keel ja kirjandus- küsimuste formuleerimine, nimede/terminite ortograafia. Eepos.

kehaline kasvatus - olümpiamängud antiikajal ja tänapäeval.

kunstiõpetus - oma igapäevaelust valitud seiga vaasimaalina kujutamine.

kunstiõpetus - vabal valikul hellenismiaja kultuurisaavutuse/vanaaja seitsme maailmaime kujutamine.

Lõiming AHK plaaniga:

Kodukoha käsitluse võimalused: antiik-kreeka arhitektuuri mõju piirkonna mõisahoonetel

IKT ja praktilised tööd:

Töö kaardiga: Interaktiivne kaart/seinakaart, kontuurkaart. Grupitöö "**Magnetkaardid**"; Täidab tabeli (Venni diagramm) ; kasutab mõisteid asjakohaselt jutu koostamisel;

Ideekaardi koostamine õpetaja abiga või paaris/rühmatöona

Imiteerimismäng: antiikolümpiamängude võistlusalad; Spordiülekande kommenteerimine (antiikolümpiamängude spordiala); Etteantud märksõnade põhjal olümpiamängude kohta lühijutu kirjutamine; Rühmatöona plakati koostamine Vana-Kreeka teadussaavutuste kohta, selle esitlemine.

Rühmatöö. Õpilased koostavad esitluse hellenismiaja kultuuri- või teadussaavutuste kohta ning esitlevad seda. Ühine arutelu

E. Vana-Rooma

Õppesisu

Põhimõisted: Apenniini poolsaar, Vahemeri, Rooma, Tiberi jõgi, Alpi mäestik, Romulus, 753 eKr, Kapitolium, foorum, ladina keel, etruskid

- vabariik, senat, konsul, rahvakoosolek, Puunia sõjad, Hannibal, Kartaago, Caesar, leegion, kodusõda
- patriitsid, plebeid, rahvatribuun, perekond, ori, gladiaator

Õpitulemused

- toob näiteid sündmustest ja protsessides maailma ajaloos; nimetab ajaloolisi isikuid ja põhjendab nende olulisust kultuuriloos; kasutab narratiivi loomisel ajaloomõisteid asjakohases kontekstis; paigutab ajatelejele ajaloosündmusi, kasutades õigesti ajaühikuid, lahendab ajateleje abil ülesandeid
- kirjeldab ajaloosündmuse näitel põhjuse ja tagajärje seost; nimetab ajaloolisi isikuid ja põhjendab nende olulisust
- teab, et inimeste arusaam maailmast sõltub ajaloolisest kontekstist ja inimese sotsiaalsest rollist ühiskonnas; toob näiteid, kuidas ühiskonna ja elukeskkonna areng mõjutavad inimeste igapäeva elu; kasutab narratiivi loomisel ajaloomõisteid asjakohases kontekstis

- teab, et inimeste arusaam maailmast sõltub ajaloolisest kontekstist; toob näiteid ajaloomälestistest ja selgitab, miks need on kultuuriloos olulised; toob näiteid inimtegevuse ja looduskeskkonna vastastikusest mõjust minevikus
- toob näiteid sündmustest ja protsessidest maailma ajaloos; teab, et ajaloo periodiseerimine on kokkuleppeline, nimetab ajalooperioode ja sündmusi, mis on aluseks ajaloo periodiseerimisele ; paigutab ajateljele ajaloosündmusi ja -perioode, kasutades õigesti ajaühikuid; lahendab ajatelje abil ülesandeid; nimetab ajaloolisi isikuid ja põhjendab nende olulisust kultuuriloos

Lõimingu võimalused

Valdkondlikud: ühiskonnaõpetus - kultuuriline identiteet - Rooma kultuuri mõju teiste rahvaste ajaloole; keskkond ja jätkusuutlik areng - Rooma linna teke Tiberi jõe kaldale, soo kuivendamine - foorum

Teised ainevaldkonnad:

loodusõpetus - Apeniini ps, Itaalia geograafiline asend ja loodusolud

matemaatika - Rooma linna vanuse arvutamine, kuningate ajajärgu pikkus.

loodusõpetus - kaart. Hannibali teekond üle Alpide

eesti keel - funktsionaalne lugemine, lühidalt olulise kirja panemine,

eesti keel ja kirjandus- küsimuste formuleerimine

kunstiõpetus - plakati illustreerimine, arhitektuuriliste saavutuste kujutamine pildina.

matemaatika - ajajoonele daatumite kandmine, Augustuse valitsemisaja arvutamine.

Lõiming AHK plaaniga:

Kodukoha käsitlemise võimalused:

IKT ja praktilised tööd:

Kolmeastmeline intervjuu - legend Romulusest ja Remusest tekstina ette anda; **Jutu koostamine** märksõnade põhjal; **Paaristöö** (sobib refleksioonifaasi): sedelid märksõnadega;

Kolmeastmeline intervjuu Caesari või Hannibali kohta; **Segipaistatud laused** Puunia sõja kohta.

Vastastikune õpetamine - eluolu teemal (erinevad ühiskonnakihid, perekond, kooliharidus, gladiaatorid)

Magnetkaardid uute mõistete õppimiseks materjalide põhjal; **Rühmatöö**: materjalide põhjal lühikokkuvõtete koostamine Vana-Rooma kultuuri kultuuripärandist; Venni diagramm: Vana-Rooma ja Vana-Kreeka kultuuri ja religiooni põhijoonte võrdlus

Töö kaardi ja ajajoonega: Lääne- ja Ida-Rooma ; Pimesikk Rooma ajalooperioodide kordamiseks.

III kooliaste - ajalugu

Kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

1. Eristab ajalooperioode ning iseloomustab neid põhitunnuste kaudu.
2. Mõistab ajaloosündmuste tähenduslikkust, toob esile sündmuste ja protsesside põhjusi ja tagajärgi ning jätkuvuse ja muutuste näiteid.
3. Seostab kodukoha ajalugu Eesti ja Euroopa ajalooga, teab Eesti ajaloo pöördepunkte.
4. Mõistab Eesti omariikluse kujunemist ja arengut Euroopa ajaloo taustal.
5. Mõistab tänapäeva Euroopa ja Ameerika Ühendriikide kujunemislugu ja arengut ning riikide mõju maailmas.
6. Analüüsib inimeste igapäevaelu ja ühiskonnaelu muutumist ning linnade tähtsuse kasvu.
7. Mõistab teaduse ja tehnika arengu mõju inimeste eluviisile ja ühiskonnaelu valdkondadele.
8. Mõistab kolonialismi ja rahvastikurände põhjusi ja tagajärgi minevikus ja tänapäeval globaalse ajaloo perspektiivis.
9. Analüüsib inimese sotsiaalseid ja ühiskondlikke rolle minevikus ja tänapäeval, individuaalse eneseteostuse piiranguid ja võimalusi lähtuvalt ühiskonna arengust.
10. Mõistab, kuidas on kujunenud ja toiminud demokraatlik ühiskond minevikus, võrreldes tänapäevaga.
11. Mõistab, kuidas inimese käsitus on ajas muutunud.

12. Kogub ajalooalast informatsiooni, töötab eritüübiliste ajalooallikatega, kommenteerib ja hindab neid kriitiliselt, teeb informatsiooni põhjal järeldusi.
13. Eristab poliitilisi õpetusi, teab nende kujunemislugu.
14. Analüüsib kultuuripärandi tähtsust inimkonna ajaloos ja mõistab üksikisiku rolli kultuuripärandi kandjana.
15. Analüüsib inimese tervisekäitumise muutumist ajaloos.
16. Mõistab inimtegevuse ja keskkonna vastastikust mõju ajaloos

III kooliastmes käsitletakse valitud näiteid keskajast, uusajast ja olulisemaid suundumusi lähiajaloos.

Õpilane:

- 1) iseloomustab põhitunnuste kaudu erinevaid ajalooperioode; 7., 8., 9. klass
- 2) nimetab erinevate kunstiilide olulisemaid tunnuseid ja tunneb väliste tunnuste järgi ära erinevate kunstiilide arhitektuurinäiteid; 7., 8., 9. klass
- 3) toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid; 7., 8., 9. klass
- 4) arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda; 7., 8., 9. klass
- 5) selgitab näidete abil, kuidas muutused maailmas on mõjutanud Eesti ajalugu; 7., 8. klass 9. klass
- 6) analüüsib Eesti omariikluse kujunemist ja arengut Euroopa sündmuste kontekstis; 9. klass
- 7) analüüsib Euroopa riikide arengut ajaloos mõne riigi näitel; 7., 8., 9. klass
- 8) selgitab Ameerika Ühendriikide kujunemislugu; 8., 9. klass
- 9) selgitab näidete toel Euroopa suurriikide ja Ameerika Ühendriikide tähtsust lähiajaloos; 9. klass
- 10) toob näiteid ühiskonna ümberkorraldamise võimalustest reformide või revolutsiooni teel ja analüüsib nende protsesside erinevusi; 8., 9. klass
- 11) võrdleb etteantud kriteeriumide põhjal elukorraldust maal ja linnas; 7., 8., 9. klass
- 12) toob näiteid rahvastikurännetest, selgitades nende põhjusi ja tagajärgi; 9. klass
- 13) toob näiteid kolonialismi majanduslikest, poliitilistest ja eetilistest aspektidest, annab kolonialismile hinnangu erinevast perspektiivist; 9. klass
- 14) analüüsib inimeste võimalusi ja valikuid minevikus ja tänapäeval isikute näitel; 7., 8., 9. klass
- 15) teab demokraatiale iseloomulikke jooni selle kujunemise ajal ja tänapäeval ja toob näiteid demokraatia arengust antiikajast tänapäevani; 9. klass
- 16) iseloomustab nüüdisaja demokraatlikku ühiskonda mõne riigi näitel; 9. klass
- 17) loetleb inimkeskse ja teadusliku maailmapildi kujunemise põhjuseid, toob näiteid selle tunnusoontest, suuna esindajatest erinevatel ajastutel ning ühiskonnas toimunud muutustest; 8., 9. klass

- 18) kirjeldab, kuidas on erineval ajal maailmas korraldatud inimeste heaolu, tuues näiteid hariduse, tervishoiu, igapäevaelu ja turvalisuse korraldusest; 7., 8., 9. klass
- 19) toob näiteid hariduse, tervishoiu, sotsiaal- ja igapäevaelu valdkonnast eri ajastutel; 7., 8., 9. klass
- 20) analüüsib allikate usaldusväärsust eri aspekte hinnates, teab, et allika sõnum sõltub autori positsioonist; 7., 8., 9. klass
- 21) teeb allikate põhjal järeldusi, hinnates väiteid, taotlusi ja veendumusi ajaloolises kontekstis; 7., 8., 9. klass
- 22) iseloomustab erinevaid poliitilisi õpetusi ja nende peamisi toetusgruppe ühiskonnas, analüüsib, mis on iseloomulik konservatismile, liberalismile ja sotsiaaldemokraatialle tänapäeval; 8. klass (19. sajandi poliitiliste liikumiste teke) 9. klass
- 23) tunneb ära äärmusluse ja populismi tunnused minevikus ja tänapäeval; 9. klass
- 24) kujundab oma poliitilise eelistuse ja põhjendab seda; 9. klass
- 25) analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile, mõistab inimkonna eetilisi valikuid ja vastutust ühiskonna ees seoses teaduse ja tehnika arenguga; 7., 8., 9. klass
- 26) toob näiteid erinevate ajastute kultuuripärandist; 7., 8., 9. klass
- 27) märkab kodukoha kultuuripärandit ja teab selle kujunemislugu, mõistab, et kultuuripärandi tähendus võib ajas muutuda; 7., 8., 9. klass
- 28) selgitab, kuidas igal inimesel on võimalik olla traditsioonide hoidmise kaudu kultuuripärandi kandja; 7., 8., 9. klass
- 29) märkab Eesti ja maailma kultuuri seoseid ja vastastikust mõju; 7., 8., 9. klass
- 30) teab, kuidas meditsiin on ajas arenenud ja mis võtteid on kasutatud haiguste ja epideemiatega võitlemisel; 7., 8., 9. klass
- 31) selgitab ja toob näiteid, kuidas inimesed on erinevatel ajastutel loodusesse suhtunud; 7., 8., 9. klass
- 32) selgitab, kuidas tootmine, tarbimine ja inimeste elatustase on seotud loodusressursside kasutamisega. 9. Klass

Ajalugu 7. klass 70 tundi

Teemad

- A. Maailm keskajal 476–1492: Keskaja mõiste, üldiseloomustus ja perioodiseerimine; seisused, läänikord ja eluolu
- B. Maailm keskajal 476–1492: Ristiusk, kirik ja kultuur
- C. Maailm keskajal 476–1492: Euroopa riigid varakeskajal
- D. Maailm keskajal 476–1492: Linnad ja linnaelu
- E. Maailm keskajal 476–1492: Euroopa riigid kõrgkeskajal
- F. Maailm keskajal 476–1492: Keskaegse Euroopa naabrid: araablased, Bütsants, viikingid, Vana-Vene riik
- G. Maailm keskajal 476–1492: Ristisõjad
- H. Maailm keskajal 476–1492: Eesti keskajal
- I. Maailm keskajal 476–1492: Haridus, ülikoolid ja teadus
- J. Maailm varauusajal 1492–1600: Maadeavastused; Reformatsioon ja vastureformatsioon; Renessanss ja humanism

A. Maailm keskajal 476–1492: Keskaja mõiste, üldiseloomustus ja perioodiseerimine; seisused, läänikord ja eluolu

Õppesisu

Põhimõisted:

- Keskaja mõiste; Keskaja perioodiseering: vara-, kõrg- ja hiliskeskaeg.
- läänikord ehk feodaalkord, lään ehk feood, läänimees ehk feodaal, senjäär, vasall, läänipüramiid ehk feodaalne hierarhia, turniir, linnus

Õpitulemused

- iseloomustab põhitunnuste kaudu erinevaid ajalooperioode; toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid
- iseloomustab seisuslikku ühiskonda: nimetab seisused ja ülesanded, selgitab jumala tähtsust keskaja inimese maailmapildis;
- iseloomustab läänikorda
- kasutab kontekstis mõistet senjäär ja vasall ja truudus, feodaal
- kirjeldab feodaalset hierarhiat, selgitab seoseid.
- iseloomustab läänimeeste elulaadi;
- kirjeldab keskaegset linnust,
- iseloomustab rüütli ja aadlidaami, kirjeldab nende elu. Nt kirjeldab keskaegse rüütlikeisuse ideaale, võrdleb neid tänapäeva meesideaaliga, iseloomustab keskaegse aadlidaami ilu- ning käitumisideaali; võrdleb seda tänapäeva naise ideaalidega, loetleb aadlinaise kohustusi ja ülesandeid abikaasa ja lossiemandana; selgitab aadlike abielu peamist eesmärki.
- analüüsib linnuselu vooruseid ja puuduseid keskaja inimese seisukohast

Lõimingu võimalused matemaatika - sündmuste paigutamine araabia numbritega ajajoonele.

Kunst: kuidas kujutati inimesi, eluolu keskajal

eesti keel - tekstist olulise leidmine ja selle arusaadavalt kaaslasele selgitamine

kunst - illustreeritud mõttekaart rüütlike, aadlidaami või linnuste kohta

Lõiming AHK plaaniga: Rattamatk, väljasõitude nädal - piirkonna keskaegsete muististe külastus

Kodukoha käsitluse võimalused: Õppekäik kooli ümbruses, Ruila mõisa keskaja perioodi ajalugu; Võimalusel külastada keskaegset linnust või mõnda muud keskaja muistist

IKT ja praktilised tööd: Töö ajajoonega; Töö kaardiga (võrdleb Euroopat kaardi abil 5.-13. sajandil); Kuulamisülesanne - Teadlane vastab: kuidas mõtestasid keskaegsed inimesed maailma? <https://www.youtube.com/watch?v=jaiyv0dU6D8>
Vastastikune õpetamine e siksak meetod: õpilased töötavad rühmades. Tekstiosad käsitletava alateema kohta (nt rüütli elu või aadlidaami elu).

Ajalooalaste küsimuste koostamine ja neile vastamine teksti põhjal - rüütli kasvatamine
https://www.tlu.ee/opmat/ka/opiobjekt/keskaeg/keskaeg_exe/rtli_kasvatamine.html

Rollimäng paarilisega: vasall ja senjäär – kirjeldad, kes sa oled ja mis on sinu õigused ja kohustused

B. Maailm keskajal 476–1492: Ristiusk, kirik ja kultuur

Õppesisu

Põhimõisted:

- ristiusk, katoliku kirik, kiriku struktuur, kogudus, usklikud, vaimulikud, ilmikud, pühak, paavst, peapiiskop, piiskop, preester, klooster, munk, kerjasmunk, nunn, abt, abtiss, tsölibaat, askees, palve, palverännak, palverändur, reliikvia, liturgia, koraal, psalm, sakrament, ristimine, armulaud, laulatus, ordinatsioon, patt, paradiis, põrgu, puhastustuli, piht, romaani stiil, gooti stiil, altar, ümarkaar, teravkaar, Manuscript, miniatuur

Õpitulemused

- iseloomustab põhitunnuste kaudu erinevaid ajalooperioode; teeb allikate põhjal järeldusi, hinnates väiteid, taotlusi ja veendumusi ajaloolises kontekstis; nimetab erinevate kunstistiilide olulisemaid tunnuseid ja tunneb väliste tunnuste järgi ära erinevate kunstistiilide arhitektuurinäiteid; märkab Eesti ja maailma kultuuri seoseid ja vastastikust mõju; teab, kuidas meditsiin on ajas arenenud ja mis võtteid on kasutatud haiguste ja epideemiatega võitlemisel; toob näiteid erinevate ajastute kultuuripärandist

Lõimingu võimalused

Valdkondlikud: Ühiskonnaõpetus: lugu halastaja samaarlasest.

Teised ainevaldkonnad:

Usundiõpetus - Quizziz kristluse kohta: <https://quizizz.com/admin/quiz/5fac3bcac016dd001bf3a72a/kristluse-kokkuvote?fromSearch=true&source=>

Lõiming AHK plaaniga:

Rattamatk, väljasõitude nädal - piirkonna keskaegsete kirikute külastus
Jõulud.

Kodukoha käsitluse võimalused: Õppekäik kooli või kodukoha ümbruses.

IKT ja praktilised tööd: Meeldetuletuseks. Kristo Siig, video, Kuidas tekkis kristlus

<https://www.youtube.com/watch?v=e6qV4R04BWg> ; Sõnastiku koostamine, mõistete paigutamine skeemi, aliase mäng: õpilased koostavad teemaga seotud mõistetest sõnastiku (koos selgituste ja näidetega) tähestikulises järjekorras.

Ülesanne: koostage kasutades etteantud mõisteid käsikirjaline lugu: nt Kirik on jumala koda või pange kirja õpetussõnad: nt Kuidas inimene peab jumalat teenima ja illustreerige see miniatuuri stiilis.

C. Maailm keskajal 476–1492: Euroopa riigid varakeskajal

Õppesisu

Põhimõisted:

- Suur rahvasterändamine, germaanlased, Chlodovech, Frangi riik, Merovingid, Karolingid, Karl Suur, Verduni leping

Õpitulemused

- toob näiteid rahvastikurännetest, selgitades nende põhjusi ja tagajärgi
- analüüsib Euroopa riikide arengut ajaloos mõne riigi näitel

Lõimingu võimalused

Valdkondlikud:

Teised ainevaldkonnad: geograafia - keskaegse ja tänapäevase Euroopa riikide kaardi võrdlemine

muusika - keskaja muusika kuulamine, selle iseloomustamine ja võrdlemine tänapäevaga.

Lõiming AHK plaaniga:

Kodukoha käsitluse võimalused:

IKT ja praktilised tööd: Kolmeastmeline intervjuu: Karl Suur <https://vara.e-koolikott.ee/h5p/embed/4307>

Frangi riigiga seotud mõisted <https://learningapps.org/display?v=p6q72f6v521>

Ajalootund Raadio2-s. 1200 aastat tagasi krooniti Karl Suur keisriks.

<https://arhiiv.err.ee/audio/vaata/ajalootund-r2-s-ajalootund-r2-s-1200-aastat-tagasi-krooniti-karl-suur-keisriks>

Enesekontrolliks <https://quizlet.com/34021341/ajalugu-frangi-riik-kt-flash-cards/>

<https://quizizz.com/admin/quiz/60c0a18793008600200c5c58/ajalugu-frangi-riik-ja-karl-suur>

D. Maailm keskajal 476–1492: Linnad ja linnaelu

Õppesisu

Põhimõisted:

- linnaõigus, raad, raekoda, turuplats, gild, tsunft, Hansa Liit

Õpitulemused

- kirjeldab, kuidas on erineval ajal maailmas korraldatud inimeste heaolu, tuues näiteid tervishoiu, igapäevaelu ja turvalisuse korraldusest
- teeb allikate põhjal järeldusi, hinnates väiteid, taotlusi ja veendumusi ajaloolises kontekstis; toob näiteid erinevate ajastute kultuuripärandist; toob näiteid, mis Eestis linnades on säilinud keskajast; märkab Eesti ja maailma kultuuri seoseid ja vastastikust mõju; selgitab hansakaubanduse mõju Eesti linnade arengule

Lõimingu võimalused

Valdkondlikud: Ühiskonnaõpetus - elukestev õpe ja karjääri kujundamine - keskaegsed ametid; ettevõtlikuspädevus - missugused omadused pidid olema kaupmehel; sotsiaalne ja kodanikupädevus - grupis töötamine, kodanikuõigused ja -kohustused keskaegses linnas

Teised ainevaldkonnad: loodusõpetus - Eesti keskaegsete linnade ja hansalinnade märkimine kaardile.

eesti keel ja kirjandus - lühijutu koostamine.

käsitöö ja kodundus - keskajale omase toidu valmistamine.

muusika - keskaja muusika kuulamine, selle iseloomustamine ja võrdlemine tänapäevaga

Lõiming AHK plaaniga: Väljasõitude nädal: õppekäik Tallinna keskaegses vanalinnas, linnamuuseumi

Kodukoha käsitluse võimalused: Õppekäik kooli või kodukoha ümbruses; õppekäik Tallinna keskaegses vanalinnas.

IKT ja praktilised tööd:

Kuulamisülesanne lünkharjutusega <https://e-koolikott.ee/et/oppematerjal/13714-Keskaegsed-linnad>

Rollides kirjutamine (RAFT): nt õpipoisi kiri kodustele.

Ülesanded õppevideo põhjal: 8. Keskaegne linnakultuur video ja ülesanded Video:

<https://www.eays.edu.ee/%C3%B5ppematerjalid/ajalugu/audiovisuaal-i>

tekst+ülesanded https://drive.google.com/file/d/1sSMFTTia4L37a2EBfNcUqp_wvKiNi-Ig/vie

Psühhodraamameetodid ajaloo- ja ühiskonnaõpetuses (Tallinn 2016), ülesanne 1.1. Keskaegne linn:

<https://drive.google.com/file/d/1mi32Q-PxMZJMxWFO9wdldioX6EagqjSC/view> (vajadusel lihtsustada meetodeid ja materjale).

E. Maailm keskajal 476–1492: Euroopa riigid kõrgkeskajal

Õppesisu

Põhimõisted:

- William Vallutaja, Henry II, Karolingid ja Kapetingid, Saja-aastane sõda, Jeanne d Arc

Õpitulemused

- analüüsib Euroopa riikide arengut ajaloos mõne riigi näitel;
- analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile, mõistab inimkonna eetilisi valikuid ja vastutust ühiskonna ees seoses teaduse ja tehnika arenguga (Toob näiteid relvastuse arengust keskajal, nt Saja-aastase sõja käigus võeti kasutusele tulirelvad)

Lõimingu võimalused

Valdkondlikud:

Teised ainevaldkonnad:

kunst - kuidas kujutati inimesi, lahingustseene keskajal, kunstitöö ajalooallikana.

muusika: ajaloosündmuse esitamine lauluna

inglise keel: Inglismaa ajalugu puudutava informatsiooni hankimine ja tõlkimine ja esitamine võõrkeeles

Lõiming AHK plaaniga:

Kodukoha käsitluse võimalused:

IKT ja praktilised tööd:

25) analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile, mõistab inimkonna eetilisi valikuid ja vastutust ühiskonna ees seoses teaduse ja tehnika arenguga;

Kolmeastmeline intervjuu Jeanne d'Arc <https://teadus.postimees.ee/4129095/kusimus-ajaloost-miks-poletati-prantsuse-rahvuskangelane-jeanne-d-arc-tuleriidal>

Töö allikaga: Bayeux vaip (nt mis allikaliik, mis sündmust kujutab, usaldusväärseuse hindamine jne.

<https://www.imelineajalugu.ee/mida-kujutatakse-bayeux-vaibal/> (Animeeritud Bayeux vaip

https://www.youtube.com/watch?v=LtGoBZ4D4_E&t=7s)

F. Maailm keskajal 476–1492: Keskaegse Euroopa naabrid: araablased, Bütsants, viikingid, Vana-Vene riik

Õppesisu

Põhimõisted:

- Bütsants Õigeusk Patriarh Icoon Ristkuppelkirik Mosaiik Kirikulõhe Beduiinid Meka Kaaba Islam Moslem Allah Prohvet Kaliif Kalifaat Džihaad Mošee Minarett Koraan Imaam Viikingid Varjaagid Normannid Saaga Ruunikivi Valhalla Bojaar Veetše družina

Õpitulemused

- teeb allikate põhjal järeldusi, hinnates väiteid, taotlusi ja veendumusi ajaloolises kontekstis;
- arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda

Lõimingu võimalused

Valdkondlikud:

Teised ainevaldkonnad: Usundiõpetus

Lõiming AHK plaaniga:

Kodukoha käsitlemise võimalused: Õppekäik kooli muuseumituppa – viikingiaegsed muistised

IKT ja praktilised tööd:

Sissejuhatuseks või kordamiseks enesekontrollitest Keskaegse Euroopa naabrid: <https://learningapps.org/18314245>

Piltide otsimine ja pildi kaudu ühiskonna eripärade kirjeldamine.

Grupitöö. Ülesanne: Õpilased otsivad iga käsitletava kultuuri (Bütsants, araablased, Vana-Vene riik, viikingid) kohta üks pilt ühest eluvaldkonnast. Kujundavad stendi, plakati, vms. Töö esitlemine.

G. Maailm keskajal 476–1492: Ristisõjad

Õppesisu

Põhimõisted:

- Urbanus II, Saladin, püha maa, ristisõjad, Läti Henriku Liivimaa kroonika, muistne vabadusvõitlus, Lembitu

Õpitulemused

- toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid; selgitab näidete abil, kuidas muutused maailmas on mõjutanud Eesti ajalugu; analüüsib allikate usaldusväärsust eri aspekte hinnates, teab, et allika sõnum sõltub autori positsioonist

Lõimingu võimalused

Valdkondlikud:

Teised ainevaldkonnad: geograafia - Euroopa kaardi kasutamine, Eesti haldusjaotuse muutumine aja jooksul.

eesti keel ja kirjandus - katkendi lugemine Läti Henriku "Liivimaa kroonikast".

Usundiõpetus - arutelu: miks sageli arvatakse, et religioon põhjustab sõdu ja konflikte? Milliste oma tõekspidamiste pärast oled sina valmis võitlema?

Lõiming AHK plaaniga:

Kodukoha käsitluse võimalused: Läti Henriku "Liivimaa kroonika" ja piirkonna ajalugu

IKT ja praktilised tööd:

Töö kaardiga: 1) leiab kaardilt infot ja selgitab kaardi abil, mis riikidest mindi ristisõtta, kus asub püha maa jne.

<https://mapsontheweb.zoom-maps.com/post/162393086281/map-of-the-crusades-1096-1204-the-crusades-were>

<https://e-koolikott.ee/et/oppematerjal/13783-Ristisõjad-Kaart-1> 2) Kaarditöö: õpilane koostab ajalookaardi põhjal ristisõdade kohta küsimusi nii, et paariline saab vastata kaardi põhjal.

Töö allikaga. Paavst Urbanus II kõne ja ristisõjad. Suunised õpetajatele. kuidas väärinfot avastada ja õpetada https://learning-corner.learning.europa.eu/system/files/2021-12/disinformation-booklet_et.pdf

Töö ajajoonega: koosta ajajoon Liivimaa ristiusustamise tähtsamate sündmuste kohta

H. Maailm keskajal 476–1492: Eesti keskajal

Õppesisu
Põhimõisted: <ul style="list-style-type: none">• keskaja periodiseering Eesti ajaloos, Vana-Liivimaa, Liivi sõda
Õpitulemused
<ul style="list-style-type: none">• toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid;• arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda;• selgitab näidete abil, kuidas muutused maailmas on mõjutanud Eesti ajalugu;
Lõimingu võimalused Valdkondlikud: Teised ainevaldkonnad: geograafia - Eesti haldusjaotuse muutumine aja jooksul.
Lõiming AHK plaaniga: Rahvatraditsioonid ja –kultuur - Halloween ja/või Mardipäev ja/või Kadripäev
Kodukoha käsitluse võimalused: Õppekäik kodukohaga seotud ajaloolisesse linnusesse või kirikusse. Õppematerjali iga maakonna keskaja kohta leiab: “Eesti kultuurilooline õppematerjal”: https://www.eays.edu.ee/%C3%B5ppematerjalid/ajalugu#h.3f41i6c8va5b
IKT ja praktilised tööd: Töö kaardiga - keskaegse Liivimaa valitsemine, täita saab kontuurkaarti või kirjeldada kaardi põhjal keskaegse Liivimaa haldusjaotust ning valitsemist. Faktipüramiid keskaegse Liivimaa kohta (võib teha nt paaristööna)

I. Maailm keskajal 476–1492: Haridus, ülikoolid ja teadus
Õppesisu
Põhimõisted: <ul style="list-style-type: none">• kloostrikool, linnakool, toomkool, ülikool, teaduskond, 7 vaba kunsti, rektor, dekaan, dispuut, skolastika, Alkeemia, astroloogia
Õpitulemused
<ul style="list-style-type: none">• loetleb inimkeskse ja teadusliku maailmapildi kujunemise põhjuseid, toob näiteid selle tunnusjoontest, suuna esindajatest erinevatel ajastutel ning ühiskonnas toimunud muutustest;
Lõimingu võimalused

Valdkondlikud: ühiskonnaõpetus - läbiv teema „Elukestev õpe ja karjääri kujundamine“

Teised ainevaldkonnad:

Lõiming AHK plaaniga:

Kodukoha käsitluse võimalused:

IKT ja praktilised tööd: Paaristöö: INSERT-lugemine (teksti kõrvale märgitakse kokku lepitud märgid (nt v varem teada, - erineb teadaolevast, + uus lisainfo, ? tahan rohkem teada);

Dispuut - loetu üle arutamine. Õpilased teevad loetud lõigu põhjal kokkuvõtted (suuliselt ja/või kirjalikult) ja esitavad vastastikku või õpetajale küsimusi. Arutelu võib laiendada võrdlusega tänapäeva kasvatuses ja hariduses.; Töö tekstiga Aquino Thomas

<https://www.katoliku.ee/index.php/et/uudised/eesti/500-pueha-aquino-thomasest>

Teksti põhjal koostatakse faktide püramiid või kasutatakse magnetkaartide või teeviida meetodit. (Vt RITA meetodid lk 22

https://drive.google.com/file/d/1SyZapvyliwnnd15j76uaL1aTV408u_aU/view)

J. Maailm varauusajal 1492–1600: Maadeavastused; Reformatsioon ja vastureformatsioon; Renessans ja humanism

Õppesisu

Põhimõisted:

- Marco Polo reisikirjad, kompass, astrolaab, karavell, karak, indiaanlased, asteegid, inkad, konkistadoorid, Kolonialism, koloniaalimpeerium
- katoliiklus, reformatsioon, usupuhastus, indulgents, tees, ketser, Augsburgi usutunnistus, luterlus, protestantlus, kalvinism, anglikaanlus, pildirüüste, Trento kirikukogu, jesuiidid, Vastureformatsioon, inkvisitsioon
- Humanism, Renessans, traktaat

Õpitulemused

- selgitab Ameerika Ühendriikide kujunemislugu; toob näiteid kolonialismi majanduslikest, poliitilistest ja eetilistest aspektidest, annab kolonialismile hinnangu erinevast perspektiivist
- toob näiteid ühiskonna ümberkorraldamise võimalustest reformide või revolutsiooni teel ja analüüsib nende protsesside erinevusi; analüüsib inimeste võimalusi ja valikuid minevikus ja tänapäeval isikute näitel

- loetleb inimkeskse ja teadusliku maailmapildi kujunemise põhjuseid, toob näiteid selle tunnusjoontest, suuna esindajatest erinevatel ajastutel ning ühiskonnas toimunud muutustest; selgitab ja toob näiteid, kuidas inimesed on erinevatel ajastutel loodusesse suhtunud

Lõimingu võimalused

Valdkondlikud:

Ühiskonnaõpetus. Läbiv teema „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“. Üksikisiku või huvirühma osalemis- ja mõjutamisvõimalused kohaliku ja ühiskonna tasandi otsuste tegemisel.

Ühiskonnaõpetus. Läbiv teema „Teabekeskond ja meediakasutus“. Õpilane õpib märkama, mõistma ja analüüsima meedia rolle ühiskonnas ajaloo sündmuste näitel (märkab kommunikatsiooni tähtsust ja kommunikatsioonivahendite muutumist ajas).

Ühiskonnaõpetus. Läbiv teema „Elukestev õpe ja karjääri kujundamine“. Taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvast õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema sobivaid haridus- ja tööalaseid valikuid.

Teised ainevaldkonnad:

Geograafia: vahemaade mõõtmine, orienteerumine, asukoha määramine, geograafiline kaart, maadeavastajate teekondade kirjeldamine kasutades geograafia terminoloogiat (ilmakaarte nimetused, mandrid, saared, neemed, ookeanid, mered, väinad jms)

Füüsika. Mõõtevahendid ja ühikud.

Eesti keel ja kirjandus. Kolumbus Krisostomus Kolumbuse-aegsete eesti poisslaste meelisinimedest ja nende päritolust
https://www.emakeeleselts.ee/omakeel/2011_2/OK_2011-2_03.pdf

Usundiõpetus. Uskmatu Tooma lugu: Toomas kui kahtleja sümbol. <https://www.eoc.ee/opetus/puha-apostel-toomas/?v=a57b8491d1d8>.

Lõiming AHK plaaniga: Seiklus- ja õppesündmus Välek - vahemaade mõõtmine, orienteerumine asukoha määramine, geograafiline kaart

Kodukoha käsitlese võimalused: Luterlus ja Eesti, luteri kirikud

IKT ja praktilised tööd:

Liivimaa avastamise sarnasus Ameerika avastamisega. Audiovisuaalne õppematerjal. Ajaloõpetus ja -pildid, Liivimaa avastamise legend. Tööleht, Video <https://www.eays.edu.ee/%C3%B5ppematerjalid/ajalugu/audiovisuaal-i>

Rühmatöö: iga rühm saab maailma kontuurkaardi, seejärel allikatekstid maadeavastuste eelduste, põhjuste, tagajärgede kohta. Lisaks on allikatekstid erinevate maadeavastajate ja nende retkede kohta (nt Vasco da Gama, Ch. Columbus, Fernão de Magalhães vms). Rühmas on ülesanne koos allikad läbi töötada ja seejärel kanda eeldused, põhjused, tagajärjed kaardile, kaardile märkida erinevate värvidega avastusretkede suunad.

meetod diskussoonivõrk <https://vara.e-koolikott.ee/taxonomy/term/3121>; Eri tasandi küsimuste esitamine teksti/ materjali kohta ja nendele vastamine.

Poster või slaid. Esitage kahtlevaid küsimusi (uurimisküsimusi) ja otsige neile vastuseid. Näidake visuaalselt ja põhjendage valikuid, kuidas leidsite oma küsimusele vastuse.

Ajalugu 8. klass 70 tundi

Teemad:

- A. Maailm 1600–1815. Uusaja mõiste, üldiseloostus, periodiseering. Ühiskond varauusajal.
- B. Maailm 1600–1815. Ususõjad. Prantsusmaa, Inglismaa, Saksamaa sisepoliitika varauusajal
- C. Maailm 1600–1815. Absolutism ja valgustus
- D. Maailm 1600–1815. Ameerika iseseisumine. Prantsuse revolutsioon ja Napoleon.
- E. Eesti Rootsi ja Vene riigi koosseisus
- F. Kunst, kultuur ja teadus varauusajal
- G. Maailm 1815–1918: Viini kongress ja Euroopa uusajal; Tööstusrevolutsioon ja industrialiseerimine; Poliitilised õpetused; Euroopa rahvaste kevad; Kolonialism ja imperialismi kujunemine
- H. Venemaa ja Eesti 19. sajandil ja 20. sajandi algul. Esimene maailmasõda ja Eesti iseseisumine.
- I. Teadus, tehnika ja kultuur 19. sajandil ja 20. sajandi algul

A. Maailm 1600–1815. Uusaja mõiste, üldiseloostus, periodiseering. Ühiskond varauusajal.

Õppesisu

Põhimõisted: <ul style="list-style-type: none">• Varauusaeg, uusaeg, periodiseerimine, ajaloo pöördepunkt
Õpitulemused
<ul style="list-style-type: none">• Iseloomustab põhitunnuste kaudu erinevaid ajalooperioode
Lõimingu võimalused Valdkondlikud: Teised ainevaldkonnad: Kunst, informaatika - olenevalt valikust, kas ajajoon koostatakse paberil või veebikeskkonnas võib ajajoont illustreerimise või piltide ja näitliku info lisamisega täiendada.
Lõiming AHK plaaniga:
Kodukoha käsitlemise võimalused: Õppekäik kooli või kodukoha ümbruses.
IKT ja praktilised tööd: Ajaloos lähtetaseme test 8. klassile; Ajajoone koostamine sobivas veebikeskkonnas (https://www.timetoast.com/)

B. Maailm 1600–1815. Ususõjad. Prantsusmaa, Inglismaa, Saksamaa sise poliitika varauusajal
Õppesisu
Põhimõisted: <ul style="list-style-type: none">• Ususõda, Kodusõda, Protestantid, Katoliiklased, Hugenotid, Luterlased, Kalvinistid, Anglikaanid, Vestfaali rahu
Õpitulemused
<ul style="list-style-type: none">• toob allikate abil esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid:
Lõimingu võimalused Valdkondlikud: Ühiskonnaõpetus - Arutelu: miks sageli arvatakse, et religioon põhjustab sõdu ja konflikte? Milliste oma tõekspidamiste pärast oled sina valmis võitlema? Teised ainevaldkonnad: Eesti keel: soovitav on sõnaveebist uurida mõistete tähendusi ja mõisteid oma sõnadega seletada.

Usundiõpetus: Arutelu: miks sageli arvatakse, et religioon põhjustab sõdu ja konflikte?

Lõiming AHK plaaniga:

Kodukoha käsitluse võimalused:

IKT ja praktilised tööd: Allikate analüüs: Koostab lihtsama analüüsi ühe kunstiteose kohta

C. Maailm 1600–1815. Absolutism ja valgustus

Õppesisu

Põhimõisted:

- Monarh, Monarhia, Absolutism, absoluutne monarh, Valgustatud, Absolutism, valgustatud monarh

Õpitulemused

- iseloomustab põhitunnuste kaudu erinevaid ajalooperioode
- analüüsib inimeste võimalusi ja valikuid minevikus ja tänapäeval isikute näitel
- kujundab oma poliitilise eelistuse ja põhjendab seda
- loetleb inimkeskse ja teadusliku maailmapildi kujunemise põhjuseid, toob näiteid selle tunnusjoontest, suuna esindajatest erinevatel ajastutel ning ühiskonnas toimunud muutustest

Lõimingu võimalused

Valdkondlikud:

Teised ainevaldkonnad:

eesti keel - sõnaveebi kasutamine ja kirjaliku ning suulise väljendusoskuse samuti esinemisoskuse arendamine.

Lõiming AHK plaaniga: Vabariigi aastapäev
Kodukoha käsitluse võimalused:
IKT ja praktilised tööd: Mõistekaardid. Õpilane koostab laiendatud mõistekaarte näidetega valitsejatest, valgustusfilosoofidest ja nende vaadetest ja tegevusest. Paaristöö: kirjavahetus kahe ajaloolise isiku (nt valitseja ja filosoofi vahel, kahe valitseja vahel vms).

D. Maailm 1600–1815. Ameerika iseseisvumine. Prantsuse revolutsioon ja Napoleon.
Õppesisu
Põhimõisted: <ul style="list-style-type: none">• Koloonia, emamaa, iseseisvusdeklaratsioon, Iseseisvussõda, Põhiseadus demokraatia• Seisused, Generaalstaadid, Reform, Revolutsioon, Asutav kogu, Äärmuslus, Žirondiinid, Jakobiinid, Terror, koodeks
Õpitulemused
<ul style="list-style-type: none">• selgitab Ameerika Ühendriikide kujunemislugu 17.-18. Sajandil; teab demokraatiale iseloomulikke jooni selle kujunemise ajal ja tänapäeval ja toob näiteid demokraatia arengust antiikajast tänapäevani• toob näiteid ühiskonna ümberkorraldamise võimalustest reformide või revolutsiooni teel ja analüüsib nende protsesside erinevusi; tunneb ära äärmusluse ja populismi tunnused minevikus ja tänapäeval (jakobiinide näitel)
Lõimingu võimalused Valdkondlikud: Ühiskonnaõpetus - üksikisiku või huvirühma osalemis- ja mõjutamisvõimalused kohaliku ja ühiskonna tasandi otsuste tegemisel Inimeseõpetus - suutlikkus hinnata inimsuhteid ja tegevusi üldkehtivate moraalnormide seisukohast; tajuda ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, ühiskonnaga, hinnata üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi; teadvustada oma väärtushinnanguid

Teised ainevaldkonnad:
Lõiming AHK plaaniga: Vabariigi aastapäev
Kodukoha käsitluse võimalused:
IKT ja praktilised tööd: Töö tekstiga ja sündmuste aegriivi koostamine (paaristöö) Kõne, mis peetakse Ameerika Ühendriikide põhiseaduse allkirjastamist (Kõne eesmärk on veenda osariikide saadikuid dokumendile alla kirjutama.)

E. Eesti Rootsi ja Vene riigi koosseisus
Õppesisu
Põhimõisted: <ul style="list-style-type: none">• Rootsi aeg, Vene aeg, Reduktsioon, restitutsioon
Õpitulemused
<ul style="list-style-type: none">• selgitab näidete abil, kuidas muutused maailmas on mõjutanud Eesti ajalugu; märkab kodukoha kultuuripärandit ja teab selle kujunemislugu, mõistab, et kultuuripärandi tähendus võib ajas muutuda
Lõimingu võimalused Valdkondlikud: Ühiskonnaõpetus - Läbiv teema „Kultuuriline identiteet“
Teised ainevaldkonnad:
Lõiming AHK plaaniga:
Kodukoha käsitluse võimalused: Õppekäik kooli või kodukoha ümbruses, Ruila mõisa ajalugu.

IKT ja praktilised tööd: ajajoone koostamine; Freimi tabeli koostamine; kultuuriobjekti tutvustamine - valida ja tutvustada üht kodukohta/ Eesti kultuuriobjekti 17.-18. Sajandist (allikas <https://www.mois.ee/>)

F. Kunst, kultuur ja teadus varauusajal

Õppesisu

Põhimõisted:

- Barokk, Rokokoo, klassitsism

Õpitulemused

- nimetab erinevate kunstistiilide olulisemaid tunnuseid ja tunneb väliste tunnuste järgi ära erinevate kunstistiilide arhitektuurinäiteid
- analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile, mõistab inimkonna eetilisi valikuid ja vastutust ühiskonna ees seoses teaduse ja tehnika arenguga

Lõimingu võimalused

Valdkondlikud: Ühiskonnaõpetus- Läbiv teema „Tehnoloogia ja innovatsioon“

Teised ainevaldkonnad: Usundiõpetus, loodusained

Lõiming AHK plaaniga:

Kodukoha käsitluse võimalused: Õppekäik kooli või kodukoha ümbruses, mõisaarhitektuur

IKT ja praktilised tööd:

Mõistekaartide koostamine õppetekstide põhjal (<https://sites.google.com/tg.edu.ee/kunstiajalugu>)

Mängukaartide valmistamine: individuaalselt või rühmades (nt A5 formaadis), igal kaardil on näide barokk, rokokoo või klassitsistlikust kunstist.

Näitus: Teadusrevolutsioon 17.-18. sajandil

Postrid. Õpilased valmistavad individuaalselt või paaristööna.

G. Maailm 1815–1918: Viini kongress ja Euroopa uusajal; Tööstusrevolutsioon ja industrialiseerimine; Poliitilised õpetused; Euroopa rahvaste kevad; Kolonialism ja imperialismi kujunemine

Õppesisu

Põhimõisted:

- Kongress, Lõppakt, Restauratsioon, Tagurlus, tasakaal
- kütused: süsi ja koks, Aurumasin, võimsusühikud: hobujõud ja watt, tööstus, Vabrik, Automatiseerimine, linnastumine
- Ideoloogia, Liberalism, Konservatism, Sotsialism, Rahvuslus, Natsionalism, Äärmuslus, kommunism
- Rahvuslus, rahvuslik vabadusliikumine, Rahvusriik, Kodanlus, Liberalism, Vabariik, põhiseadus
- Koloonia, Koloniseerimine, Kolonialism, Impeerium, imperialism

Õpitulemused

- analüüsib Euroopa riikide arengut uusajal mõne riigi näitel/ (Prantsusmaa, Inglismaa, Saksamaa, Venemaa, Austria, Rootsi vms)
- analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile, mõistab inimkonna eetilisi valikuid ja vastutust ühiskonna ees seoses teaduse ja tehnika arenguga; selgitab ja toob näiteid, kuidas inimesed on erinevatel ajastutel loodusesse suhtunud
- iseloomustab erinevaid poliitilisi õpetusi ja nende peamisi toetusgrupe ühiskonnas, analüüsib, mis on iseloomulik konservatismile, liberalismile ja sotsiaaldemokraatiale, rahvuslusele tänapäeval
- arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda
- toob näiteid kolonialismi majanduslikest, poliitilistest ja eetilistest aspektidest, annab kolonialismile hinnangu erinevast perspektiivist; selgitab, kuidas tootmine, tarbimine ja inimeste elatustase on seotud loodusressursside kasutamisega

Lõimingu võimalused

Valdkondlikud:

Teised ainevaldkonnad:

Lõiming eesti keelega: mõistete seletamine ja illustreerimine Viini kongressi näidetega; Lõiming geograafiaga: Euroopa kaardi loomine; Lõiming eesti keele ja informaatikaga: Referaadi koostamine ja vormistamine.

keemia - söe ja koksi erinevused, orgaanilised kütused jms; füüsika - võimsus ja võimsusühikud, auru jõu demonstreerimine keeva vee poti abil; geograafia - tööstusliku pöörde levik ja seos loodusvarada ja looduslike tingimustega (vt Hiiumaa muuseumi töölehed)

eesti keel: mõstete seletamine; inglise keel ja geograafia: kaardi ja legendi lugemine; ühiskonnaõpetus: võitlus õiguste eest jne

Lõiming AHK plaaniga:

Kodukoha käsitluse võimalused: Õppekäik kooli või kodukoha ümbruses, mõisamajandus.

IKT ja praktilised tööd:

Kristo Siig video, Viini kongress; Rühmatöö, ülesanne kaardiga; Minireferaat rühmatööna; Kolmeastmeline intervjuu ajaloolasega (referaadi autoriga); Ajaloo olümpiaadi Tallinna koolivoor 2016 Napoleon ja Napoleoni sõjad. Viini kongress.
Sissejuhatuseks <https://learningapps.org/25297765> ja <https://learningapps.org/25297447>;
Kristo Siig, videod; <https://www.kalkulaator.ee/et/voimsusyhikute-teisendamine>; Projekt: tööstuse areng Eestis 19. sajandil ja 20. sajandi alguses (e-koolikott.ee); Ideekaartide koostamine ja esitlemine rühmatööna; Miniuurimus dilemmaküsimustega
Enesekontrolliks <https://learningapps.org/10572431>; Siksakrühmatöö - Õpilased jagunevad nelja rühma: Iga rühm koostab plakati (stendi) ideaalsest ühiskonnast.; Iga õpilane koostab võrdleva tabeli poliitiliste õpetuste kohta
Töö pildiga Philip Veit "Germania"; Paaristöö kaardiga
[https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/a9/Revolutions of 1848 in Europe %28pasopt eng%29.svg](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/a9/Revolutions_of_1848_in_Europe_%28pasopt_eng%29.svg)
Enesekontrolli test: Kas rahvusriik või absolutistlik riik: <https://vara.e-koolikott.ee/h5p/embed/2893>
Euroopa ajaloo maja õppematerjal 1848, 1989 ja 2011 revolutsioonide võrdlusest
https://historia-europa.ep.eu/sites/default/files/Discover/EducatorsTeachers/ActivitiesForYourClassroom/con-resource-1-et_2018.pdf
Rühmatöö meetod probleemiaken, Probleemakende esitlemine ja järelduste sõnastamine; aktiivõppemeetod Dilemmaküsimus, Iga õpilane sõnastab järelduse kasutades argumenteerimist.

H. Venemaa ja Eesti 19. sajandil ja 20. sajandi algul. Esimene maailmasõda ja Eesti iseseisvumine.

Õppesisu

Põhimõisted:

- Reformid, Tagurlus, Dekabristid, Õigeusk, Isevalitsus, Slavofiil, Venestamine, Baltisakslane, estofiil
- Antant, Kolmikliit, Keskriigid; atentaat, läänerinne, idarinne, maneööversõda, positsioonisõda, Compiègne'i vaherahu; veebruari- ja oktoobrirevolutsioon Venemaal, Lenin, kommunistid, Nõukogude Venemaa, iseseisvusmanifest (23.-24.02.1918)

Õpitulemused

- analüüsib Eesti omariikluse kujunemist ja arengut Euroopa sündmuste kontekstis; analüüsib Eesti omariikluse kujunemist ja arengut Euroopa sündmuste kontekstis; märkab kodukoha kultuuripärandit ja teab selle kujunemislugu, mõistab, et kultuuripärandi tähendus võib ajas muutuda
- toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid; arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle; analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile; toob näiteid ühiskonna ümberkorraldamise võimalustest reformide ja revolutsiooni teel, analüüsib nende protsesside erinevusi; selgitab näidete abil, kuidas muutused maailmas on mõjutanud Eesti ajalugu; analüüsib Eesti omariikluse kujunemist ja arengut Euroopa sündmuste kontekstis

Lõimingu võimalused

Valdkondlikud:
Teised ainevaldkonnad: Geograafia, esitluse käigus ajalookaardil toimuva jälgimine Eesti keel ja kirjandus, baltisaksa estofiilide ja ärkamisaja tegelaste panus Eesti kultuurilukku, eestlaste perekonnanimede saamislugu kirjandus - raamatud ja filmid, mis kajastavad Esimese maailmasõja sündmusi, nt Erich Maria Remarque "Läänerindel muutusteta" geograafia - kaardilt info hankimine, kontuurkaardi täitmine.
Lõiming AHK plaaniga:
Kodukoha käsitluse võimalused: Ruila mõisa saatus 20. Sajandil, 1905. a revolutsiooni sündmused.
IKT ja praktilised tööd: Töö tekstiga püramiidskeemi meetodil: iga alateema kohta koostab üks rühm püramiidskeemi ja teeb selle põhjal ettekande. Püramiidskeemid (või fotod neist) laaditakse kõigile kättesaadavasse õpikeskkonda.; Psühhodraama meetodid; Eestist pärit ja rahvusvahelise mõjuga baltisakslaste teemal memoriini tüüpi mängu koostamine ja mängimine. Töö allikatega: https://eelmine.e-koolikott.ee/kogumik/18841-Esimene-maailmasoda
TTS meetod (aktiivne tekstiga töö). Võib paljundada teksti ja jagada osadeks paarilistele või rühmaliikmetele.

I. Teadus, tehnika ja kultuur 19. sajandil ja 20. sajandi algul
Õppesisu
Põhimõisted: sisepõlemismootor, elekter, hõõglamp, röntgen, raudtee, raudbetoon, rahvastik, aspiriin, narkoos, süstal, pastöriseerimine, valmistoit, krinoliin, targeldamine, frakk, smoking, silinder, romantism, realism, Historitsism, Impressionism, Postimpressionism, juugend
Õpitulemused
<ul style="list-style-type: none">teab, kuidas meditsiin on ajas arenenud ja mis võtteid on kasutatud haiguste ja epideemiatega võitlemisel; toob näiteid erinevate ajastute kultuuripärandist
Lõimingu võimalused Valdkondlikud: Teised ainevaldkonnad:

Bioloogia mõisted ja teemad: nakkushaigused, bakterid ja viirused, veregrupp, rasestumine ja rasestumisvastased vahendid, toitumine jms

Keemia: ravimid ja narkoos

Füüsika: sisepõlemismootor, elektrienergia, elektrimootor, hõõglamp, röntgen

Geograafia: rahvastikuprotsessid 19. sajandil

Lõiming AHK plaaniga: Väljasõitude nädal

Kodukoha käsitluse võimalused: Õppekäik kooli või kodukoha ümbruses: Laitse raadiojaam

IKT ja praktilised tööd: Artikli ja reklaami koostamine. Teaduse ja tehnika areng uusajal. <https://vara.e-koolikott.ee/node/310>

Rühmatöö või paaristöö. Ühe minuti loengud 19. sajandi teadusest ja kultuurist, näited ühe-minuti-loengutest <https://novaator.err.ee/k/uhe-minuti-loeng>

Ajalugu 9. klass 70 tundi

1.1 9. klassi ajalootunni materjal on tugevalt seotud tänapäeva maailmas toimuvate konfliktidega. Seetõttu aitavad käsitletavad teemad ning kokkupuude erinevate allikatega õpilases arendada analüüsioskust ja põhjuse-tagajärje seoste leidmist ning allikakriitilisust, et mõista, miks meid ümbritsev maailm tänapäeval just selline on.

Taotletavad õpitulemused

- Mõistab ajaloosündmuste tähenduslikkust, toob esile sündmuste ja protsesside põhjusi ja tagajärgi ning jätkuvuse ja muutuste näiteid.
- Seostab kodukoha ajalugu Eesti ja Euroopa ajalooga, teab Eesti ajaloo pöördepunkte. Mõistab Eesti omariikluse kujunemist ja arengut Euroopa ajaloo taustal.
- Mõistab tänapäeva Euroopa ja Ameerika Ühendriikide kujunemislugu ja arengut ning riikide mõju maailmas.

- Analüüsib inimeste igapäevaelu ja ühiskonnaelu muutumist ning linnade tähtsuse kasvu.
- Mõistab teaduse ja tehnika arengu mõju inimeste eluviisile ja ühiskonnaelu valdkondadele.
- Mõistab kolonialismi ja rahvastikurände põhjusi ja tagajärgi minevikus ja tänapäeval globaalse ajaloo perspektiivis.
- Analüüsib inimese sotsiaalseid ja ühiskondlikke rolle minevikus ja tänapäeval, individuaalse eneseteostuse piiranguid ja võimalusi lähtuvalt ühiskonna arengust.
- Mõistab, kuidas on kujunenud ja toiminud demokraatlik ühiskond minevikus, võrreldes tänapäevaga.
- Mõistab, kuidas inimese käsitus on ajas muutunud.
- Kogub ajalooalast informatsiooni, töötab eritüübiliste ajalooallikatega, kommenteerib ja hindab neid kriitiliselt, teeb informatsiooni põhjal järeldusi.
- Eristab poliitilisi õpetusi, teab nende kujunemislugu.
- Analüüsib kultuuripärandi tähtsust inimkonna ajaloos ja mõistab üksikisiku rolli kultuuripärandi kandjana.
- Analüüsib inimese tervisekäitumise muutumist ajaloos.
- Mõistab inimtegevuse ja keskkonna vastastikust mõju ajaloos

Teemad

- A. Esimese maailmasõja tagajärjed
- B. Eesti Vabadussõda
- C. Demokraatia ja diktatuurid 1920.-1930. aastatel
- D. Demokraatlik ja autoritaarne Eesti
- E. Majandus maailmas ja Eestis kahe maailmasõja vahel
- F. Rahvusvaheline olukord Teise maailmasõja eel
- G. Teine maailmasõda
- H. Külma sõda
- I. Demokraatlik maailm pärast Teist maailmasõda
- J. Kommunistlikud riigid ja Eesti NSV
- K. Eesti iseseisvuse taastamine

L. Maailm 1990. aastatest alates

A. Esimese maailmasõja tagajärjed
Õppesisu
Põhimõisted: Esimese maailmasõja daatumid. Compiègne'i vaherahu. Pariisi rahukonverents. Versailles' rahuleping. Rahvaste Liit, Versailles' süsteem. Uus Euroopa kaart: uued riigid, reparatsioonid
Õpitulemused
Teab seoseid tänapäeva ja varem toimunu vahel.
Mõistab sõjajärgse inimese eluviisi ja väärtushinnanguid; 2) mõistab seoseid tänapäeva ja varem toimunu vahel.
Lõimingu võimalused Valdkondlikud: Ühiskonnaõpetus: riigi tunnused Teised ainevaldkonnad: Geograafia: maailma poliitiline kaart pärast Esimest maailmasõda, rahvastikuga seotud protsessid Inglise keel: karikatuuridel oleva teksti tõlkimine Kunstiõpetus: töö karikatuuridega Eesti keel ja kirjandus: õigekiri, töö allikatega
Lõimingu AHK plaaniga:
Kodukoha käsitlemise võimalused:
IKT ja praktilised tööd: Ajalookaardid, kontuurkaardid; tekstid, allikmaterjalid (illustratsioonid, skeemid, diagrammid), temaatiline lisakirjandus;
B. Eesti Vabadussõda
Õppesisu
Põhimõisted: Compiègne' vaherahu, Bresti rahu, Vabadussõja daatumid, osalised, põhjused. Miks Eesti Vabariik võitis Vabadussõja? Johan Laidoner, Landeswehr'i sõda. Tartu rahuleping, Jaan Poska, soomusrongid
Õpitulemused
Teab... teab, kes olid Konstantin Päts, Julius Kuperjanov, Johannes Pitka ning Jaan Poska, ja iseloomustab nende tegevust
seletab ja kasutab kontekstis mõisteid demokraatia, kommunism, Tartu rahu.
Lõimingu võimalused Valdkondlikud: Teised ainevaldkonnad: Geograafia: Vabadussõda kaardil, migratsioon, Eesti kaart 1920 Eesti keel ja kirjandus: õigekiri, Tartu rahulepingu tekst Kunstiõpetus: fotod 1920. aasta Eestist

Lõiming AHK plaaniga: Tartu rahu aastapäeva üritus

Kodukoha käsitluse võimalused: Kodu-uurimine: perekonna ja suguvõsa ajalugu

IKT ja praktilised tööd: Histrodamus: www.histrodamus.ee e 3. Filmiklassika „Noored kotkad“: <https://www.youtube.com/watch?v=Eni2RNW9460>

C. Demokraatlik ja autoritaarne Eesti

Õppesisu

Põhimõisted: Iseseisvusmanifest, Asutav Kogu, Asutava Kogu reformid, koalitsioonivalitsuse d, riigivanem, I põhiseadus, Jaan Tõnisson, vapsid, autoritaarne

Õpitulemused

iseloostub ning võrdleb Eesti Vabariigi arengut demokraatliku parlamentarismi aastail ja vaikival ajastul;

seletab ning kasutab kontekstis mõisteid demokraatia, diktatuur, autoritarism, ideoloogia, Rahvaste Liit, parlamentarism, Tartu rahu

Lõimingu võimalused

Valdkondlikud:

Teised ainevaldkonnad: Geograafia: Eesti kaart 1920-40, Petserimaa Eesti keel ja kirjandus: õigekiri, arutluse kava koostamine Kodu-uurimine: perekonna ja suguvõsa ajalugu Ühiskonnaõpetus: demokraatia, diktatuur, põhiseadus Matemaatika: töö diagrammiga Keemia: põlevkivitööstus

Lõiming AHK plaaniga: Vabariigi aastapäeva sündmus

Kodukoha käsitluse võimalused:

IKT ja praktilised tööd: Õpiku materjal koolis olemasoleva ja õpetaja valiku järgi 2. Filmiarhiiv: Eesti Vabariigi 20. aastapäeva tähistamine

D. Majandus maailmas ja Eestis kahe maailmasõja vahel

Õppesisu

Põhimõisted: Majanduskriisi põhjused, kulg, tulemused, new deal, Franklin Delano Roosevelt. Majanduskriisi mõju erinevatele riikidele

Õpitulemused

teab, kes oli ja mida tegi Franklin Delano Roosevelt

Mõistab ja seletab ja kasutab kontekstis mõisteid demokraatia, diktatuur;

Lõimingu võimalused

Valdkondlikud:

Teised ainevaldkonnad: Ühiskonnaõpetus: majanduspoliitika 20. Sajandil Geograafia: majanduskriisi laienemine erinevatesse riikidesse, demokraatia ja diktatuuri kujunemine Kunstiõpetus: töö fotodega Eesti keel ja kirjandus: töö allikatega, õigekiri Inimeseõpetus: 1) inimese põhivajadused ja majanduskriis; 2) õpilane analüüsib oma eesmärke ja nende saavutamist ajalooõpingute tulemuse kaudu.

Lõiming AHK plaaniga:

Kodukoha käsitluse võimalused:

IKT ja praktilised tööd: Lünkteksti täitmine majanduskriisi kohta. Õpilane mõistab ka Eesti seotust majanduskriisiga ning mõistab, miks riik peaks majandusellu sekkuma, ja teab, mil viisil riik seda teeb. Tabeli koostamine, mis aitab kriisi olemust, kulgu ja tagajärgi paremini mõista. 2. Empaatiatülesanne. Õpetaja näitab õpilastele suure depressiooni aegseid fotosid Ameerika Ühendriikidest, Saksamaalt ja Suurbritanniast (sõjakaevurid); õpilane valib neist omal valikul ühe foto ja ühe isiku sellelt fotolt, kelle loo ta lühidalt kirja paneb ning klassile ette kannab.

F. Rahvusvaheline olukord Teise maailmasõja eel

Õppesisu

Põhimõisted: Kordavalt maailmasõdade daatumid. Rahvaste Liit, Austria anšluss, Müncheneri konverents, MRP, järeleandmispoliitika, Poola koridor, Sudeedimaa

Õpitulemused

iseloomustab, milline oli rahvusvaheline olukord Teise maailmasõja eel, ning toob esile Teise maailmasõja puhkemise põhjusi;

Seletab ja kasutab kontekstis mõistet MRP

Lõimingu võimalused

Valdkondlikud: Ühiskonnaõpetus: riikide välispoliitika, demokraatia ja diktatuuri erinevused välispoliitikas Geograafia: Euroopa kaart 1939–1945 Eesti keel ja kirjandus: õigekiri Muusika: „Helisev muusika“

Teised ainevaldkonnad:
Lõiming AHK plaaniga:
Kodukoha käsitluse võimalused:
IKT ja praktilised tööd: . Suuline arutelu klassis. Anšluss, Müncheneri kokkulepe. Järeleandmis- ehk lepituspoliitika. Individuaalne juhendamine atlasega töötamisel 2. Töö allikatega: postkaart (Müncheni kokkulepe). Lõik „Helisevast muusikast“ 3. Õpimapi koostamine paaristööna
Teine maailmasõda
Õppesisu
Põhimõisted: Teise maailmasõja põhjused. Kordavalt MRP, Müncheni konverents, sõjategevus 1939– 1942. NSV Liidu kallaletung Poolale, Eestile, Lätile, Leedule, Rumeeniale. Kolmikpakt. Sõjategevus ida- ja läänerindel, Vaikse
Õpitulemused
Teab milline oli rahvusvaheline olukord Teise maailmasõja eel,
Mõistab ja toob esile Teise maailmasõja puhkemise põhjusi;
Lõimingu võimalused Valdkondlikud: Teised ainevaldkonnad: Geograafia: sõjarinded kaartidel Euroopas ja maailmas Ühiskonnaõpetus: okupatsiooni tähendus Kunstiõpetus: fotod, karikatuur
Lõiming AHK plaaniga:
Kodukoha käsitluse võimalused:
IKT ja praktilised tööd: Mõistekaardi koostamine. Töö karikatuuriga: Stalin lihuniku rollis. Ajaloohuvilisele õpilasele materjal Talvesõja kohta M. Külmsõda
Õppesisu
Põhimõisted: Teise maailmasõja tagajärjed, raudne eesriie, uued riigipiirid, külmsõda, Trumani doktriin, Marshalli plaan, Berliini blokaad, Saksamaa lõhenemine, ÜRO Külmsõda, võidurelvastumine, ABC-relvad, tuumapomm, Berliini müür, Korea sõda, Kuuba kriis, Vietnami sõda, pingelõdvendus, Afganistani sõda, NATO
Õpitulemused
Teab mõistab erinevate keskkondade reegleid; analüüsib põhjusi ja tagajärgi;
Mõistab seoseid tänapäeva ja varem toimunu vahel.
Lõimingu võimalused

<p>Valdkondlikud: Teised ainevaldkonnad: Ühiskonnaõpetus: migratsioon, erinevad rahvused Euroopas, ÜRO, doktriin Matemaatika: arvandmete esitlemine ja tõlgendamine (graafikud, tabelid, diagrammid) Kunstiõpetus: karikatuur Geograafia: Euroopa riigid, pealinnad Inglise keel: töö karikatuuriga</p>
<p>Lõiming AHK plaaniga:</p>
<p>Kodukoha käsitlemise võimalused:</p>
<p>IKT ja praktilised tööd: . Töö karikatuuriga. Marshalli plaan ja Berliini blokaad. Individuaalne juhendamine atlasega töötamise</p>
<p>N. Kommunistlikud riigid ja Eesti NSV</p>
<p style="text-align: center;">Õppesisu</p>
<p>Põhimõisted: käsumajanduse juurutamine Eesti NSVs, küüditamine, repressioonid, kolhoos, sovhoos, käsumajanduse tagajärjed</p>
<p style="text-align: center;">Õpitulemused</p>
<p>Teab.... kommunistlikku ühiskonda NSV Liidu näitel ning Eesti arengut NSV Liidu koosseisus;</p>
<p>seletab ja kasutab kontekstis mõisteid kollektiviseerimine, industrialiseerimine, plaanimajandus</p>
<p>Lõimingu võimalused</p>
<p>Valdkondlikud: Teised ainevaldkonnad: Geograafia: Eesti haldusjaotus pärast Teist maailmasõda, Petserimaa kaotamine Ühiskonnaõpetus: Eesti NSV riigiparaat, totalitaarne ühiskond, haldussüsteem Eesti keel ja kirjandus: mälestused märtsiküüditamisest Muusika: hümnid</p>
<p>Lõiming AHK plaaniga:</p>
<p>Kodukoha käsitlemise võimalused:</p>
<p>IKT ja praktilised tööd: side läänemaailmaga Geograafia: raudne eesriie kaardil Matemaatika: töö diagrammiga Kunstiõpetus: Jüri Arraku teosed, sotsialistlik realism, nõukogulik arhitektuur Ühiskonnaõpetus: 1. Materjal õpetaja valiku põhjal 2. ERRi arhiivist: https://www.youtube.com/watch?v=bLcQiq_PEEQ 3. Film „Disko ja tuumasõda“</p>
<p>O. Eesti iseseisvuse taastamine</p>
<p style="text-align: center;">Õppesisu</p>
<p>Põhimõisted: NSV Liidu lagunemine: uutmine (perestroika), avalikustamine (glasnost), Mihhail Gorbatšov. Fosforiidisõda, EMSi loomine, IME projekt, Rahvarinne, ERSP, laulev revolutsioon, poliitilised jõud 1988. aastal, suveräänsusdeklaratsioon, Balti kett, kodanike komiteede liikumine, üleminekuperiood, augustiputš.</p>

Õpitulemused

Näeb probleeme ning analüüsib nende põhjusi ja tagajärgi;
väärtustab ühiskonnas toimunut;

Mõistab seoseid tänapäeva ja varem toimunu vahel.

Arvutiõpetus: PowerPointi ettekanded, infootsing Internetist Eesti keel ja kirjandus: info töötlemine, viitamine, õigekiri Kunstiõpetus: töö fotodega, ettekande kujundamine Ühiskonnaõpetus: kodanikualgatus, massiliikumised, erakonnad, va

Lõiming AHK plaaniga:

Kodukoha käsitluse võimalused:

IKT ja praktilised tööd:

INIMESEÕPETUS

Õppeaine kirjeldus

Inimeseõpetuse eesmärk on toetada õpilase sotsiaalsete ja emotsionaalsete oskuste arengut, õppides ennast tundma, vastutustundlikult oma suhteid kujundama, olema terviseteadlik, aus, hooliv ja õiglane. Inimeseõpetuses käsitletakse inimest ja tema sotsiaalset keskkonda tervikuna. Väärtuskasvatus ja hoiakute kujundamine toimub üksteist mõistvas õhkkonnas ning on suunatud õpilaste positiivse mõtlemise arendamisele oma arengu- ja toimetulekuvõimaluste üle. Soodne sotsiaalne õppekeskkond toetub eelkõige õpilaste isikupära ja isiklike seisukohtade austamisele, võimaluste tagamisele vabaks arvamusevalduseks, initsiatiiviks, osalemiseks ja tegutsemiseks nii üksi kui ka koos teistega. Õppetegevused

muutuvad põhikooli kolme kooliastme jooksul lihtsamatest keerukamateks, ent peavad olema õpilasele mõistetavad ja tähenduslikud ning toetama arusaama õpitava vajalikkusest. Inimeseõpetus on kontsentriiline õppeaine, mille võtmeteemasid käsitletakse igal kooliastmel, arvestades arengulist käsitlust. Inimeseõpetuses võib teemasid käsitleda nii üksteisele järgnevatena kui ka integreerituna, et saavutada oskuste, teadmiste ja väärtuste põhjal õpitulemused. Õpitavat käsitletakse võimalikult igapäevaeluga seonduvalt, kusjuures õppes on olulisel kohal aktiivõppemeetodid. Inimeseõpetuse I kooliastme teemad ja õpitulemused lähtuvad õpilase minast (huvid, omadused jms) ja tema eluga kõige lähemalt seotud igapäevaelu teemadest nagu suhted pere ja sõpradega, tervis, käitumisnormid jms. Eesmärgiks on, et laps oskab märgata, mõista ja selgitada enda ja tema eluga otseselt seotud küsimusi.

I kooliastme inimeseõpetuses käsitletakse ka ühiskonnaõpetuse teemasid nagu Eesti Vabariik, kodukoht, reeglid, õigused ja kohustused lapse seisukohalt jms.

II kooliaste laiendab mina-käsitlust ning keskendub eakaaslaste mõju teemadele, mis selles vanuseastmes oluliseks muutuvad. Arendatakse varasemast põhjalikumalt sotsiaalseid oskusi, sh kehtestavat käitumist uimastite vm riskikäitumisega seotud olukordades. Eneseteadvuse ja iseseisvuse tõusuga muutuvad olulisteks ka tervise ning tervislike valikute teemad, näiteks toitumine, kehaline aktiivsus jms.

III kooliastme inimeseõpetuse teemade puhul tuleb varasemast enam esile mina-käsitluse ja suhete psühholoogiline aspekt. Kuna III kooliastmega lõpeb kohustuslik kooliharidus, siis valmistavad inimeseõpetuse teemad õpilast ette ennast ja maailma mõistma ning enda ja teistega toime tulema. Kui II kooliastmes puudutatakse soolist arengut vaid põgusalt, siis III kooliaste pakub tõhusat seksuaalkasvatust. Tervise, suhete ja riskikäitumise teemad jätkuvad süvendatumalt, aidates noorel mõista ühiskonnas toimuvaid protsesse ja nende mõju talle endale, tema valikutele ning seeläbi tema tervisele ja toimetulekule.

Õppe-ja kasvatuseesmärgid I kooliastmes

I kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

1. Näitab Eesti Vabariigi ja oma kodukoha asukohta kaardil, tunneb Eesti ja kodukoha sümbolikat, olulisi inimesi ja paiku.
2. Väärtustab enda ja kaaslaste huvisid ning positiivset suhtumist iseendasse.
3. Mõistab õppimise tähtsust igapäevaelus hakkama saamisel ja tuleviku kavandamisel.
4. Teab, et inimeste õigustega kaasnevad kohustused.
5. Mõistab üldtunnustatud käitumisnormide ja seaduste järgimise vajalikkust.

6. Tunneb liiklusreegleid.
7. Teab erinevaid teabeallikaid, oskab leida infot ja teab, mille põhjal hinnata infoallikate usaldusväärsust.
8. Märkab inimeste erinevaid omadusi ja arvamusi.
9. Mõistab sõpruse ja koostöö väärtust ning üksteise eest hoolitsemise ja abistamise vajadust.
10. Teab, mis on vägivald. Mõistab, et vägivald ei ole lubatud ja oskab vajaduse korral abi leida.
11. Teab eesti rahvakombeid ja mõistab enda rolli kommete ja tavade hoidja ja kandjana. 12. Suhtub sallivalt Eestis elavate inimeste keelelistesse ja kultuurilistesse erinevustesse.
13. Oskab oma tervist hoida.
14. Teab tervist ohustavaid tegureid, tunneb ära ja oskab hoiduda või keelduda tervist ohustavatest olukordadest.
15. Oskab planeerida oma tegevusi ja väärtustab aktiivset vaba aja veetmist.
16. Oskab kasutada lihtsamaid esmaabivõtteid ja kutsuda vajaduse korral abi.
17. Teab raha teenimise, hoidmise ja kasutamise võimalusi, käitub teadliku ja säästliku tarbijana.
18. Mõistab keskkonna hoidmise tähtsust ja enda võimalusi selles.

Õpitulemused ja õppesisu I kooliastmes

Teemad

Mina

Mina ja tervis

Mina ja minu pere

Mina: aeg, teave, asjad

Mina ja kodumaa

Meie

Inimeseõpetuse I kooliastme teemad ja õpitulemused lähtuvad õpilase minast (huvid, omadused jms) ja tema eluga kõige lähemalt seotud igapäeva elu teemadest nagu suhted pere ja sõpradega, tervis, käitumisharjumused jms. Eesmärgiks on, et laps oskab märgata, mõista ja selgitada enda ja tema eluga otseselt seotud küsimusi. I kooliastme inimeseõpetuses käsitletakse ka ühiskonnaõpetuse teemasid nagu Eesti Vabariik, kodukoht, reeglid, õigused ja kohustused lapse seisukohalt jms.

Inimeseõpetus - 2. klass 35 tundi

Teemad:

- A. Mina**
- B. Mina ja minu pere**
- C. Mina ja minu tervis**
- D. Mina ja Eesti**
- E. Mina: aeg ja asjad**

A. Mina
Õppesisu
Põhimõisted: Mina. Oma tugevuste (sh tunnused, omadused ja tegevused) välja toomine, positiivne suhtumine endasse ja teisesse. Kehalised muutused ja austus erinevate kehade ja sugude suhtes. Minu erinevused ja sarnasused teistega. Sallivus.
Õpitulemused
Kirjeldab enda huvisid ja tegevusi
Põhjendab, miks on vaja endasse positiivselt suhtuda
Teab, et inimesed on erinevad nii bioloogiliselt kui ka sotsiaalselt ning märkab inimeste sarnasusi ja erinevusi
Lõiming: Eesti keel – nimede õigekiri, lugemispalad, Muusika – eri rahvaste muusika, Tants – loovtants, ajastu tantsud ja liikumised.
Lõiming AHK plaaniga: Felix Tungali jooks (erinev füüsiline võimekus), Spordipäevad
Kodukoha käsitluse võimalused: erinevad kultuurilised taustad meie kooliõpilaste seas.
IKT ja praktilised tööd: enda tutvustav plakat vmt (enda huvid, tugevused, hobid, lemmikud jne)

A. Mina ja minu pere
Õppesisu
Põhimõisted: Kodu. Erinevad pered. Pereliikmete tegevus ja rollid. Hoolitsemine, abistamine, kaasamine ja pereliikmetega arvestamine.
Õpitulemused
Kirjeldab enda ja pereliikmete ülesandeid kodus, toob näiteid üksteise abistamisest ja pereliikmetega arvestamisest
Toob näiteid oma õigustest ja kohustustest peres, koolis ja ühiskonnas
Lõiming: kunstiõpetus, tants

Lõiming AHK plaaniga: Pärimuspäev/kevadpidu, mardipäev/kadripäev, jõulupidu. Heategevuslik ülekooliline projekt;
Välek

Kodukoha käsitluse võimalused: oma kodu leidmine kaardilt, kodude aadressid

IKT ja praktilised tööd: Heategevuslik ülekooliline projekt

A. Mina ja tervis

Õppesisu

Põhilised märksõnad: Tervis. Tervise eest hoolitsemine.

Tervislik eluviis: mitmekesine toit, piisav uni ja puhkus, kehaline aktiivsus.

Keha eest hoolitsemine. Terve ja haige inimene. Abi saamise võimalused.

Vajadusel abi kutsumine.

Õpitulemused

Toob näited tervist hoidvast käitumisest (hügieen, karastamine, mitmekesine toit, uni ja puhkus ning kehaline aktiivsus) ja selgitab tervist hoidva käitumise vajalikkust

Nimetab mõningaid haiguste tunnuseid

Teab hädaabinumbrit ja oskab vajaduse korral kutsuda abi

Lõiming: kehaline kasvatus - hügieeni pidamine, tööõpetus - hügieen köögis ja toiduvalmistamisel

Lõiming AHK plaaniga: Välek (valmistumine, vastavalt riietumine, esmaabi punkt)

Kodukoha käsitluse võimalused: Liikumisvõimalused piirkonnas, nendega tutvumine

IKT ja praktilised tööd: Esmaabi punkti ülesanded Välekil

A. Mina ja Eesti

Õppesisu

Põhilised märksõnad: Eestimaa ja kodukoht. Eesti pealinn. Eesti Vabariigi sünnipäev. Eesti Vabariigi riiklikud, rahvuslikud ja kodukoha sümbolid

Eesti president. Oma kodukoha olulised paigad ja inimesed. Eesti rahvakombed ja tavad minevikus ja tänapäeval. Kodukoha inimeste tavad ja kombed. Oma klassi tavad. Sallivus erinevustesse. Enda roll tavade ja kommete hoidja ja kandjana.

Õpitulemused

Leiab kaardilt Eesti ja kodukoha

Nimetab Eesti Vabariigi pealinna ja sünnipäeva

Teab, kes on Eesti Vabariigi president

Tunneb ära, kirjeldab ja kujutab kodukoha ja Eesti Vabariigi sümboolikat

Teab ja tutvustab oma kodukoha olulisi inimesi ja paiku

Võrdleb rahvakombeid minevikus ja tänapäeval, nt mardipäev, kadripäev, jõulud, vastlapäev, jaanipäev jt

Toob näiteid oma klassis või kodukohas elavate inimeste tavadest ja kommetest

Selgitab, kuidas õpilane saab ise olla kommete ja tavade hoidja

Lõiming: Muusika - hümn, Loodusõpetus - kaart, plaan. Kodulugu – mõisatuur

Lõiming AHK plaaniga: Vabariigi aastapäev, Ruila kooli sünnipäev,

Kodukoha käsitlemise võimalused: Tunneb Saue valla ja Ruila kooli sümboolikat, Felix Tungali mälestuspink, "Seltsimees laps" vaatamine ja arutelu. Mõisa ajalugu

IKT ja praktilised tööd: kogub kooliga seotud mälestusi oma vanematelt, oma peretraditsioonide kirjutamine. Kirja ja e-kirja kirjutamine, vormistamine. Infootsing kodukoha pärimuse kohta.

Mina: aeg ja asjad

Õppesisu

Põhilised märksõnad: Mina: aeg ja aja planeerimine. Mina ja asjade väärtus teiste väärtuste seas. Erinevad meeled oma õpitegevuse ja vaba aja tegevuse kavandamisel. Oma õpitegevuse eesmärkide seos oma huvide ja võimetega. Oma igapäevalikute seos oma tuleviku eesmärkidega.

Õpitulemused

planeerib oma päeva ja nädalat terviseteadlikult

toob näiteid, kuidas õppimine aitab igapäevaelus hakkama saada
sõnastab enda õppimise eesmärgid ja seostab neid enda huvidega
seostab igapäevavalikuid tuleviku eesmärkidega
Lõiming: Eesti keel - lühendid, kuupäevade kirjutamine. Kõikide ainetega - Õpistrateegiate õpetamine
Lõiming AHK plaaniga: Kalendermärkmiku kasutamise juurutamine, Tarkusepäev, Välek, Koduõppepäevad
Kodukoha käsitluse võimalused: Leiab enda huvidele vastava huviringi
IKT ja praktilised tööd: Oma kalendermärkmiku täitmine, Koduõppepäeva uurimistööd. Õppeperioodi eesmärgistamine.

Inimeseõpetus - 3. klass 35 tundi

Teemad:

- A. Mina
- B. Mina ja minu pere
- C. Mina ja minu tervis

- D. Mina ja Eesti
- E. Mina: aeg ja asjad

A. Mina
Õppesisu
Põhimõisted: Mina. Igaühe väärtuslikkus. Positiivne suhtumine endasse. Inimeste erinevused: bioloogiline ja sotsiaalne. Sallivus. Inimeste õigused ja kohustused. Vastutus. Laste õigused ja kohustused: peres, koolis, lähikonnas.
Õpitulemused
Põhjendab, miks on vaja endasse positiivselt suhtuda
Teab, et inimesed on erinevad nii bioloogiliselt kui ka sotsiaalselt ning märkab inimeste sarnasusi ja erinevusi
Nimetab inimeste õigusi ja nendega kaasnevaid kohustusi
Toob näiteid oma õigustest ja kohustustest peres, koolis ja ühiskonnas
Lõiming: Eesti keel – nimede õigekiri, erinevad lugemispalad, Muusika – eri rahvaste muusika, Tants – loovtants, ajastu tantsud ja liikumised
Lõiming AHK plaaniga: Kaunite kunstide õhtu, kevadpidu
Kodukoha käsitluse võimalused: Kooli kodukorra läbi töötamine, selle järgimine
IKT ja praktilised tööd:

B. Mina ja tervis
Õppesisu
Põhilised märksõnad: Vaimne, füüsiline ja sotsiaalne tervis. Tervislik eluviis. Terviseriskid. Hoidumine tervist ohustavatest olukordadest Esmaabi. Abi saamise võimalused.
Õpitulemused
Toob näiteid terviseriskidest ja teab kuidas püsida terve
Selgitab ja demonstreerib õpituatsioonis esmaabi võimalusi, nt haav, kukkumine, ninaverejooks, põletus, putukapiste
Teab hädaabinumbrit ja oskab vajaduse korral kutsuda abi
Lõiming:
Lõiming AHK plaaniga: Välek, talvine liikumisharrastuste päev

Kodukoha käsitluse võimalused: tervislikku eluviisi toetavad kodukoha aspektid: matkarajad, aktiivset eluviisi toetavad tegevused ümbruskonnas

IKT ja praktilised tööd: esmaabi andmine Väleki harjutuspunktis ja klassis rollimängudes

C. Mina ja teised

Õppesisu

Reeglid ja käitumisnormid. Seadused. Üldtunnustatud käitumisnormide ja seaduste järgimine. Käitumisnormide ja seaduste järgimine koolis ja lähiümbruses. Liiklusreeglid. Liiklusreeglite järgimine. Turvaline käitumine liikluses koduteel ja koduümbruses. Vägivald ja selle erinevad vormid. Vägivaldse käitumise negatiivsed tagajärjed. Abi saamise võimalused koolikiusamise ja teiste vägivaldse käitumise ilmingute korral Sõprus ja sõpruse hoidmine. Koostöö vajalikkus. Hoolitsemine ja abistamine ning prosotsiaalse käitumise väärtustamine. Heategemine ja heategevus.

Õpitulemused

Toob näiteid käitumisnormidest ja seadustest, mida tal tuleb järgida

Põhjendab käitumisnormide ja seaduste järgimise vajalikkust

Demonstreerib õpituatsioonis üldtunnustatud käitumisnormide ja seaduste täitmist

Tunneb liikluses turvalisust tagavaid märke ja tähiseid

Kirjeldab ja demonstreerib turvalisust tagavate liiklusreeglite järgimist

Märkab liiklusohutikke kohti ja olukordi kooliteel ja koduümbruses ning pakub lahendusi turvalisuse tagamiseks

Teab, et vägivallal on eri vormid;

Selgitab, mida vägivaldne käitumine võib endaga kaasa tuua

Teab abi saamise võimalusi inimväärikust alandava käitumise puhul, sh kiusamine ja vägivald;

Demonstreerib õpituatsioonis abi saamise ja abistamise võimalusi vägivalla korral

Selgitab sõpruse, koostöö, üksteise eest hoolitsemise ja üksteise abistamise vajalikkust

Lõiming: liikluskasvatus, Kooli kodukorra voldikuga tutvumine, tants- liikumiskaart liiklusest

Lõiming AHK plaaniga: Rattapäev, 1. septembri aktus, emakeelenädal, mardipäev/kadripäev, jõuluball, vabariigi aastapäev, Välek, väljasõitude nädala kokkuvõte, kevadpidu.

Kodukoha käsitluse võimalused: käitumine õppekäikudel

IKT ja praktilised tööd: Liikumiskaart- teekond kodust kooli, selle kujutamine väiksemas mõõtkavas liikumistundides

A. Mina ja Eesti
Õppesisu
Põhilised märksõnad: Eestimaa ja kodukoht. Eesti pealinn. Eesti Vabariigi sünnipäev. Eesti Vabariigi riiklikud, rahvuslikud ja kodukoha sümbolid. Eesti president. Oma kodukoha olulised paigad ja inimesed. Eesti rahvakombed ja tavad minevikus ja tänapäeval. Kodukoha inimeste tavad ja kombed. Oma klassi tavad. Sallivus erinevustesse. Enda roll tavade ja kommete hoidja ja kandjana.
Õpitulemused
Leiab kaardilt Eesti ja kodukoha
Teab, kes on Eesti Vabariigi president
Nimetab Eesti Vabariigi pealinna ja sünnipäeva
Tunneb ära, kirjeldab ja kujutab kodukoha ja Eesti Vabariigi sümboolikat
Teab ja tutvustab oma kodukoha olulisi inimesi ja paiku
Võrdleb rahvakombeid minevikus ja tänapäeval, nt mardipäev, kadripäev, jõulud, vastlapäev, jaanipäev jt
Toob näiteid oma klassis või kodukohas elavate inimeste tavadest ja kommetest
Selgitab, kuidas õpilane saab ise olla kommete ja tavade hoidja
Lõiming: Eesti keeles nimede õigekiri
Lõiming AHK plaaniga: Pärimuspäev, Eesti Vabariigi aastapäev
Kodukoha käsitlemise võimalused: Kodukandi kommete uurimine, kodukoha sümboolikaga tutvumine,
IKT ja praktilised tööd: uurimus, esitlus, ettekanne

B. Mina: teave ja asjad
Õppesisu
Põhilised märksõnad: Teave. Erinevad teabeallikad. Teabeallikate kasutamine. Teabeallikate usaldusväärsus. Meedia kasutusvõimalused ja ohud. Turvaline meediavahendite kasutamine. Raha. Raha teenimine, kasutamine ja laenamine. Vastutus. Oma kulutuste plaanimine. Keskkonna hoidmise võimalused säästlikul tarbimisel. Enda võimalused keskkonna hoidmisel lähiümbruses.

Õpitulemused
Loetleb erinevaid teabeallikaid
Leiab infot erinevatest allikatest
Võrdleb erinevaid teabeallikaid usaldusväärsuse ja teabe sisu väärtuse poolest
Kirjeldab meediaga, sealhulgas sotsiaalmeediaga seotud võimalusi ja ohte
Selgitab ja demonstreerib kokkulepitud reeglite järgimist digivahendite abil teabe otsimisel
Teab, mis on raha teenimine, säästmine, kasutamine ja laenamine
Hoiab keskkonda, selgitab keskkonna hoidmise võimalusi, nt jäätmete vähendamine ja sorteerimine, vee ja energia tarbimine
Lõiming: Eesti keel (õigekiri, lause ehitus)
Lõiming AHK plaaniga: Rohelise kooli projekt, Heategevuslik projekt, Koolikohvikud
Kodukoha käsitluse võimalused: Laitse jäätmejaam
IKT ja praktilised tööd: info otsing keskkonna teemade kohta

Õppe-ja kasvatuseesmärgid II kooliastmes

II kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

1. Teab, et ühiskond mõjutab inimest tervikuna, sealhulgas ka tervisekäitumist ja suhtlemist.
2. Väärtustab inimeste positiivseid omadusi ning positiivset mõtlemist, mõistab inimeste individuaalseid erinevusi ja on erinevuste suhtes salliv.
3. Mõistab, et murdeea arengutempo on erinev, aktsepteerib oma kehalisi muutusi ja keha eest hoolitsemise vajalikkust.

4. On loov ja ettevõtlik.
5. On iseseisev otsustaja, seostab otsuseid tagajärgedega. Teab, et „ei“ ütlemine on võimalus seista oma õiguste eest.
6. Kirjeldab tõhusaid sotsiaalseid oskusi igapäevaelus. Väärtustab hoolivust, ausust, õiglust, vastutustunnet, üksteise abistamist, sõprust ja armastust vastastikuse toetuse ning usalduse allikatena.
7. Teab, millest suhtlemine koosneb, mõistab avatud suhtlemise eeliseid ja ohtusid ning järgib turvalise suhtlemise reegleid.
8. Mõistab, et konfliktid on osa elust, teab konfliktide võimalikke põhjusi ja tõhusaid lahendusviise, mõistab erinevate käitumisviiside tagajärgi.
9. Teab probleemide erinevaid lahendusviise ning mõistab koostegutsemise väärtust.
10. Mõistab meediast tulenevaid ohtusid oma käitumisele ja suhetele ning vastutust oma sõnade ja tegude eest.
11. Mõistab autoriõiguste järgimise vajalikkust.
12. Teab, kuidas leida usaldusväärseid terviseinfo allikaid, ja teab, kust terviseprobleemi korral abi küsida.
13. Väärtustab tervist, tervislikku eluviisi ja keskkonda ning mõistab eluviisi ja keskkonna mõju tervisele.
14. Teab, mis on riskikäitumine, teab riskikäitumist ennetavaid ja soodustavaid tegureid ja riskikäitumise mõju inimese tervisele. Mõistab enda valikute tagajärgi.
15. Mõistab uimastite tarbimisega kaasnevaid riske, väärtustab tervislikku elu uimastiteta ja teeb tervislikke valikuid.

Inimeseõpetus - 5. klass 35 tundi

Teemad:

- A.** Tervis
- B.** Murdeiga ja kehalised muutused
- C.** Haigused ja esmaabi

A. Tervis
Õppesisu
Tervis. Tervise olemus, Tervise aspektid: füüsiline, vaimne, sotsiaalne tervis. Tervist mõjutavad tegurid - eluviis, pärilikkus, keskkond, tervishoid. Mõõdetavad ja hinnangulised tervisenäitajad. Stress, Stressiga toimetulek. Meedia osa tervisega seotud otsustes. Terviseteemalised veebilehed. Tervislik eluviis. Tervist toetavad tegevused: tervist toetav toiduvalik, füüsiline aktiivsus, uni ja puhkus. Turvaline elukeskkond (sh meedia) ja tervislik eluviis Keha eest hoolitsemine (karastamine ja hügieen).
Õpitulemused
Selgitab tervise tähendust ja seda mõjutavaid tegureid. nimetab tervist mõjutavaid füüsilisi, vaimseid ja sotsiaalseid tegureid
Seostab peamisi tervisenäitajaid inimese tervisliku seisundiga (nt unekvaliteet, stress, kehatemperatuur, pulss, kehamassiindeks). <ul style="list-style-type: none"> • nimetab mõõdetavaid ja hinnangulisi tervisenäitajaid; • selgitab, kuidas erinevad tervisetegurid tervist mõjutavad.
Teab, et meedia saab mõjutada inimeste tervisekäitumist, toob näiteid. <ul style="list-style-type: none"> • mõistab reklaamide eesmärke • eristab arvamust faktist
Toob näiteid tegevustest, mis muudavad elukeskkonna turvaliseks, soodustavad kehalist aktiivsust ja tervislikku toitumist.
Toob näiteid, kuidas meedia abil saab suurendada inimeste kehalist aktiivsust.
Selgitab keha eest hoolitsemise vajalikkust.
Lõiming:
Lõiming AHK plaaniga: Talvine liikumisharrastuste päev;
Kodukoha käsitlemise võimalused: Mardipäevalaat - reklaami tegemine. "Teeme ära", Rattapäev, Välek, Tervisepäev
IKT ja praktilised tööd: Magamisharjumuste kaardistamine ja analüüs. Reklaamide analüüs. Õpilafirma loomine. "Teeme ära".

B. Murdeiga ja kehalised muutused
Õppesisu

Murdeiga elukaares, murdeea olulisus, Murdeea füüsilised ja emotsionaalsed, vaimsed ja sotsiaalsed muutused. Igaühel oma tempo. Toimetulek muutustega. Suguline küpsus ja soojätkamine. Viljastumine, rasedus, lapse sünd. Muutustega seonduvate kehaosade ja elundite nimetused ja toimimise põhimõtted, sh sugurakkude valmimise seos lapsesaamisvõime ja seksuaalsusega. Positiivne suhtumine kehasse ja oma keha eest hoolitsemine

Õpitulemused

Nimetab murdeeas toimuvaid füüsilisi ja emotsionaalseid muutusi.

Toob näiteid erinevast arengutempost murdeeas.

Lõiming:

Lõiming AHK plaaniga: Tervisepäev

Kodukoha käsitlemise võimalused:

IKT ja praktilised tööd: Tervisemuuseumi külastus.

D. Turvalisus ja riskikäitumine

Õppesisu

Riskikäitumine ja selle liigid (sh terviseriskid). Ohutus kodus, koolis, avalikus ruumis, sh tule-, vee- ja elektriohutus. Riskikäitumist ennetavad ja soodustavad tegurid. Reeglid ja normid. Seadused (sh liiklusseadus). Reeglite ja normide vajalikkus.

Meedia (sh reklaami) mõju otsustele. Meediaohud ja nende vältimine ning abi saamise võimalused. Usaldusväärsed infoallikad. Infootsing (sh tervise teemaline) usaldusväärsetest infoallikatest. Internet, selle turvaline kasutus. Interneti ohud ja võimalused. Autoriõigused. Autoriõiguste seadus. Autoriõigused ja õpilane. Uimastid. Uimastite kahjulik mõju tervisele, otsustele ja käitumisele. Tervislikud valikud.

Illeegaalsed ja legaalsed uimastid. Tubaka, alkoholi ja teiste levinud uimastite tarbimisega seotud riskid tervisele. Kofeiini ja/või teisi erguteid sisaldavate jookide (sh kohv, energiajoogid, energiavesi) mõju tervisele (sh sõltuvuse võimalik kujunemine). Tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused (sh sotsiaalsed toimetulekuoskused vägivalda ja uimastiennetuses). Oskus öelda "ei". "Ei" ütlemise ja väljendamise viisid. Otsused/Otsustamine. Otsuste tagajärjed. Vastutus oma otsuste eest. Kaaslaste mõju otsustele. Koolikiusamine. (füüsiline, verbaalne, kaudne küberkiusamine). Kiisamisega hakkamasaamine ja abi saamise võimalused.

Õpitulemused

Toob näiteid elu ja tervist ohustavatest teguritest ja teab, kuidas neid vältida, hoidub riskikäitumises:

Riskikäitumine on käitumine, kui rikutakse teiste inimeste ja/või ühiskonnas kehtivaid reegleid ja norme nii, et sellise käitumise tagajärjed on kahjulikud inimesel endale (nt terviseriskid) ja/või teistele (nt vägivald)

Selgitab, miks on normid, sh liikluseadus kohustuslik kõigile ning järgib neid.

Toob näiteid meediaga seotud ohtudest

Teab, mis on autoriõigused ja et need on seadusega kaitstud, miks peab autoriõigusi järgima ja mida võib endaga kaasa tuua autoriõiguste eiramine.

Otsib, leiab ja esitab usaldusväärsetest allikatest terviseteemalist infot, järgides autoriõigust.

Kirjeldab tubaka, alkoholi ja teiste uimastite tarbimise kahjulikku mõju tervisele.

Demonstreerib õpituatsioonis, kuidas keelduda ennast ja teisi kahjustavast tegevusest, kasutades tõhusaid enesekohaseid ja sotsiaalseid oskusi.

Lõiming: muusikaõpetus, kunstõpetus (autoriõigused, esinemisõpetus (situatsiooni kujutamine)

Lõiming AHK plaaniga: Koduõppepäevad - infootsing, autoriõigused; rattamatk – liiklusreeglid

Kodukoha käsitlemise võimalused:

IKT ja praktilised tööd: Infootsing internetist

D Haigused ja esmaabi

Õppesisu

Põhilised märksõnad: Haigused: nakkus- ja mittenakkushaigused, viirushaigused. Haigestumise põhjused. Haigestumise vältimise viisid. Õnnetused. Õnnetuste vältimine. Esmaabi. Abi kutsumine. Tervis - inimese väärtuslikem vara.

Õpitulemused

Toob näiteid, kuidas enda käitumisega ennetada haigestumist.
Demonstreerib õpituatsioonis esmaabivõtteid, teab, kust otsida vajaduse korral abi.
Lõiming: Liikumisõpetus (orienteerumine maastikul, ohud ja lahendused)
Lõiming AHK plaaniga: Välek – esmaabipunkt
Kodukoha käsitluse võimalused: Kodukoha esmaabi teenustega tutvumine
IKT ja praktilised tööd: Esmaabi praktika

Inimeseõpetus - 6. klass 35 tundi

Teemad:

- A. Mina ja suhtlemine
- B. Mina ja suhtlemine teistega
- C. Suhted teistega
- D. Konfliktid ja probleemilahendus
- E. Positiivne mõtlemine

A. Mina ja suhtlemine
Õppesisu
Põhimõisted Enesetundmine. Mina-pilt (kirjeldav ja hinnanguline osa). Enesehinnang. Enesehinnangu kujunemine. Eneseanalüüs. Oma omaduste ja väärtuste selgitamine ja arendamine. Väärtused. Huvid. Võimed. Ettevõtlikkus, selle väljendumine tegutsemisel. Ettevõtlikkuse tähtsus igapäevaelus ja ühiskonnas. Ettevõtlikkus ja tööelu.
Õpitulemused
Selgitab, kuidas enesehinnang kujuneb. <ul style="list-style-type: none">• Mõistab enesehinnangu olemust.

- Saab aru, et enesehinnang on osa tema minapildist.

Selgitab enda erinevate omaduste arendamise võimalusi.

- oskab nimetada enda erinevaid omadusi
- mõistab, et ennast saab pidevalt arendada

Mõistab oma võimalusi algatada ettevõtmisi ja toob näiteid ettevõtlikust tegutsemisest.

- mõistab, et tema ise saab suunata oma tegevusi

Seostab ettevõtlikkust tulevase tööeluga.

- õpib tundma oma huvisid ning seostama neid tulevikuga

Lõiming: Matemaatika – eelarvestamine. Kodundus ja tehnoloogiaõpetus - toodete valmistamine müügiks. Ühiskonnaõpetus - loovtöö, elukutsed, rahatarkuse nädala korraldamine.

Lõiming AHK plaaniga: Loovtöö teema valik, koolikohviku korraldamine

Kodukoha käsitluse võimalused: Mardipäevalaati; Välek.

IKT ja praktilised tööd: Mardipäevalaada korraldamine. "Tööle kaasa" päev.

B. Mina ja suhtlemine teistega

Õppesisu

Suhtlemise mõiste. Suhtlemise olemus (teise tajumine, teabevahetus, mõjutamine) Verbaalne suhtlemine Mitteverbaalne suhtlemine.

Agressiivne, alistuv ja kehtestav käitumine ning nende mõju suhetele. Kehtestava käitumise viisid. Kehtestava käitumise põhimõtted ja eelised. Ühiskonnas juurdunud uskumuste ja hoiakute mõju inimesele. Eelarvamused. Stereotüübid. Eelarvamuste ja stereotüüpide mõju suhetele. Sallivus. Aktsepteerimine. Tõendus põhised enesekohased ja sotsiaalsed oskused (otsuste langetamine ja probleemide lahendamine; loov ja kriitiline mõtlemine; emotsioonide ja stressiga toimetulek; enesetunnetus - ja, suhtlemisoskus) riskikäitumise (uimastikasutamine ja vägivald) ennetamisel.

“Ei” ütlemist eeldavad olukorrad. “Ei” ütlemise viisid, julgus ja tähtsus. Internet. Interneti võimalused ja ohud. Turvaline internetikasutus.

Viisakas, austav ja hooliv suhtlemine.

Õpitulemused

Kirjeldab, millest suhtlemine koosneb.

- mõistab suhtlemise olemust
- toob näiteid suhtlemise komponentide kohta

Eristab mitteverbaalseid ja verbaalseid suhtlemisvahendeid ning analüüsib nende vastastikuseid seoseid.

- mõistab suhtlemise kompleksust

Eristab kehtestavat, agressiivset ja alistuvat käitumist ning mõistab nende käitumisviiside mõju suhetele.

- iseloomustab erinevaid käitumisviise

Teab, mis on eelarvamused ja stereotüüpsed hoiakud, ja tunneb need ära.

Toob näiteid eelarvamuste mõjust igapäevaelus.

Toob näiteid, kuidas eelarvamused mõjutavad igapäevasuhtlust.

Teab, et tal on õigus öelda „ei“, ja demonstreerib õpituatsioonis „ei“ ütlemist oma tervise kaitsel ja õiguste eest seismisel.

Demonstreerib õpituatsioonis, kuidas keelduda ennast ja teisi kahjustavast tegevusest, kasutades tõhusaid enesekohaseid ja sotsiaalseid oskusi.

- nimetab kahjustavaid käitumisviise
- selgitab, kuidas enese eest seista ilma teisi kahjustamata.

Toob näiteid turvalisest suhtlemisest igapäevaelus, sh internetis ning lahendab õpituatsioonis teemakohaseid probleeme.

- mõistab enda vastutust erinevates suhtluskeskkondades

Lõiming: Ühiskonnaõpetus - väärtused, demokraatia põhimõtted, inimõigused, lapse õigused ja kohustused, sallivus. Esinemisõpetus - rollimängud.
Lõiming AHK plaaniga: Väljasõitude nädal, TORE programm
Kodukoha käsitlemise võimalused: Väljasõitude nädala sündmused piirkonnas
IKT ja praktilised tööd: Rollimängud, suhtlemisviiside kaardistus ja analüüs vabalt valitud vormis

C. Suhted teistega
Õppesisu
Põhilised märksõnad: Inimeste erinevused. Vajadused. Väärtused. Erivajadused. Sallivus. Prosotsiaalne käitumine. Õiglus, vastutus, hoolivus, ausus. Vastutus enda sõnade ja tegude eest, s.h internetis. Tõhusad sotsiaalsed oskused: üksteise aitamine, jagamine, koostöö ja hoolitsemine. Tõhus sotsiaal-emotsionaalne eneseväljendus. Usaldus suhetes. Sõprus. Empaatia. Tunded ja nende tõhus väljendamine.
Õpitulemused
Toob esile arengulisi individuaalseid erinevusi, mõistab inimeste erivajadusi. <ul style="list-style-type: none">• nimetab inimeste erivajadusi
Toob näiteid hoolivast, ausast, õiglasest ja vastutustundlikust käitumisest. <ul style="list-style-type: none">• selgitab miks sõbralik käitumine on kasulik
Demonstreerib õpituatsioonis sotsiaalsete oskuste tõhusat kasutamist. <ul style="list-style-type: none">• nimetab sotsiaalseid oskusi,• toob näiteid sotsiaalsete oskuste kohta.
Demonstreerib õpituatsioonis, kuidas oma tundeid empaatiliselt ja suhteid tugevdavalt väljendada. <ul style="list-style-type: none">• mõistab, et kõik tunded on normaalsed• oskab oma tundeid väljendada ennast ja teisi kahjustamata
Lõimingu võimalused teiste õppeainetega: Ühiskonnaõpetus - väärtused, inimõigused, võrdõiguslikkus, erinevad rahvusrühmad
Lõiming AHK plaaniga: Playback; koostöö Salu kooliga
Kodukoha käsitlemise võimalused: Kodukoha erivajadustega tegelevate asutuste tööga tutvumine
IKT ja praktilised tööd: heategevuskampaaniate läbiviimine/korraldamine

D. Konfliktid ja probleemilahendus
Õppesisu
Põhilised märksõnad: Konflikt kui suhteprobleem. Konfliktide põhjused, tagajärjed, lahendamise viisid. Tõhusad ja mittetõhusad konfliktide lahendamise viisid. Otsuste langetamine ja erinevate lahendusviiside kaalumise otsustamisel. Probleemide lahendamise viisid, s.h internetis - tõhusad ja mittetõhusad. Probleemilahenduste eelised ja puudused. Koostöö võimalused. Koostõise tegevuse eelised. Kaaslaste mõju otsustele. Abistav ja kahjustav mõju. Grupi surve. Mõjutamine. Mõjutamise viisid (ähvardamine, äraostmine, nõu andmine, kingituste tegemine, vastuteene ootamine, veenmine). Toimetulek vägivallega, sh kiusamisega, abi saamise võimalused. Vastutus.
Õpitulemused
Selgitab konflikti häid ja halbu külgi.
Kirjeldab tõhusaid ja mittetõhusaid konfliktide lahendusviise.
Valib õpituatsioonis konflikti lahendamiseks sobiva käitumisviisi.
Näeb ühe probleemi lahendamise erinevaid võimalusi. <ul style="list-style-type: none">• nimetab erinevaid probleeme• toob näiteid erinevate tõhusate probleemilahenduste kohta
Lahendab loovalt ja koostõiselt probleeme ja toob esile erinevate lahenduste eelised ning puudused.
Kirjeldab, kuidas kaaslased võivad mõjutada otsustamist. <ul style="list-style-type: none">• nimetab mõjutamise viise
Toob näiteid, milliste tagajärgedeni võivad erinevad otsused viia.
Lõiming: Informaatika (video loomine)
Lõiming AHK plaaniga: Välek – meeskonnatöö, TORE programm
Kodukoha käsitluse võimalused: VÄLEK (orienteerumine koostööd arendava protsessina)
IKT ja praktilised tööd: VÄLEKi kooskonna reeglite sõnastamine, analüüs. Konflikti analüüs videomeediumi abil. Video konfliktsest olukorrast

E. Positiivne mõtlemine
Õppesisu
Positiivne mõtlemine. Positiivne enesesisendus. Positiivsed omadused.
Õpitulemused
Toob näiteid enda positiivsete omaduste kohta.
Märkab ja toob esile enda ning teiste positiivseid omadusi.
Lõiming:
Lõiming AHK plaaniga: Playback, Välek, etenduskunstide päev, TORE programm
Kodukoha käsitluse võimalused: Kodukoha inspireerivate kogukonna liikmete külastused, ettekanded
IKT ja praktilised tööd: esinemiste ettevalmistused; enesearengu kaardistamine õpimapi toel.

Õppe-ja kasvatuseesmärgid III kooliastmes

III kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

1. Teab, kuidas ühiskond mõjutab inimeste tervisekäitumist, suhtlemist ja õppimist.
2. Mõistab inimese arengut murde- ja noorukieas.
3. Teab, kuidas kujundada ja hoida positiivset suhtumist iseendasse.
4. Väärtustab enese arendamise vajadust ja elukestvat õpet, mõistab oma võimalusi ja vastutust enda elutee kujundamisel.
5. On loov ja ettevõtlik.
6. Mõistab, et inimene on sotsiaalne olend, mõistab normide vajalikkust ühiselus. Väärtustab hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet aktiivse ühiskonnaliikmena.
7. Teab, et inimesed erinevad rahvuse, soo, vaimse ja füüsilise suutlikkuse ning vaadete ja usutunnistuste poolest; on erinevuste suhtes salliv.
8. Teab, et ühiskond kaitseb laste tervist ja heaolu seadustega.
9. Kasutab terviseinfo saamiseks teaduspõhiseid allikaid ja spetsialistide abi.
10. Väärtustab positiivseid suhteid, nende loomist ja hoidmist. Mõistab ja aktsepteerib inimliku läheduse erinevaid avaldumisviise.
11. Mõistab ja aktsepteerib seksuaalse arengu individuaalsust, seksuaalse identiteedi erinevaid avaldumisvorme ja seksuaalõigusi.
12. Mõistab füüsilise, vaimse ja sotsiaalse tervise vastastikust seost ja neid mõjutavaid tegureid.
13. Mõistab eluviisi, keskkonna ja pärilikkuse mõju tervisele ning tervisliku eluviisi ja turvalise käitumise tähtsust igapäevaelus.
14. Väärtustab partnerite vastutustundlikku käitumist seksuaalsuhetes. Oskab leida infot seksuaaltervist puudutavate küsimuste kohta.

Inimeseõpetus - 7. klass 35 tundi

Teemad:

- A. Inimese areng ja murdeiga
- B. Inimene, valikud, õnn
- C. Inimene ja rühm
- D. Turvalisus ja riskikäitumine

A. Inimese areng ja murdeiga
Õppesisu
Areng, küpsemine, kasvamine, õppimine, pärilikkus, keskkonna mõju, inimese valikud. Ühiskonna mõju inimese kasvamisele ja arengule. Inimese elukaar. Murde- ja noorukiea koht elukaares. Murde- ja noorukiea iseloomulikud tunnused. Suguküpsus, sootunnused, keha muutumine
Õpitulemused
Kirjeldab pärilike ja keskkonnategurite, nt elukeskkonna, ümbritsevate inimeste ja hariduse mõju inimese arengule ja otsustele;
Seostab inimese kasvamist ja arengut pärilike ning keskkonnateguritega;
Selgitab inimese arengut murde- ja noorukieas ning eristab seda täiskasvanueast;
Lõiming: inglise keel, liikumisõpetus (tervislikud valikud arengu toetamiseks)
Lõiming AHK plaaniga: pärimuspäev, väljasõitude nädal.
Kodukoha käsitluse võimalused: Arengut mõjutavate aspektide kaardistamine ja nende analüüs lähtudes kodukoha võimalustest
IKT ja praktilised tööd: Kodukoha arengut toetavate nähtuste kaardistamine vabalt valitud meediumi kaudu (podcast, video, esitlus)

B. Inimene, valikud, õnn	
Õppesisu	
Minapilt - kirjeldav ja hinnanguline aspekt minapildist. Positiivse minapildi kujundamine. Eneseanalüüs, väärtused, teadlikud valikud ja vastutus elus. Enesekasvatuse võtted. Enesearendamine oma elutee kujundamisel. Positiivne suhtumine endasse ja teistesse kui) heaolu alus..	
Õpitulemused	
Selgitab, mis on minapilt ja enesehinnang;	
Toob näiteid teguritest, mis kujundavad minapilti ja enesehinnangut;	
Analüüsib ennast oma väärtuste, isikuomaduste, võimete ja huvide põhjal ning seostab seda valikutega elus;	
Analüüsib inimese võimalusi ja vastutust oma elutee kujundamisel;	
Lõiming: Kunstiõpetus (minapilt käsitletavates tehnikates), Loovtöö alused: huvid, valikud ja enesearendamine	
Lõiming AHK plaaniga: väljasõitude nädal, loovtöö seminar	
Kodukoha käsitluse võimalused: loovtöö teema	
IKT ja praktilised tööd: Minapilt käsitletavas tehnikas	

C. Inimene ja rühm	
Õppesisu	
Rühm. Erinevad rühmade liigid. Erinevad rollid, reeglid ja normid rühmas. Inimeste õigused ja kohustused erinevates rühmades. Rühma kuulumine, selle positiivsed ja negatiivsed küljed. Koostöised ja võistluslikud rühma tegevused. Hoolivuse, austuse, õigluse ja vastutustunde väärtustamine koostöises tegevuses. Konformsus. Sõltumatus. Autoriteet. Toimetulek rühma survega ennast ja teisi kahjustavates olukordades.	
Õpitulemused	
Mõistab, et inimene on sotsiaalne olend, toob näiteid rühma kuulumise ja rühmas suhtlemise olulisusest;	
Toob näiteid erinevate rühmade normidest ja reeglitest, mis toetavad ühiselu toimimist;	
Analüüsib enda rolli, õigusi ja kohustusi erinevates rühmades;	
Kirjeldab rühma mõju käitumisele, sh sõltumatuse ja autoriteedi olemust inimsuhetes, demonstreerib õpisisu olulisust rühma survega;	

Lõiming: Inglise keel (sõnavara)
Lõiming AHK plaaniga: Välek, TORE programm
Kodukoha käsitluse võimalused: Kooli kodukorra analüüs
IKT ja praktilised tööd: Kooli kodukorra analüüs; tutvumine Lapse õiguste konventsiooniga/ Eesti Lastekaitse Liidu kodulehega.

D Turvalisus ja riskikäitumine
Õppesisu
Inimese heaolu komponendid (sh vaimne heaolu). Laste heaolu mõjutavad tegurid (materiaalne, füüsiline, vaimne, sotsiaalne) kogukonna tasandil. Lapse ja noore vaimse heaolu tõstmise võimalused koolis ja kogukonnas. Uimastitega seotud riskikäitumise ennetamine indiviidi tasand: tõhusad sotsiaalsed oskused ja keeldumisoskused. Uimastitega seotud riskikäitumise ennetamine: kogukonna ja ühiskonna tasand. Lapse õigused ja kohustused peres, koolis ja ühiskonnas. Laste ja noorte õigusi, tervist ja heaolu kaitsvad seadused.
Õpitulemused
Analüüsib tegureid, mis aitavad säilitada inimese vaimset heaolu, märkab ohte, oskab kaaslast toetada ja vajaduse korral abi otsida;
Analüüsib laste heaolu mõjutavaid tegureid oma kogukonnas, teeb ettepanekuid, kuidas kogukonnas paremini seista laste heaolu eest;
Analüüsib uimastitega seotud riskikäitumise tagajärgi inimese toimetulekule ning sekkumise võimalusi indiviidi ja ühiskonna tasandil;
Toob näiteid seadustest, mis kaitsevad laste õigusi, tervist ja heaolu, ning analüüsib õiguste ja kohustuste seoseid;
Lõiming: Kodukandi lugu (heaolu mõjutavad tegurid)
Lõiming AHK plaaniga: Rattamaraton, Tervisepäev,
Kodukoha käsitluse võimalused: Kooli vaimset tervist toetavate programmidega tutvumine ja analüüs, tugispetsialistide tööga tutvumine
IKT ja praktilised tööd: laste õigustega tutvumine, intervjuu tugispetsialistiga

Inimeseõpetus - 8. klass 35 tundi

Teemad:

- A. Inimese areng ja murdeiga
- B. Inimene, valikud, õnn
- C. Inimne ja rühm
- D. Turvalisus ja riskikäitumine

A. Inimese areng ja murdeiga
Õppesisu
Tervis kui heaoluseisund ja tervise aspektid - füüsiline tervis, vaimne tervis ja sotsiaalne tervis. Tervise aspektide vastastikused seosed. Tervisliku eluviisi (toitumine, kehaline aktiivsus, piisav puhkus ja uni) mõju tervise erinevatele aspektidele. Tervisealased infoallikad. Tervisealaste infoallikate usaldusväärsus. Vaimset heaolu säilitada aitavad tegevused ja mõttelaad. Stress. Stressiga toimetulek. Kriis, selle olemus. Käitumine kriisiolukorras. Abistamine, abi otsimine ja leidmine. Objektiivsed ja subjektiivsed tervisenäitajad. Tegurid, mis mõjutavad enda terviseseisundit. Eluviisi, keskkonna ja päriikkuse ning tervisteenuste mõju inimese tervisele. Tervisliku eluviisi tähtsus igapäevaelus. Tegurid, mis mõjutavad Eesti rahvastiku (sh noorte) tervisenäitajad. Keskkonnateadlik tegevus lähiümbruses ja kogukonnas kui terviseedendus
Õpitulemused
Toob näiteid füüsilise, vaimse ja sotsiaalse tervise vastastikustest seostest;
Analüüsib tervisekäitumise mõju füüsilisele, vaimsele ja sotsiaalsele tervisele;
Analüüsib kehalise aktiivsuse ja toitumise mõju tervisele;
Teab, mille põhjal ära tunda teaduslikku tervisealast infot;
Analüüsib ja hindab erinevate tervisealaste infoallikate, tervisetoodete ja ravivõtete usaldusväärsust;
Analüüsib tegureid, mis aitavad säilitada inimese vaimset heaolu, märkab ohte, oskab kaaslast toetada ja vajaduse korral abi otsida;
Toob näiteid olulisematest tervisenäitajatest;
Analüüsib enda terviseseisundit tervisenäitajate põhjal ning kavandab vajaduse korral muudatusi eluviisis;
Analüüsib ja toob näiteid eluviisi, keskkonna ja päriikkuse mõjust tervisele ning eristab tervislikke ja ebatervislikke otsuseid igapäevaelus;
Toob näiteid keskkonnateadlikest tegevustest ning rakendab mõnda nendest enda kodukohas või koolis;

Lõiming: Liikumisõpetus (liikumispäevik)
Lõiming AHK plaaniga: liikumisharrastuste päevad, Tervisepäev, koolipäevik
Kodukoha käsitluse võimalused: Liikumisvõimaluste kaardistamine kodukohas.
IKT ja praktilised tööd: liikumispäeviku pidamine ja analüüs; usaldusväärsete veebikeskkondade kasutamine mini-uurimusteks ja esitlusteks. Liikumisvõimaluste kaardistamine kodukohas.

B. Suhted ja seksuaalsus
Õppesisu
<p>Suhe. Suhte liigid (peresuhe, sõprusuue, paarisuhe). Lähisuue ja tunded lähisuhtes. Paarisuhte loomine, säilitamine, katkemine. Inimlik lähedus ja soojus suhetes. Kiindumussuhted varases lapseas lapse ja vanema vahel. Sõprus, meeldimine, armumine, armastus. Armastuse liigid ja mitmekesisus paarisuhtes. Lähisuhtevägivad ja selle liigid. Turvalised lähisuhted. Abi saamise võimalused.</p> <p>Seksuaalsus. Seksuaalsuse mitmekesisus. Seksuaalkäitumine. Sooidentiteet, Sooline mitmekesisus. Bioloogiline sugu, sotsiaalne sugu. Sooline eneseväljendus (feminiinne, androgüünne, maskuliinne) Seksuaalne orientatsioon. Laste ja noorte seksuaalsuse arengu põhietapid (seksuaalsuse trepp.) Erineva seksuaalse orientatsiooni ja sooidentiteediga inimeste õigused ja võrdne kohtlemine.</p> <p>Turvaline seksuaalkäitumine. Vastutus. Rasestumisvastased meetodid. Seksuaalsel teel levivate haiguste vältimine. Suguelundite ehituse ja talitluse seos suguküpsuse saabumise, viljakuse ja rasestumisvastaste meetoditega. Seksuaalõigused, seksuaalne enesemääramisõigus. Seksuaalsusega seotud muutide ja soostereotüüpide mõju inimese tervisekäitumisele.</p>
Õpitulemused
Selgitab suhete loomise, säilitamise ja lõpetamise võimalusi ennast ja teisi kahjustamata;
Kirjeldab ja toob näiteid erinevatest tunnete ja läheduse avaldumisviisidest, nt meeldimine, sõprus, armumine, armastus;
Analüüsib suhtevägivalla avaldumisvorme ja põhjusi, teab, kuidas käituda lähisuhtevägivalla korral ning toob näiteid abi saamise võimalustest;
Selgitab seksuaalsuse olemust, inimese seksuaalset arengut ning selle individuaalsust;
Mõistab erineva seksuaalse orientatsiooni ja soolise identiteediga inimeste õigust võrdsele ja lugupidavale kohtlemisele.
Toob näiteid turvalisest seksuaalkäitumisest ja seksuaalõigustest.
Analüüsib turvalise seksuaalkäitumise ja abi saamise võimalusi.
Toob esile seksuaalkäitumisega seotud muutide ja soostereotüüpsete hoiakute mõju inimese tervisekäitumisele;
Lõiming: inglise keel (sõnavara)

Lõiming AHK plaaniga: Õppekäik Tervisemuuseumi
Kodukoha käsitluse võimalused: Lähikonnas seksuaalnõu jagavate spetsialistide kaardistamine
IKT ja praktilised tööd: Seksuaaltervise arutelu vabalt valitud meediumi abil (podcast, vlog vms)

C.Turvalisus, tervise- ja riskikäitumine
Õppesisu
Koolikiusamine, koolivägivald ja teised sotsiaalsete suhetega seotud vägivalda vormid. Tõhus toimetulek ja abi saamise võimalused. Tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused riskikäitumisega toimetulekul. Uimastid ja nende toime kesknärvisüsteemile. Uimastitega seonduvad väärarvamused. Uimastite tarvitamise isiklikud, sotsiaalsed, majanduslikud ja juriidilised riskid. Sõltuvus. Esmaabi põhimõtted ja käitumine ohuolukordades
Õpitulemused
Demonstreerib õpituatsioonis inimväärkust alandavale käitumisele reageerimise viise ja abi saamise võimalusi;
Analüüsib uimastitega seotud riskikäitumise tagajärgi inimese toimetulekule ning sekkumise võimalusi indiviidi ja ühiskonna tasandil;
Demonstreerib õpituatsioonis esmaabi osutamist ja oskab vajaduse korral otsida abi;
Lõiming:
Lõiming AHK plaaniga: Välek
Kodukoha käsitluse võimalused:
IKT ja praktilised tööd: rollimäng - käitumine kiusamissituatsioonides eri rollides; esmaabi situatsioonide lahendamine;

ÜHISKONNAÕPETUS

Õppeaine kirjeldus

Ühiskonnaõpetusel on tähtis õppeaine õpilaste sotsiaalse kompetentsuse kujunemises. Ühiskonnaõpetus aitab õpilasel arendada ettevõtlikkust ning kujuneda ennast teostavaks, kaasinimesi arvestavaks, sotsiaalselt pädevaks ja toimetulevaks ühiskonnaliikmeks. Ühiskonnaõpetuse tunnis omandatud teadmised, oskused ja hoiakud seostuvad tihedalt teistes õppeainetes (ajaloos, geograafias, inimeseõpetuses jt) õpituga, olles aluseks elukestvatele õppele. Põhikooli ühiskonnaõpetus käsitleb kõige üldisemal kujul ühiskonna toimimist, kodaniku seoseid ühiskonna põhivaldkondadega (majanduse, poliitika ja õigusega), ent ka suhteid erinevate sotsiaalsete rühmadega. Kodanikuna mõistetakse demokraatliku ühiskonna liiget, kes suhtleb ühiskonna institutsioonidega, lähtudes oma huvidest ja võimalustest.

Ühiskonnaõpetusel on tähtis koht õpilaste väärtushinnangute ja hoiakute kujunemises, sh ettevõtlikkus, seaduste austamine, töökus, sooline võrdõiguslikkus, vabadus, kodanikualgatus, sotsiaalne õiglus ja kodanike võrdne kohtlemine, inimõiguste austamine, mõistev suhtumine erinevustesse, tauniv suhtumine eelarvamustesse, säästlik suhtumine keskkonda, lugupidav suhtumine teiste rahvaste ja maade kultuuritraditsioonidesse ning soov neid tundma õppida; oma maa kultuuripärandi väärtustamine; teadvustamine, et kõikide maailma riikide elatustase ei ole võrdne ja maailmas on palju vaesust ning paljude inimeste materiaalne heaolu on võimalikuks saanud looduse ja tuleviku arvelt jne.

Ühiskonnaõpetuse eesmärk on praktiliste ülesannete, probleemide analüüsimise ja ainealaste põhimõistete omandamise kaudu saada tervikpilt ühiskonna toimimisest. Tähtsal kohal on igapäevaeluga seonduvate probleemide lahendamine ning asjatundlike otsuste tegemise oskuste kujunemine, mis aitab õpilasel ühiskonnas toime tulla. Nii kujuneb õpilasel tervikpilt ühiskonnast, kus teadvustatakse inimtegevuse ja looduse vastastikust mõju ning väärtustatakse jätkusuutlikku eluviisi.

I kooliastmes on ühiskonnaõpetuse teemad lõimitud inimeseõpetuse ainekavva. II ja III kooliastmes õpitakse ühiskonnaõpetust eraldi aiena. II kooliastmes tutvub õpilane oma lähiümbruse sotsiaalsete suhete süsteemiga, keskendudes sotsiaalselt erinevate isiksuste ja rühmade kooseksisteerimisele. Käsitluse keskmes on inimesed meie ümber, kool ning õpilase kodukoht. III kooliastmes käsitletakse riiklike institutsioonide funktsioone ja toimimispõhimõtteid. Riigivalitsemisega tutvudes käsitletakse põhiseaduslikke institutsioone.

Pöörame tähelepanu kodanikuõigustele ning poliitika avaldumisele igapäevaelus.

Majandusteemade käsitlemine III kooliastmes keskendub isiklikule majandamisele, ettevõtlusele, riigi majanduse reguleerimisele ja turumajanduse sotsiaalsetele mõjudele. Ainet käsitletakse võimalikult igapäevaeluga seostatult.

Õppeprotsessis on oluline koht uurimuslikel õpivõtetel, mille toel omandavad õpilased probleemide seadmise, hüpoteeside sõnastamise, töö kavandamise ja korraldamise, kriitilise mõtlemise ning tulemuste tõlgendamise ja esitamise oskused, esitades materjale nii suuliselt kui ka kirjalikult ning kasutades näitlikustamiseks mitmesuguseid visuaalseid vorme ja võimaluse korral rakendatakse seda praktikas, nt demokraatia koolis, kodanikualgatus, vabatahtlik tegevus kodukohas jm.

Aktiivseks kodanikuks olemine tähendab kodanike kaasatust laiemalt, mitte ainult hääletamist valimistel. See avardab ka ühiskonnaõpetuse praktilise õppe võimalusi noorte jaoks, kes pole veel hääleõiguslikud (nt õpilaste võimekuse piires koolielu korraldamises, tarbijahariduses, kodanikualgatuses).

Õppes kasutatakse tehnoloogilisi vahendeid, sh IKT võimalusi. Aine eesmärk on kujundada aktiivseid ja vastutustundlikke kodanikke.

Püüame umbes 1/3 õppemahust viia läbi praktilise tegevuse kaudu, kus õpilane peab ise kavandama, tegutsema ja otsuseid langetama. Praktilise tegevuse kaudu saab toetada ka teadmiste laiendamist ja oskuste kujundamist. Praktiliste tegevustena plaanime läbi viia pikemaajalisi õppeprojekte, panustamist klassi, kooli või kogukonnas toimuva ürituse korraldamisse jms.

Oskuste ja hoiakute loend

Ainevaldkonnast lähtuvalt on ühiskonnaõpetuse eesmärgiks aidata kaasa nt sotsiaalse pädevuse kujundamisele ja ühiskonnaõpetusest lähtuvalt sotsiaalse kirjaoskuse kujundamisele, millena mõistetakse teadmisi, oskusi ja hoiakuid, mida on vaja toimetulekuks dünaamilises ning mitmekultuurilises keskkonnas ning toimimiseks teadlike kodanikena demokraatlikus ühiskonnas. Ühiskonnaõpetuses hinnatakse arutlusoskust, erinevate allikate, sh õigustekstide tõlgendamist ja analüüsi, ühiskondlike probleemide analüüsi ja oma seisukoha kujundamise ning selle põhjendamise oskust; aga ka kodanikuvalmidust ja -vastutust ühistegevuses osalemise, ühiskonnaliikmele kohustuslike toimingute, sh vajalike dokumentide täitmise oskuse jt eakohaste ülesannete kaudu. Väitluses hinnatakse oskust kuulata aktiivselt teise osapoolte väiteid ning oskust esitatud väidetele tõenduspõhiste argumentidega vastata.

Teadmiste laiendamisega koos arendatakse ühiskonnaõpetuse kaudu järgmisi oskusi:

- sotsiaalne kirjaoskus, s.o teadmised, oskused, väärtused ja hoiakud toimetulekuks mitmekultuurilises keskkonnas; koostöö- ja konfliktilahendusoskus;
- ühiskonna-alaste mõistete tundmine ja kontekstis kasutamine; oskussõnavara laienemine;
- kriitiline mõtlemine: eri liiki tekstide, statistiliste andmete analüüsimine, meediakirjaoskus;
- arutlusoskus, tõlgendamine, järelduste tegemine ja seoste loomine, oma seisukoha kujundamine ja põhjendamine;
- informatsiooni leidmise oskus enda vajaduste ja huvide tarbeks, suutlikkus seda kriitiliselt hinnata
- probleemide püstitamine, hüpoteeside sõnastamise, küsimuste esitamine ning neile vastates erinevate lahenduste pakkumine; oskus tegevusi planeerida ja teostada, probleeme lahendada, uurimistulemusi tõlgendada ja esitada.
- kodanikukompetentsid: finantskirjaoskus, tarbijateadlikkus, tegutsemine kodanikuna, õiguste ja kohustuste tundmine ja täitmine;
- suuline ja kirjalik eneseväljendus, IKT vahendite kasutamine info hankimiseks ning oma töötulemuste esitlemiseks.

Kuna ühiskonnaõpetuse õpitulemused sisaldavad teadmiste laiendamise kõrval oskuste arendamist, väärtuste kujundamist, otsuste langetamise ja tegutsemisvalmidust ning -oskust, tuleb neid tähtsustada võrdselt ka kontrolli ja hindamise puhul.

II kooliastme õpitulemused ja õppesisu jaotumine klassiti

Ühiskonnaõpetus - 6. klass 35 tundi

Teemad:

- A. Demokraatia põhimõtted ja selle toimimine
- B. Allikad ja autoriõigused
- C. Kultuur
- D. Planeerimine ja tarbimine

II kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

1. Teab kodukohas tegutsevaid kodanikuühendusi ja -algatusi.
2. Teab lapse õigusi ja olulisemaid inimõigusi.
3. Teab, et kõik inimesed on seaduse ees võrdsed ja peavad seadusi täitma.
4. Mõistab, kuidas demokraatia põhimõtted saavad toimida koolis; toetab oma käitumise ja osalemisega koolidemokraatiat.
5. Teab Eesti riigi juhtimisega seotud põhiseaduslikke institutsioone ja olulisemaid ametikohti.
6. Eristab fakti arvamusest, teab, mis tunnuste alusel hinnata allikate usaldusväarsust.
7. Teab, et autoriõigused on kaitstud seadusega ja autorile tuleb viidata.
8. Teab, et inimesed on erineva kultuuritaustaga, saab aru, kui kedagi kultuurilise erinevuse tõttu diskrimineeritakse ja otsib vajaduse korral abi.
9. Teab, et iga inimene on käitumise, hoiakute ja panusega kultuurikandja ja -looja.
10. Tunneb tervise- ja turvariske, oskab vältida ohtusid ja teab, kust abi otsida, kasutab turvaliselt dokumente ja pangakaarti.
11. Oskab oma aega ja raha planeerida, võimeid ja võimalusi arvestada.
12. Käitub teadliku tarbijana.

Õpitulemused

II kooliastmes käsitletakse sotsiaalseid suhteid, vabatahtliku tegevuse võimalusi ja tähtsust, demokraatia põhimõtteid, toimimist ja õpilase võimalusi selles osaleda ning töö ja tarbimise teemasid.

Õpilane:

- 1) teab Läänemere-äärseid riike ja näitab neid kaardilt;
- 2) esitab positiivseid ja negatiivseid näiteid riikidevahelisest koostööst või selle puudumisest;
- 3) toob näiteid koostööst oma kogukonnas: kodanikuühendused ja -algatused, noorte organiseeritud koostöövormid;
- 4) loetleb kodukohas lahendamist vajavaid probleeme ja pakub neile lahendusi;
- 5) leiab eakohaseid võimalusi eneseteostuseks kogukonna liikmena;
- 6) nimetab inimõigusi ja selgitab nende olulisust;
- 7) nimetab lapse õigusi ja kohustusi, märkab laste õiguste rikkumist ja otsib vajaduse korral abi;
- 8) toob näiteid, kuidas inimeste õigused on seadusega kaitstud;
- 9) kaitseb seisukohta, et keegi ei ole seadustest kõrgemal;
- 10) kirjeldab demokraatia põhimõtete toimimist koolis, selgitades õpilasesinduse rolli koolielu kujundamisel;
- 11) osaleb oma klassi otsustusprotsessides demokraatia põhimõtteid arvestades;
- 12) leiab ja võrdleb erinevatest allikatest pärit infot;
- 13) selgitab fakti ja arvamuse erinevust, toob näiteid;
- 14) kasutab viitamist nõuetekohaselt;
- 15) tunneb ära ja toob näiteid kultuurikonfliktide ja kultuurilise diskrimineerimise kohta;
- 16) mõistab, et inimesed võivad näha maailma erinevalt;
- 17) toob näiteid erinevatest kultuurinähtustest, millega ta on kokku puutunud;
- 18) toob näiteid, milliste tunnuste põhjal saab inimene end kultuuriliselt määratleda;
- 19) toob näiteid isikut tõendavate dokumentide õigest ja valest kasutamisest;
- 20) loetleb tervise- ja turvalisuseohtusid, oskab ohu korral abi otsida;
- 21) nimetab ohtusid internetis ja selgitab, kuidas end nende eest kaitsta, käitub ohutult;
- 22) teab internetipanga ja pangakaardi kasutamisega seotud ohtusid ja käitub turvaliselt;
- 23) oskab oma aega ja tegevusi planeerida;
- 24) toob näiteid erinevatest seaduslikest rahateenimise võimalustest;
- 25) koostab eelarve etteantud piirides;
- 26) kirjeldab säästmise võimalusi igapäevaelus, toob näiteid;
- 27) selgitab näidete põhjal vajaduste, soovide ja võimaluste erinevusi.

A. Demokraatia põhimõtted ja selle toimimine
Õppesisu
Põhimõisted: Kohalik omavalitsus, seadus, lapse õigused, peamised inimõigused, sõnavabadus ja selle põhimõtted, demokraatia, vabatahtlik tegevus, kodanikuühendus. Peamised põhiseaduslikud institutsioonid ja nende funktsioonid, õpilasmavalitsus, õpilaste osalemine koolielu korraldamises ja õpilasesinduses. Kooli sisekord (kodukord). Õiguste, kohustuste ja vastutuse tasakaal.
Õpitulemused
1. Teab kodukohas tegutsevaid kodanikuühendusi ja -algatusi. <ul style="list-style-type: none">• toob näiteid koostööst oma kogukonnas: kodanikuühendused ja -algatused, noorte organiseeritud koostöövormid;• loetleb kodukohas lahendamist vajavaid probleeme ja pakub neile lahendusi;• leiab eakohaseid võimalusi eneseteostuseks kogukonna liikmena;
2. Teab lapse õigusi ja olulisemaid inimõigusi. <ul style="list-style-type: none">• nimetab inimõigusi ja selgitab nende olulisust;• nimetab lapse õigusi ja kohustusi, märkab laste õiguste rikkumist ja otsib vajaduse korral abi;
3. Teab, et kõik inimesed on seaduse ees võrdsed ja peavad seadusi täitma. <ul style="list-style-type: none">• toob näiteid, kuidas inimeste õigused on seadusega kaitstud;• kaitseb seisukohta, et keegi ei ole seadustest kõrgemal;
4. Mõistab, kuidas demokraatia põhimõtted saavad toimida koolis; toetab oma käitumise ja osalemisega koolidemokraatiat <ul style="list-style-type: none">• kirjeldab demokraatia põhimõtete toimimist koolis, selgitades õpilasesinduse rolli koolielu kujundamisel;• osaleb oma klassi otsustusprotsessides demokraatia põhimõtteid arvestades;
5. Teab Eesti riigi juhtimisega seotud põhiseaduslikke institutsioone ja olulisemaid ametikohti <ul style="list-style-type: none">• nimetab Vabariigi Valitsuse, Riigikogu ja Vabariigi Presidendi peamisi ülesandeid;• teab Läänemere-äärseid riike ja näitab neid kaardilt;• esitab positiivseid ja negatiivseid näiteid riikidevahelisest koostööst või selle puudumisest.
6. Sotsiaalsed suhted, vabatahtliku tegevuse võimalused ja tähtsus <ul style="list-style-type: none">• Sotsiaalne pädevus (koolidemokraatias osaledes),• suhtluspädevus, ettevõtluspädevus (õpilasfirmade näitel)• Vabatahtlik tegevus (oma koduvalla kodanikuühiskonna organisatsioonide näitel)
Lõimingu võimalused

<p>Teised ainevaldkonnad:</p> <ul style="list-style-type: none">• Klassijuhatajatund – klassi reeglite kehtestamine; õpilasesindusse kandideerimine; valimisprotsess.• Kunstiõpetus - kampaaniaplakatid• Inimeseõpetus - ettepanekud õpilasesindusele; õiguste ja kohustuste tasakaalu kujutava skeemi koostamine ja arutelu. Sõprussuhted, usaldus, vastutus, sallivus. Erinevuste ja mitmekesisuse väärtustamine; soolised erinevused; erivajadustega inimesed. Konfliktide olemus ja põhjused ja tõhusad lahendamisvõimalused. Tõhus probleemilahendus.
<p>Lõiming AHK plaaniga</p> <ul style="list-style-type: none">• “Teeme ära” aktsioon kodukohas• Välek• Tervisepäev• Mardilaat
<p>Kodukoha käsitluse võimalused</p> <ul style="list-style-type: none">• Kohaliku piirkonna ettevõtete külastused• Kohaliku omavalitsuse MTÜ-de ja vabaühenduste tegevusega tutvumine• Koostöö piirkonnas tegutsevate noorteorganisatsioonidega (nt piirkondlik noortekeskus, Kodutütred ja Noored Kotkad)
<p>IKT ja praktilised tööd</p> <ul style="list-style-type: none">• Kohaliku omavalitsuse kodulehega tutvumine• Seadustega tutvumine internetis
<p>B. Allikad ja autoriõigused</p>
<p style="text-align: center;">Õppesisu</p>
<ol style="list-style-type: none">1. Eristab fakti arvamusest, teab, mis tunnuste alusel hinnata allikate usaldusväärsust.2. Teab, et autoriõigused on kaitstud seadusega ja autorile tuleb viidata.
<p>Põhimõisted: Fakt, arvamus, allikas, argumenteerimine, autoriõigused, viitamine.</p>
<p style="text-align: center;">Õpitulemused</p>
<ol style="list-style-type: none">1. Eristab fakti arvamusest, teab, mis tunnuste alusel hinnata allikate usaldusväärsust.<ul style="list-style-type: none">• leiab ja võrdleb erinevatest allikatest pärit infot;• selgitab fakti ja arvamuse erinevust, toob näiteid;2. Teab, et autoriõigused on kaitstud seadusega ja autorile tuleb viidata.<ul style="list-style-type: none">• kasutab viitamist nõuetekohaselt

Lõimingu võimalused Teised ainevaldkonnad: <ul style="list-style-type: none">• Eesti keel/kirjandus – info otsimine, viitamine, kirjalik vormistamine• Ajalugu – allikate usaldusväärsuse hindamine, faktid
Lõiming AHK plaaniga <ul style="list-style-type: none">• Koduõppepäevad• Loovtööde seminar• Väljasõitude nädal + esitlused
Kodukoha käsitluse võimalused
IKT ja praktilised tööd <ul style="list-style-type: none">• Info otsimine internetist referaatide ja loovtöö tarbeks• Loovtöö vormistamine arvutis
C. Kultuur
Õppesisu
<ol style="list-style-type: none">1. Teab, et inimesed on erineva kultuuritaustaga, saab aru, kui kedagi kultuurilise erinevuse tõttu diskrimineeritakse ja otsib vajaduse korral abi.2. Teab, et iga inimene on käitumise, hoiakute ja panusega kultuurikandja ja -looja.
Põhimõisted: Kultuur, religioon, võrdõiguslikkus ja sallivus; Eestis ja õpilase kodukohas elavad rahvarühmad (sotsiaalsed, rahvuslikud, religioossed jm), sooline võrdõiguslikkus, pere ja suguvõsa, kogukond.
Õpitulemused
<ol style="list-style-type: none">1. Teab, et inimesed on erineva kultuuritaustaga, saab aru, kui kedagi kultuurilise erinevuse tõttu diskrimineeritakse ja otsib vajaduse korral abi.<ul style="list-style-type: none">• tunneb ära ja toob näiteid kultuurikonfliktide ja kultuurilise diskrimineerimise kohta;• mõistab, et inimesed võivad näha maailma erinevalt;• toob näiteid erinevatest kultuurinähtustest, millega ta on kokku puutunud;2. Teab, et iga inimene on käitumise, hoiakute ja panusega kultuurikandja ja -looja.<ul style="list-style-type: none">• toob näiteid, milliste tunnuste põhjal saab inimene end kultuuriliselt määratleda.
Lõimingu võimalused Teised ainevaldkonnad:

- Inimeseõpetus - Tõhusad sotsiaalsed oskused: üksteise aitamine, jagamine, koostöö ja hoolitsemine. Erinevused, sallivus enda ja teiste vastu. Hoolivus. Kampaania koolis.
- Võõrkeel - intervjuu teisest rahvusest inimesega
- Muusikaõpetus - erinevate rahvaste ja riikide muusikaga tutvumine

Lõiming AHK plaaniga

Kodukoha käsitlese võimalused

IKT ja praktilised tööd

D. Planeerimine ja tarbimine

Õppesisu

1. Aja ja kulutuste planeerimine ning raha kasutamine, laenamine ja säästmine.
2. Elukutsed – teadmised ja oskused. Elukestev õpe. Elukutsed ja ettevõtted kodukohas.
3. Teadlik, säästev tarbimine. Töökultuur ja tööeetika.

Põhimõisted: Risk, turvalisus, aja- ja kulutuste planeerimine, tarbimine ja tarbija, raha kogumine, säästmine ja laenamine, tarbimisotsuste mõju keskkonnale ja kogukonnale, elukutsed ja ettevõtted kodukohas.

Õpitulemused

1. Tunneb tervise- ja turvariske, oskab vältida ohtusid ja teab, kust abi otsida, kasutab turvaliselt dokumente ja pangakaarti.
 - loetleb tervise- ja turvalisuseohtusid, oskab ohu korral abi otsida;
 - toob näiteid isikut tõendavate dokumentide õigest ja valest kasutamisest;
 - nimetab ohtusid internetis ja selgitab, kuidas end nende eest kaitsta, käitub ohutult;
 - teab internetipanga ja pangakaardi kasutamisega seotud ohtusid ja käitub turvaliselt;
2. Oskab oma aega ja raha planeerida, võimeid ja võimalusi arvestada.
 - oskab oma aega ja tegevusi planeerida;
 - toob näiteid erinevatest seaduslikest rahateenimise võimalustest;
 - koostab eelarve etteantud piirides;
 - kirjeldab säästmise võimalusi igapäevaelus, toob näiteid;
3. Käitub teadliku tarbijana.
 - selgitab näidete põhjal vajaduste, soovide ja võimaluste erinevusi.

Lõimingu võimalused

Teised ainevaldkonnad:

- Inimeseõpetus - riskid ja ohud murdealise elus ja kodukoha elukeskkonnas. Riskide ennetamine, lahenduse leidmine.
- Matemaatika – eelarve, rahadega arvutamine, intress, protsent
- Loodusõpetus - eesmärgi seadmine, plaani koostamine, tegevuste kaardistamine, analüüs

Lõiming AHK plaaniga

- Rahatarkuse nädala korraldamine
- Koolikohvikud
- Mardilaat
- Jõululaat
- Klassiõhtu/väljasõidu planeerimine

Kodukoha käsitluse võimalused

- Kohalike ettevõtete külastus

IKT ja praktilised tööd

- Eelarve koostamine ja jälgimine arvutiprogrammis
- Tarbijainfo otsimine internetist
- Reklaamide analüüs
- “Tööle kaasa” päev

Ühiskonnaõpetus- 9. klass 35 tundi

9. klassi Ühiskonnaõpetusel on tähtis roll õpilaste sotsiaalse kompetentsuse kujunemises. Ühiskonnaõpetus aitab õpilasel arendada ettevõtlikkust ning kujuneda ennast teostavaks, kaasinimesi arvestavaks, sotsiaalselt pädevaks ja toimetulevaks ühiskonnaliikmeks. Ühiskonnaõpetuse tunnis omandatud teadmised, oskused ja hoiakud seostuvad tihedalt teistes õppeainetes (ajaloos, geograafias, inimeseõpetuses jt) õpituga, olles aluseks elukestvatele õppele. Põhikooli ühiskonnaõpetus käsitleb kõige üldisemal kujul ühiskonna toimimist, kodaniku 15 seoseid ühiskonna põhivaldkondadega (majanduse, poliitika ja õigusega), ent ka suhteid erinevate sotsiaalsete rühmadega. Kodanikuna mõistetakse demokraatliku ühiskonna liiget, kes suhtleb ühiskonna institutsioonidega, lähtudes oma huvidest ja võimalustest. Ühiskonnaõpetusel on tähtis koht õpilaste väärtushinnangute ja hoiakute kujunemises, sh ettevõtlikkus, seaduste austamine, töökus, sooline võrdõiguslikkus, vabadus, kodanikualgatus, sotsiaalne õiglus ja kodanike võrdne kohtlemine, inimõiguste austamine, mõistev suhtumine erinevustesse, tauniv suhtumine eelarvamustesse, säästlik suhtumine keskkonda, lugupidav suhtumine teiste rahvaste ja maade kultuuritraditsioonidesse ning soov neid tundma õppida; oma maa kultuuripärandi väärtustamine; teadvustamine, et kõikide maailma riikide elatustase ei ole võrdne ja maailmas on palju vaesust ning paljude inimeste materiaalne heaolu on võimalikuks saanud looduse ja tuleviku arvelt jne. Ühiskonnaõpetuse eesmärk on praktiliste ülesannete, probleemide analüüsimise ja ainealaste põhimõistete omandamise kaudu saada tervikpilt ühiskonna toimimisest. Tähtsal kohal on igapäevaeluga seonduvate probleemide lahendamine ning asjatundlike otsuste tegemise oskuste kujunemine, mis aitab õpilasel ühiskonnas toime tulla. Nii kujuneb õpilasel tervikpilt ühiskonnast, kus teadvustatakse inimtegevuse ja looduse vastastikust mõju ning väärtustatakse jätkusuutlikku eluviisi

Õpitulemused

1. Teab, et Eesti peab arvestama rahvusvahelise olukorra ja rahvusvaheliste suhetega.
2. Teab, kuidas kujunes ja kuidas toimib tänapäeva demokraatlik ühiskond.
3. Tunneb ära ja toob näiteid demokraatia kesksete tunnuste ja nende rikkumise kohta; toob näiteid, milliseid tagajärgi üksikisikule toob endaga demokraatia hävimine.
4. Märkab, mis võib ohustada demokraatiat tänapäeval, selgitab, tuginedes minevikunäidetele.
5. Teab Eesti riigi juhtimisega seotud põhiseaduslike institutsioonide ülesandeid.
6. Mõistab ühiskonnasektorite spetsiifikat ja rolli ühiskonnas.
7. Teab majanduse toimimise põhijooni, teab oma õigusi ja kohustusi tarbijana, oskab oma õigusi kaitsta.
8. Analüüsib oma võimalusi tulevase töötajana ja ettevõtjana ning kavandab edasist haridusteed lähtuvalt oma huvidest ja võimetest ning ühiskondlikest teguritest.
9. Seostab demokraatiat inimõiguste kaitsega.
10. Analüüsib õiguste ja kohustuste, vabaduse ja vastutuse seost.

Teemad

- Majandus
- Kodanikuühiskond
- Riik ja valitsemine
- Ühiskond ja sotsiaalsed suhted
- Eesti Euroopas ja maailmas

1.Majandus
Õppesisu
Põhimõisted Ressurss, majandussüsteem, vaba turg, momopol, osaühing, äriplaan, kasum, kahjum, teaduspõhine majandus, heaoluriik, riigieelarve, otsesed maksud, kaudsed maksud, tuludeklaratsioon, sotsiaalne ettevõtlus, õiglase kaubandus, eksport, import
Õpitulemused
Teab erinevaid majandussüsteeme ja oskaberistada turumajandust; Teab, kuidas tekib ühiskonnas tulu ning millistelalustel heaoluühiskonnas tulusid ümber jaotatakse mõistes, miks on tähtis ühiskonna sotsiaalse õigluseloomisele kaasa aitamine.
Mõistab, millistest reeglitest lähtutakse töösuhteloomisel. On teadlik riskidest, mis noori tööturulesisenedes võivad puudutada; Mõistab, millest sõltuvad riigi tulud ning millisedkohustused on riigil.
Lõimingu võimalused Valdkondlikud: Teised ainevaldkonnad:
Lõiming AHK plaaniga:
Kodukoha käsitluse võimalused:
IKT ja praktilised tööd: Arutlev vestlus: Ennustame, millised on sinu meelest tulevikutooted ja teenused, mida igapäevaselt kasutama hakkame? Rühmatöö: äriplaani koostamine Uute mõistete õppimine läbi arvamusaloo kirjutamise: õpilased kirjutavad arvamusaloo teemal „Mida riik saab teha selleks, et soodustada vaba ettevõtlust?“ kasutades uusi mõisteid õpikustUute mõistete

õppimine läbi arvamustöö kirjutamise: õpilased kirjutavad arvamustöö teemal „Mida riik saab teha selleks, et soodustada vaba ettevõtlust?“ kasutades uusi mõisteid õpikust.

Tööleht: [e-tundi „Kuhu kulub riigi raha?“](https://maailmakool.ee/materjalid/100059/e-kulalistund-reet-aus-kuidas-labi-disaini-maailma-parandada/) Ideede leidmine: Reet Aus "Kuidas läbi disaini maailma parandada?" [https://maailmakool.ee/materjalid/100059/e-kulalistund-reet-aus-kuidas-labi-disaini-maailma-parandada /](https://maailmakool.ee/materjalid/100059/e-kulalistund-reet-aus-kuidas-labi-disaini-maailma-parandada/)

2. Kodanikuühiskond

Õppesisu

Põhiõigused, inimõigused, kodanikuõigused, universaalsed õigused, lapse õigused, kohustused, privileegid, vastutus, diskrimineerimine, inimkaubandus.

Õpitulemused

teab, millised on peamised inimõigused (sh lapse õigused) ning kusneed on sätestatud. Oskab märgata vägivaldaja kuritarvitamist enda ümber ning tunneblihtsamaid sekkumise võtteid/võimalusi.

Mõistab, milline on kodanikuühiskonna roll demokraatia tagamisel ning, millised on 1) Poliitilised ja kutsealased ühendused; Saab aru, millised probleemid aitab vabakond kogukonnas ja laiemalt ühiskonnas lahendada ning oskab näha võimalusi, milliseid annab vabaühendustes või nende algatustes osalemine;

Mõistab, milline on kodanikuühiskonna roll demokraatia tagamisel ning, millised on vabaühenduste eesmärgid ja toimimise põhimõtted.

Saab aru, millised probleemid aitab vabakond kogukonnas ja laiemalt ühiskonnas lahendada ning oskab näha võimalusi, milliseid annab vabaühendustes või nende algatustes osalemine;

Lõimingu võimalused

Valdkondlikud:

Teised ainevaldkonnad:

Lõiming AHK plaaniga:

Kodukoha käsitluse võimalused:

IKT ja praktilised tööd: Töö piltidega, mis puudutavad pagulasi nt arengukompassi meetodil; plakatite/infograafika loomine rahvastiku teemal nt kodanikupäevaks.

Uurimuslik õpe: Paaristöö: õpilased arutavad, millistest kohustustest peavad täiskasvanud kinni pidama seoses lapse kasvatamisega. Valivad välja enda hinnangul 3 kõige olulisemat kohustust ning panevad need kirja. Lisavad juurde selgituse - sellist kohustust on vaja, kuna.... Info kogumiseks kasuta õiguskantsleri kui lasteombudsmani kodulehte. Juhitud kujutlus meetoodika toel inimkaubanduse ohtude tutvustamine.

3. Riik ja valitsemine

Õppesisu

Põhimõisted: Seadusandlik võim, täidesaatev võim, võimude lahusus, õiguskantsler, laste ombudsman, president, põhiseadus, osalusdemokraatia, otsedemokraatia, esindusdemokraatia, referendum, vabad valimised, üldised valimised, ühetaolised valimised, valimissüsteem, hääleõigus, hääletamine, eelhääletamine, valimiskünnis, boikoteerimine; streikimine; ühiskonnakriitika avaldamine; osalemine erakonna tegevuses.

Õpitulemused

Teab erinevaid riigivalitsemisvorme;
mõistab, milles seisneb võimude lahususeprintsip ja miks ja kuidas sedademokraatlikus ühiskonnas rakendatakse.
Oskab eristada võimu harusid saades arunende ülesannete erinevustest, kuid samasomavahelisest vastastikusest seotusest;
Teab põhiseaduse tähtsust ja oskab sedakasutada info leidmiseks;
Teab valimiste põhimõtteid demokraatlikusriigis;
Teab seadusandliku võimu toimimist;

Teab valitsuse ülesandeid ja oskab tuuanäiteid valitsuse tööst;
Teab presidendi rolli Eesti Vabariigis
Oskab selgitada, miks on kohtusüsteemmitmeastmeline ja milline roll on igalastmel.
Teab oma õigusi kohtuspeõõrdumisel;
Õppija oskab tuua näiteid, millised onvaldade ja linnade ülesanded omakogukonna igapäeva elu korraldamisel.
Selgitab, kuidas rakendub võimude lahususepõhimõte kohaliku valitsemise tasandil.
Teab, kellel on hääleõigus kogukonnaesinduskogu - volikogu valimistel.
Oskab tuua lihtsaid näiteid, millistes küsimustestuleb inimesel kohaliku võimu poolepõõrduda. Tunneb huvi kohaliku elukorraldamise vastu.

Lõimingu võimalused
Valdkondlikud:
Teised ainevaldkonnad:
Lõiming AHK plaaniga:
Kodukoha käsitluse võimalused:
IKT ja praktilised tööd: Uurimuslik õpe. Tutvuda, millised vabaühendused tegutsevad kodukandis. Milliseidühiskondlikke probleeme nimetatud kodanikuorganisatsioonid leevendada aitavad? Millisedesimese sektori institutsioonid samade probleemidega kokku puutuvad? Kui märgatavad onnimetatud organisatsioonid kogukonnas?2. Töö piltidega: Tahvlile panna erinevate Eesti erakondade logod ilma nimedeta. Arutlev vestlus:mida võib logode pealt nende maailmavaate kohta välja lugeda? millistele erakondadele needlogod kuuluvad? Kuidas logo (sümbolid, värvid jms) võiks peegeldada erakonnamaailmavaadet?3. Ülesanne: Kujutle, et sõidad liftis ühe kõikvõimsa olendiga, kelle määrata on inimühiskonnaedasine saatus. Ülesanne on talle maha müüa idee demokraatiast kui parimast võimalikustvalitsemisviisist. Kasuta liftikõne skeem.pdf4. Ideekaardi koostamine: Mõisted korruptsioon avamine toetudes eelnevalt loetud tekstilenäiteks:"Mis on korruptsioon".

4.Ühiskond ja sotsiaalsed suhted
Õppesisu
Põhimõisted: Ühiskonnarühmad, rahvastikunäitaja, demograafia, migratsioon, immigrant/sisserändaja, kodanik, topeltkodakondsus, varjupaigataotleja, ühiskond, avalik sektor, riigiasutus, avalik-õiguslik asutus, era-(äri)sektor, eraettevõte, kolmas sektor, mittetulundus organisatsioon, vabakond, ühiskondlik ebavõrdsus (ja võrdõiguslikkus vs võrdväärsus) sotsiaalne sidusus, sotsiaalne tõrjutus, sotsiaalne õiglus, identiteet, mitmekultuurilisus, subkultuurid.
Õpitulemused
Mõistab koostöövõimaluste otsimisevajalikkust kultuuriliste/maailmavaateliste(poliitiliste) erimeelsuste puhul. Oluline on arendada sallivust, õiguspõhisust, solidaarsust, vastutustundlikku; Teab, mis on kodanikuõigused ja millised on välismaalaste õigused Eestis; Oskab seletada mõistet multikultuurne ühiskond, teab selle erinevaid tahke; Mõistab demokraatliku ühiskonna väärtusi ja teab, kuidas neid hoida; Teab, milles seisneb sõnumite võimendamise ja mullistumise. Mõistab, millistes olukordades mõjutamine toimub ning oskab märgata enda ümber erinevat liikiturunduskommunikatsiooni kui ka poliitilist propagandat. Mõistab, mis on infosõda ning kuidas kasutatakse vastandumist ja informööra, et mõjutada demokraatlikuarutelu. Tunneb ja oskab rakendada võtteid, kuidas väärtust ära tunda.
Lõimingu võimalused
Valdkondlikud:
Teised ainevaldkonnad:
Lõiming AHK plaaniga:
Kodukoha käsitluse võimalused:
Esitluse loomine: subkultuuridest ja nende tutvustamine klassile. Rollimäng, kus iga õpilane loob endale subkultuuri esindaja rolli ja püüavad neid jäljendada kokku lepitud olukordades nt laadal, bussipeatuses, meeleavaldusel

5.Eesti Euroopas ja maailmas
Õppesisu
Põhimõisted: Euroopa Liit, EL Parlament, EL Komisjon, Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsioon (NATO), ÜRO, euro, diplomaatia, humanitaarabi organisatsioonid, hargmaised ettevõtted.
Õpitulemused
Mõistab, et Eesti peab arvestamarahvusvahelise olukorra ja rahvusvahelistesuhetega ning, et väikeriigile tagab justrahvusvaheline koostöö ja osaleminerahvusvahelistes organisatsioonides omahuvide parima esindatuse Teab, mida annab Eestile kuulumine EL jaNATO-sse;, Mõistab, miks on väikeriigile oluline, etrahvusvahelistes suhetes järgitaskokkulepitud reegleid, austatakseinimõiguseid ja demokraatiat;
Lõimingu võimalused
Valdkondlikud:
Teised ainevaldkonnad:
Lõiming AHK plaaniga:
Kodukoha käsitluse võimalused:
IKT ja praktilised tööd: IKT ja praktilised tööd: Arutluse kirjutamine: Üheks globaalseks probleemiks on pagulastega seotud ränne, mida kliimakriis lähiaastatel ilmselt veelgi suurendab. Ühe probleemi lahendusena on välja pakutud müüri ehitamist Euroopa piirdele. Kas oskad pakkuda paremaid variante?Liftikõne: Kujutle, et sõidad liftis ühe kõikvõimsa olendiga, kelle määrata on inimühiskonna edasine saatus. Ülesanne on talle maha müüa idee demokraatiast kui parimast võimalikust valitsemisviisist.Töö piltidega: Tööleht rahv.organisatsioonide lippudega (EL, NATO, ÜRO). Milliste rahvusvaheliste organisatsioonide lippudega on tegemist? Lisa lühidalt ka nende organisatsioonide peamised tegevus eesmärgid. Töö tekstidega+töölehed: EL toimimist õppida kasutades tööraamatut "EL ja mina